

VAHINKOELÄINSODASTA PSYKOLOGISEEN OMISTAJUUTEEN

**PETOKONFLIKTIEN HISTORIALLINEN TAUSTA JA
NYKYPÄIVÄN HALLINTA**

MARI POHJA-MYKRÄ

Väitöskirja

Esitetään Turun yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan suostumuksella julkisesti tarkastettavaksi Turun yliopiston Publicumissa Pub3-luentosalissa joulukuun 12. päivänä 2014 klo 12.00.

2014

Valvoja:

Professori Pekka Niemelä, Turun yliopisto, biodiversiteetti- ja ympäristötiede

Esitarkastajat:

Tutkimusprofessori emeritus Harto Lindén, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Dosentti Jarno Valkonen, Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Vastaväittäjä:

Professori emeritus Yrjö Haila, Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulu, ympäristöpolitiikka

Väitöskirjan alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

Julkaisija Helsingin yliopisto
Ruralia-instituutti
www.helsinki.fi/ruralia

Kampusranta 9 C Lönnrotinkatu 7
60320 SEINÄJOKI 50100 MIKKELI

Sarja Julkaisuja 33

Kannen kuva Magnus Olaus (1555) Om de Vilda Djuren, Adertonde Boken. Teoksessa Historia om de Nordiska Folken (Historia de gentibus septentrionalibus). Julkaistu uudelleen vuonna 1925. Uppsala & Stockholm: Almqvist & Wiksells Boktryckeri.

ISBN 978-952-10-8514-7
978-952-10-8515-4 (pdf)

ISSN 1796-0649
1796-0657 (pdf)

ALKUSANAT

JOHNNY FOX PUB, INVERNESS, SCOTLAND, SEPT. 3RD 2012, 10.00 PM

Takana ajomatka läpi Skotlannin Ylämaiden. Matkatavarat B&B:n romanttisessa makuuhuoneessa, isännän suositusten mukaan kävely Ness -joen partaalle ja epäröinnin jälkeen sisään publiin. Leijonanpää, patruunoita, patruunatauluja, oluesta tahmeat lankkulattiat. Ystäväpariskunta nauttii pöydässämme Irish Coffeeta, itselläni sekä miehelläni on kylmänihkeät oluet kädessä. Pitkä päivä pakottaa jalkoja, väsyttää, on kylmäkin. Ruokalista. Ja ruokalistassa tarina.

“Johnny Fox was a notorious poacher, a man who lived off the land, he was much loved and respected by all who know him. His home, high in the hills of County Wicklow above Dublin was shared by his wife and brood of 11 children. Johnny’s skills at poaching were matched only by his wife’s skills at cooking...”

Siinä se on, se kantava ajatus.

KOTONA TYÖHUONEESSA, NOORMARKUSSA 24.10.2014

Nopeuskilpailussa en olisi pärjännyt. Timon innostamana ajauduin välittömästi biologiksi valmistumiseni jälkeen vuonna 2002 ympäristöhistoriallisen tutkimuksen pariin pohtimaan vahinkoeläinten ja ihmisten välistä monituhatuotista yhteiseloa. Ensimmäisen artikkelin sain ulos suunnitellusti vuonna 2005, mutta toinen artikkeli valmistui vasta pitkän kipuilun jälkeen vuonna 2011 mittavien niin siviili- kuin työelämääinkin liittyvien elämänmuutosten annettua tilaa työn ulkopuoliselle kirjoitustyölle. Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa olin Samin johdolla kiinnittynyt työtehtävien myötä pohtimaan ihmisten ja eläinten välistä nykypäivän konfliktikenttää jo vuonna 2007. Suurpetojen salakaatoihin liittyvä aineisto kerääntyi vuosien 2011–2012 aikana nimenomaan työtehtäviin liittyen, ja hengähdystauon jälkeen aineisto jalostui artikkeleiksi kansainvälisille foorumeille. Vuoden 2013 työskentely kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarvioinnin parissa toi suurpedot lopullisesti iholle ja avasi pohdinnan sosiaalisesti kestävämmän suurpetopolitiikan toteuttamisen keinoista. Arviointityön innostamana päätin liittää väitöskirjatutkimukseeni myös kurkistuksen tulevaisuuteen ja viidennen artikkelin valmistumisen myötä käsissä onkin jo loppuvuosi 2014.

Väitöskirjani narratiivi sai alkunsa Skotlannin lomalla suojelukongressin jälkimainingeissa. Irlantilainen riistan salakaataja Johnny Fox, aikansa *Robin Hood*, päättyi ovelien viiranomaisten harhauttamisten jälkeen viettämään eläkepäiviänsä Ness-joen rannalle Skotlantiin arvostettuna yhteisönsä jäsenenä. Meillä Suomessa on käsissämme vastaava ilmiö. Yhteisöjensä tukemat suurpetojen, ja etenkin suden salakaataajat uhmaavat riistahallinnon viranomaisia haastamalla kansainvälisten sitoumusten raameissa asetetut kannanhoidosuunnitelmien tavoite- ja toimenpideasettelut. Salakaataajat tekevät palveluksen koko yhteisölle tekemällä miehen työn. Kehityskulku viimeisen 700 vuoden ajalta nykypäivän EU-vetoisen kannanhoidon kipupisteisiin on nähtävissä väitöskirjan neljässä ensimmäisessä artikkelissa. Väitöskirjaan liittämäni viimeinen artikkeli kokoaa näkemyksiä tulevaisuuden sosiaalisesti kestävämmästä suden kannanhoidosta ja tarjoaa tämän pohdinnan lukijoille muista artikkelista poiketen suomeksi.

Ulkoministeri Tuomioja on muotoillut ikiaikaisen viisauden blogissaan (www.tuomioja.org) 11.1.2014 seuraavasti: ”*Se joka ei tiedä miten ja mistä olemme siihen tulleet, missä tänään olemme, ei voi myöskään nähdä tulevaisuuteen ja ottaa sitä haltuunsa.*” Tämän viisauden valossa olen koonnut väitöskirjani yhteenvedon, lukijaa ajatellen suomeksi. Tämän rutistuksen myötä jätän väitöskirjatyöni taakseni ja esitän kiitokseni työskentelyyni vaikuttaneille henkilöille.

Erityisen lämpimästi kiitän väitöskirjaohjaajaani dosentti Timo Vuorisaloa, jonka kärsivällisyys on asettanut kaikkien väitöskirjaohjaajien riman korkealle. Timon ehtymätön tietopohja ja kiinnostus ympäristöhistoriaan ovat antaneet tuulta myös omalle kiinnostukselleni ja kantaneet siten läpi hiljaisempien vuosien tähän päivään.

Esitän kiitokset väitöskirjatyöni esitarkastajille tutkimusprofessori Harto Lindénille sekä dosentti Jarno Valkoselle. Etenkin Valkosen arvokkaat kommentit ovat vaikuttaneet rakentavasti paitsi väitöskirjatyöhöni, niin myös ajatuskulkuihin, joilla aihetta on mahdollista ja syytäkin tulevaisuudessa tarkastella lisää.

Kiitän lämpimästi esimiestäni, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin johtajaa professori Sami Kurkea monivuotisesta yhteistyöstä eläinten ja ihmisten välisellä konfliktikentällä. Sami aikanaan totesi, että maisterina oleminen on kallis harrastus. Luonnollisesti toivon hänen olleen tässä asiassa oikeassa.

Kiitokset tutkimusyhteistyöstä esitän Jukka Bisille, Juha Hiedanpäälle, Pirjo Ilvesviidalle, Simo Laakkoselle, Merja Lähdesmäelle, Anne Matilaiselle, Harri Norbergille, Jani Pellikalle, Outi Ratamäelle ja Susanna Valkamalle.

Kiitokset mielenkiintoisten ja haastavien tutkimushankkeiden tiimoilta esitän maa- ja metsätalousministeriön yhteistyöhenkilöille, Christian Krogellille, Jussi Laanikarille, Sami Niemelle, Madeleine Nymanille ja Janne Pitkäselle.

Erityiset kiitokset osoitan tutkimukseen osallistuneille henkilöille – ilman aineistoa kun ei olisi tuloksiakaan. Suomen riistakeskuksen Pohjois-Savon ja Satakunnan aluetoimistojen, sekä Kainuun, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maa- ja kotitalousnaisen myönteinen suhtautuminen tutkittavaan aiheeseen ja sen myötä aineiston keruuseen on mahdollistanut tämän tutkimuksen tekemisen. Kiitokset aineistonkeruun tiimoilta esitän erityisesti Ville Hokkaselle, Antti Impolalle, Reima Laajalle ja Jouni Tanskaselle sekä myös Juha K. Kairikolle, Johanna Mehtälälle, Terttu Poraselle ja Suomen Metsästysmuseolle. Kiitän lämpimästi myös tutkimukseen anonyymisti osallistuneita haastateltavia.

Lämpimät kiitokset Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Seinäjoen yksikön henkilökunnalle ja tutkijoille mukavista hetkistä ja henkisestä tuesta. Moni(kymmen)vuotisena etätyöntekijänä päämajan kahvi- ja ruokailuhetket ovat antaneet henkistä pääomaa, jonka avulla olen paremmin jaksanut tehdä yksin töitä kotitoimistosta käsin. Erityiset kiitokset esitän graafinen suunnittelija Jaana Huhtalalle väitöskirjani taittotyöstä. Englanninkielisen tiivistelmän tarkastuksesta kiitän Ellen Vallea Turun yliopiston englannin kielen laitokselta.

Lämpimät kiitokset Turun yliopiston biologian laitoksen eläinmuseon henkilökunnalle tutkimustyöni alkutaipaleelta. Eläinmuseon käytävillä syntyneestä ystävytydestä kiitän Rauno Lahtista, Ilari Sääksjärveä ja Varpu Vahteraa.

Kiitokset myös Satakunnan ympäristöntutkimuslaitoksen henkilökunnalle työtilojen tarjoamisesta Porin seudulle muuton myötä vuosina 2003–2005.

Tutkimuksen teon on mahdollistanut taloudellinen tuki Turun Yliopistosäätiöltä ja Satakunnan rahastolta, sekä välillisesti työhön liittyvien tutkimus- ja selvityshankkeiden kautta maa- ja metsätalousministeriöltä, Alfred Kordelinin säätiöltä sekä Suomen Akatemialta. Turun yliopiston BGG-tutkijakoulu on rahoittanut väitöskirjatyön englanninkielisen tiivistelmän tarkastuksen, sekä myöntänyt matkakuluja kansainväliseen kongressiin väitöskirjatyön tulosten esittämiseksi.

Erityisen rakkaat kiitokset esitän vanhemmilleni niin kärsivällisestä lopputuloksen odottamisesta kuin taloudellisen tuen tarjoamisesta juhlapäivänä. Rakkaat kiitokset myös lapsilleni, jotka täyttävät päiväni juuri sellaisiksi kuin niiden kuuluukin täytyä.

Kiitokseni kaikesta menevät puolisololleni Sakari Mykrälle. Etenkin rakkaudesta. Ja viisaudesta. Sakulle heitän palloni ja ne kimpoavat takaisin. Useasti parempina, mutta vähintäänkin pureskeltuina, pohdinnan alkuja suurempina. On onnea jakaa yhteinen ajatusmaailma, yhden ajan loppu ja seuraavan ajan alku.

Mari Pohja-Mykrä

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	9
ABSTRACT	10
1. JOHDANTO	13
2 TAVOITTEET JA TUTKIMUSMENETELMÄT	17
3 AINEISTO JA SEN KÄYTTÖ	18
3.1 Lait ja asetukset	18
3.2 Tapporahatilastot	18
3.3 Muu kirjallinen aineisto	19
3.4 Asenneaineisto eläytymismenetelmällä	20
3.5 Salakaatotilastot	22
3.6 Salakaatajien ja valvontaviranomaisten haastattelut	22
4 TULOKSET	24
4.1 Riistaeläinten kannanhoito pohjautui vahinkoeläinajatteluun 1970-luvulle saakka	24
4.1.1 Riistanhoidon perusta tapporahoin tuetussa vahinkoeläinten hävittämisessä	24
4.1.2 Tapporahojen maksajaorganisaatiot	27
4.1.3 Vahinkoeläinsota	27
4.1.4 Tapporahajärjestelmän kulta-ajan vaikutukset eläinpopulaatioihin	29
Vaikutukset lintuihin	30
Vaikutukset suurpetoihin	31
4.1.5 Vahinkoeläinluokittelun ja tapporahajärjestelmän lopettaminen	33
4.2 Nykypäivän suurpetojen kannanhoidon haasteena sosiaalinen kestävyys	36
4.2.1 Suurpetojen kannanhoito pohjautuu suotuisan suojelutason saavuttamiselle	36
4.2.2 Sosiopoliittinen rikosaalto	37
4.2.3 Kaikki yhden ja yksi kaikkien puolesta	40
4.2.4 Asenteet suurpetojen kannanhoidon sosiaalisen kestävyyden keskiössä	42
4.3 Uusien keinojen adoptointi riistapolitiikan toteuttamiseen	44
4.3.1 Suurpetokonfliktin kotimaiset erityispiirteet	45
4.3.2 Psykologinen omistajuus kannanhoidon työkaluna	48
4.3.3 Viiden askeleen malli sosiaalisesti kestävämpään lajien kannanhoitoon	52
LÄHTEET	54
ARTIKKELIT	
I Pohja-Mykrä Mari, Vuorisalo Timo & Mykrä Sakari (2005). Hunting bounties as a key measure for historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes in 1647-1975. <i>Oryx</i> 39(3), 284-291	65
II Pohja-Mykrä Mari, Vuorisalo Timo & Mykrä Sakari (2011). Organized persecution of birds of prey in Finland: historical and population biological perspectives. <i>Ornis Fennica</i> , 89, 1-19. http://www.birdlife.fi/ornisfennica/pdf/2012/of_89_1-19.pdf	75
III Pohja-Mykrä Mari & Kurki Sami (2014). Strong community support for illegal killing challenges wolf management <i>European Journal for Wildlife Research</i> , 60(5), 759-770. DOI 10.1007/s10344-014-0845-9	95
IV Pohja-Mykrä Mari (2014). Felony or act of justice? - Illegal killing of large carnivores as defiance of authorities käsikirjoitus	109
V Pohja-Mykrä Mari, Kurki Sami & Mykrä Sakari (2014). Susipolitiikan suunnanmuutos - ohjailusta omistajuuteen Teoksessa Hiedanpää J. & Ratamäki O. (toim.) <i>Suden kanssa käsikirjoitus</i>	125

Liite 1. Metsästyslait ja -asetukset vuosilta 1374-1975 sekä tapporahoihin liittyvät lakimuutokset 1900-luvulla, Oryx 39(3), 284-291, julkaistu sähköisenä liitteenä.....	141
Liite 2. Eläinten luokittelu vuoden 1898 Keisarillisen metsästysasetuksen valmisteluvaiheessa vuosina 1881-1887, Oryx 39(3), 275-283, julkaistu sähköisenä liitteenä.....	143
Liite 3. Ahman, ilveksen, karhun ja suden tapporahan suuruuden ja tapettujen yksilöiden suhde tarkasteltuna Spearmanin korrelaatiokertoimella (ks. Art V Taulukko 2).	145
Liite 4. Ahman, ilveksen, karhun ja suden tapetut yksilömäärät vuosina 1899-1942 ja niistä maksetut tapporahat muunnettuna nykypäivän arvoon rahanarvon kertoimella (Tilastokeskus).....	146

TIIVISTELMÄ

Vahinkoeläinsodasta psykologiseen omistajuuteen – petokonfliktien historiallinen tausta ja nykypäivän hallinta

Matemaattisluonnontieteellinen tiedekunta, Biologian laitos, Turun yliopisto, 20014 Turun yliopisto

Suurpetojen kannanhoitoon, ja etenkin suden kannanhoitoon liittyvä monitahoinen konflikti esiintyy jännitteinä paikallisyhteisöjen ja keskushallinnon, maaseudun ja kaupunkien sekä maallikoiden ja tutkijoiden välillä. Suurpetopolitiikan legitimititeettikriisi näkyy kansallisen kannanhoidon tavoitteiden ja toimenpiteiden kiistämisenä passiivisin ja aktiivisin toimin. Tällä ajankohtaisella ongelmalla on mittavat historialliset juuret. Luonnon ja ihmisen välinen suhde on ollut jatkuvaa tasapainottelua konfliktien ja niiden hallinnan kanssa, ja suurpedot ovat väistämättä olleet konfliktin keskiössä lajityypillisten piirteidensä vuoksi.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on osoittaa ympäristöhistoriallisen tutkimusotteen kautta suomalaisen vahinkoeläinhistorian keskeiset toimet ja toimijat, sekä ymmärtää vahinkoeläinten kannanhoidon tavoite- ja toimenpideasettelun vaikutukset eläinpopulaatioihin historiallisessa ja ekologisessa kontekstissa. Tutkimuksen toinen tavoite on tuottaa synteesi nykypäivän suurpetojen kannanhoidon tavoite- ja toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuudesta ja vaikuttavuudesta historiallisessa kontekstissa ja esittää uudenlainen lähestymismalli sosiaalisesti kestävämmälle suurpetopolitiikalle.

Vahinkoeläinhistoriaa käsitellään deduktiivisella ja rekonstruktiiivisella tutkimusotteella käyttäen aineistona lakitekstejä, maksettuja tapporahoja, sanomalehtikirjoituksia, sidosryhmien kirjoituksia sekä eläintieteellisiä julkaisuja. Etenkin laeissa ja asetuksissa eri eläimistä asetetut tapporahat ja toisaalta saalistilastojen perusteella maksetut palkkiot on nostettu tässä tutkimuksessa merkittävään rooliin asenteiden tulkinnan välineenä. Tarkastelu ulotetaan nisäkkäiden lisäksi myös lintuihin, jotka ovat edellä mainitun aineiston valossa olleet merkittävä vainottu eläinryhmä. Nykypäivän petokonfliktin tarkastelussa keskiöön nostetaan suurpetoasenteet, niiden muodostuminen ja vaikutus suurpetopolitiikan tavoitteiden ja toimenpiteiden kiistämisessä. Suurpetopolitiikan legitimititeettikriisiä tarkastellaan paikallisten uhmakkuutena hallintoa kohtaan ja tulkinta keinoista puuttua sosiopoliittiseen rikokseen rakennetaan tätä ajatusta vasten.

Suurpetojen salakaatajat toimivat yhteisönsä puolesta ja saavat tukensa toimilleen yhteisöltään. Sosiopoliittinen rikos ei siten ole ainoastaan salakaatajien vaan sen sijaan yhteisön yhteinen. Salakaatajat ja paikallisyhteisö pyrkivät häivyttämään yhteiskunnassa viranomaisten ja sidosryhmien taholta toimintaan liittämää stigmaa ja siten oikeuttamaan tekonsa vallitsevissa olosuhteissa. Arvoristiriitihin perustuvat konfliktit ovat haasteellisia hallita ja lähtökohtana on oltava ymmärrys siitä, että etenkin suteen liittyvät jännitteet ja ristiriidat ihmisten välisissä suhteissa ovat väistämättömiä. Tunnistamalla historiallisen aineiston merkittävyys nykypäivän ongelmakeskeisen kannanhoidon ratkaisun tietopohjana on mahdollista rakentaa sosiaalisesti kestävämpää suurpetojen kannanhoitoa.

Tässä väitöskirjatyössä painotetaan suurpetoihin liittyen ajatusta, jonka mukaan paikallisilta suurpetoalueilla eläviltä ihmisiltä tai sidosryhmien edustajilta ei edellytetä arvomaailman muuttamista, vaan hyväksytään heidän käsityksensä suurpetojen roolista vahingontekijöinä. Sen sijaan vahvistetaan suurpetojen välineellistä roolia paikallisyhteisöjen resurssina ja oleellisten sidosryhmien roolia yhteisön toimijoina psykologisen omistajuuden rakentamisen kautta. Suurpetojen kestävä kannanhoito vaatii siten riistahallinnon toimintakulttuurin muutosta ja uudenlaista suhdetta yhteiskunnan eri toimijoihin.

Asiasanat: kannanhoito, psykologinen omistajuus, sosiaalinen kestävyys, sosiopoliittinen rikos, suurpedot, tapporaha, uhmakkuusteoria, vahinkoeläin, ympäristöhistoria

ABSTRACT

From War on Vermin to Psychological Ownership: Sustainable Management of Predators in Past and Present

Faculty of Mathematics and Natural Sciences, Department of Biology, FI-20014 University of Turku

A legitimacy conflict in the field of large carnivore management, especially in that of wolves, has emerged among stakeholders, but also between residents of urban and rural areas and between ordinary citizens and game management authorities/game researchers. This legitimacy conflict is manifested in passive and active actions to hinder national large carnivore management. The current conflict can be traced back to noteworthy historical grounds. The human-predator relationship has for centuries meant achieving a balance between conflict and its management, and large carnivores have been at the center of the conflict due to their species-specific characteristics.

The first aim of this thesis has been to identify the key actors and actions in the sphere of harmful species management in Finland in the context of environmental history, and to explore the objectives and means of harmful species management and the impact of their population levels in a historical and ecological context. The second aim has been to encapsulate the relevance and effectiveness of contemporary large carnivore management, and to suggest a new approach, enabling a more socially sustainable form of large carnivore management.

In the thesis, the history of harmful species is examined using deductive and reconstructive approaches, on the basis of historical material: legislative documents, hunting bounties, articles from selected newspapers, magazines and zoological journals, and the publications of various interest groups. Hunting bounties set by the state or by voluntary organizations, along with statistics on bounties paid, are used to interpret prevalent attitudes toward these species. Not only mammals but also predatory birds are included in the study, as they too have been severely persecuted for centuries. In studying current conflicts between humans and large carnivores, the key element lies in species-specific attitudes and their impact on disputes over national large carnivore management. The legitimacy crisis is viewed in terms of local, rural defiance of management regimes imposed by the authorities and perceived locally as illegitimate. Ways to manage the illegal killing of large carnivores are framed in the context of such sociopolitical lawlessness.

Violators who illegally kill large carnivores, especially wolves, have become righteous outlaws; they are perceived as defying the central authorities, while supporting the local people in their struggle to earn a living and helping to create a safe living environment in regions inhabited by large carnivores. By means of neutralization techniques, both violators and community members negate the shame from the stigma and sanctions associated with violating the law. A sociopolitical crime is thus committed not solely by the individual hunting violators, but by the whole local community.

The thesis addresses the point that in managing value-based conflicts disputes are unavoidable. By recognizing the indispensability of historical knowledge for a transformation of the current culture of large carnivore management, including its actors and actions, a more socially sustainable approach to management may be possible. In considering the challenges of large carnivore management in the context of agrarian defiance, existing values related to the use of natural resources have to be acknowledged. Rather than demanding a change in attitudes based on the intrinsic value of predators, we need to find means to develop the predator's role as a community resource, and to support the role of hunters and reindeer herders as essential actors in their community. This may be achievable by developing the psychological ownership of large carnivores. Inevitably, the social sustainability of management will entail changes in management procedures and new forms of communication among management actors.

Key words: agrarian defiance, environmental history, harmful species, hunting bounties, large carnivores, management, psychological ownership, social sustainability, sociopolitical crime

ARTIKKELIT

Tämä väitöskirja perustuu seuraaviin artikkeleihin, joihin on tekstissä viitattu numerotunnuksin I, II, III, IV ja V.

- I. Pohja-Mykrä Mari, Vuorisalo Timo & Mykrä Sakari (2005)
Hunting bounties as a key measure for historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes in 1647- 1975
Oryx 39(3), 284-291

- II. Pohja-Mykrä Mari, Vuorisalo Timo & Mykrä Sakari (2011)
Organized persecution of birds of prey in Finland: historical and population biological perspectives. *Ornis Fennica*, 89, 1–19.
http://www.birdlife.fi/ornisfennica/pdf/2012/of_89_1-19.pdf

- III. Pohja-Mykrä Mari & Kurki Sami (2014)
Strong community support for illegal killing challenges wolf management
European Journal for Wildlife Research, 60(5), 759-770.
DOI 10.1007/s10344-014-0845-9

- IV. Pohja-Mykrä Mari (2014)
Felony or act of justice? - Illegal killing of large carnivores as defiance of authorities
käsikirjoitus

- V. Pohja-Mykrä Mari, Kurki Sami & Mykrä Sakari (2014)
Susipolitiikan suunnanmuutos – ohjailusta omistajuuteen
Teoksessa Hiedanpää J. & Ratamäki O. (toim.) *Suden kanssa*
käsikirjoitus

Artikkeli I on uudelleenjulkaistu Cambridge University Pressin, artikkeli II BirdLife Finlandin ja artikkeli III Springer Science+Business Median luvalla.

With kind permission from Cambridge University Press: Article I; With kind permission from BirdLife Finland: Article II; With kind permission from Springer Science+Business Media: Article III.

1. JOHDANTO

Tutkimukseni on osa toistaiseksi varsin vähäiseksi jäänyttä kotimaista tutkimusta luonnon ja ihmisen välisen suhteen kehityksestä. Pitkä ajanjaksollinen tarkastelujänne, ongelmakeskeisyys, monitieteisyys ja aiheen kansainväliset kytkennät asemoivat tutkimukseni sekä ympäristöhistoriallisen tutkimuksen että yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen kenttään.

Tutkimuksessani käytän historiallista aineistoa eri tavoin sekä tulkinnan että johtopäätösten välineenä. Laajoilla historiallisilla aineistokatsauksilla luon kuvan riistaeläinten kannanhoidossa valinneista yhteiskunnallisista olosuhteista *vahinkoeläinten* suhteen, ja tuon historiallista aineistoa pohdittavaksi nykypäivän suurpetojen kannanhoidon tavoite- ja toimenpideasettelun kontekstiin. Nykypäivän konfliktoitunut suurpetojen kannanhoido on tutkimuksellinen lähtökohtani, ja olen asettanut tavoitteekseni konfliktin synnyn ymmärtämisen ja sen hallinnan hahmottamisen ympäristöhistoriallisissa kontekstissa. Ihmisten eläinasenteiden kehitystä tutkittaessa emme voi enää palata ajassa taaksepäin ja tehdä kattavaa kyselytutkimusta aiheesta. Sen sijaan on mahdollista tutkia historiallista aineistoa, kuten lakitekstejä, mediakirjoittelua ja virallisia tilastoja, joiden avulla voidaan tunnistaa yhteiskunnassa vallinneet hallitsevat asenteet ja oleelliset toimijat pitkällä aikajänteellä. Samalla on osoitettavissa monitahoinen historian tietojen käyttömahdollisuus. Historiallisesta aineistosta voidaan saada selville vallinneet arvojärjestelmät sekä niiden vaikutus vahinkoeläinten kohteluun ja mahdollisiin populaatiotason kannanmuutoksiin, ja toisaalta se, miten vahinkoeläinten läsnäolo on vaikuttanut ihmisiin ja tullut siten osaksi ihmisten välisiä konflikteja.

Tutkimukseni asettuu myös yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen piiriin. Tämän 1980-luvun alussa alkaneen tutkimussuuntauksen yhtenä herättäjänä olivat nimenomaan ympäristökonfliktit, joiden primus motorina toimi suhde eläimiin (Tuomivaara 2010). Ihmisen suhde eläimiin on nähtävissä paitsi biologisena, myös ja ennen kaikkea kulttuurisena, sosiaalisena ja yhteiskunnallisena kokonaisuutena (Tuomivaara 2010). Moderni länsimainen riistaeläinsuhde ja sen myötä myös suur-

petosuhde on ajan saatossa muotoutunut erilaisten riista- ja vahinkoeläinpolitiikkaan liittyneiden asenteiden ristipaineissa.

Tutkimusotteeni on laaja-alainen. Pitkä tarkastelujänne Ruotsi-Suomen ensimmäisistä kirjoitetuista lakiteksteistä aina nykypäivään mahdollistaa ”*Pitkän keston historiaa*” (Braudel 1947, ks. Massa 1990 s.55) ja osoittaa, että riistanhoidon toimijat ja toimintatavat ovat kulkeutuneet erilaisten muutosvoimien muokkaamina tähän päivään. Geotieteellisesti tutkittavat ilmiöt asettavat pitkän aikavälin tapahtumien tarkastelun ihan omaan mittakaavaansa, mutta eittämättä 700 vuoden aikajänteen ihmiskupolvien tapahtumaketjujen tarkastelussa voi katsoa tarjoavan johtopäätösten kestävyyttä nykypäivän ilmiön ymmärtämisessä.

Tutkimukseni kulminoituu nykypäivän suurpetojen kannanhoidon ja osoitan tämän legitimeettikriisin kourissa olevan suurpetopolitiikan pitkät historialliset juuret. Suomen aikanaan asutaneet heimot jakoivat hyötyriistan osalta kylän ulkopuoliset erämaat valtauksilla, mutta haitallisia petoja, kuten susia ja karhuja sai pyytää missä tahansa (Haltia 1950; Hepola 1991). Lainsäädännöllä tuettiin 1300-luvulta alkaen eläinten luokittelua ihmisen tarpeista noustun vahinkoeläimiksi, ja niiden tappamista myös tuettiin yhteiskunnallisin kannustuskeinoin. 1500-luvulla Ruotsi-Suomessa herännyt tietoisuus luonnonvarojen riittävydestä (Myllyntaus 1991) ei näkynyt vahinkoeläinluokittelussa. Vasta ekologisen tiedon karttuminen ja siten petojen ekologisen roolin ymmärtäminen 1900-luvun alkuvuosikymmeninä, sekä samanaikaisesti esiin nousseet ongelmat hyödylliseksi katsottujen lintulajien rauhoituksissa, vahahduuttivat niin sidosryhmät kuin päättäjätkin pohtimaan vahinkoeläinluokittelun haittapuolia. Suurpetokantojen voimakaaseen vähenemiseen etenkin hyödynnettävän karhun kohdalla havahduttiin metsästäjäpiireissä 1910-luvulla. 1920-luvun lakiuudistuksissa luotiin nykyäänkin käytössä oleva lajien luokittelun perusta jakamalla eläimet luonnonsuojelulain (71/1923) ja metsästyslain alle (72/1923). 1960- ja 1970-luvuilla yhteiskunnassa levisi maailmalta Suomeen rantautunut ympäristö- ja suojelutietoisuus (Ilvesviita 2005; Lahtinen 2005; Nienstedt 1997). Riis-

tanhoidon toimijoiden, tutkijoiden ja suojelijoiden toimesta vanhat ajattelumallit purettiin ja myös suurpedoille asetettiin rauhoitusajkoja sekä luovuttiin vuosisataisesta vahinkoeläinluokittelusta ja sitä tukeneesta tapporahajärjestelmästä. Suomi ratifioi Bernin sopimuksen vuonna 1986 sitoutuen tarvittaviin toimiin luonnonvaraisten eläinkantojen pitämiseksi tasolla, joka vastaa 'ekologia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia'. Euroopan Unionin luontodirektiivi (92/43/ETY) puolestaan on Suomessa velvoittavaa oikeutta. Ilves, karhu ja susi kuuluvat luontodirektiivin lajiliitteeseen IV (pl. susi poronhoitoalueella), joka velvoittaa tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamista suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Ahma puolestaan kuuluu luontodirektiivin liitteen II ensisijaisesti suojeltaviin lajeihin.

Yhteiskunnassa tapahtunut ympäristö- ja suojelujattelun murros ei ole ollut kollektiivinen etenkin suurpetolajien kohdalla, joista etenkin suttaa ja ahmaa on edelleen laajasti pidetty vahinkoeläiminä. Keskustelu- ja toimintayhteys yhtäältä metsästäjien ja suurpetopolitiikan toteuttajien, ja toisaalta poronhoidon ja suurpetopolitiikan toteuttajien välillä, on kriisiytynyt suden vuoden 1973 rauhoituksen jälkeen ja kulminoitunut Suomen EU-jäsenyyden ja sitä seuranneen luontodirektiivin ohjauksen myötä. Haittoja aiheuttava eläin on edelleen *vahinkoeläin*, vaikka ajattelu luonnon monimuotoisuudesta ja lajien itseisarvosta on sulautunut osaksi eläin keskustelua niin kansalaisten kanssakäymisessä kuin sidosryhmien neuvottelupöydissä. Riistanhoidon aktiiviset toimijat, eli metsästäjät, pitävät tiukasti kiinni paikastaan riistapolitiikan toimijoina vaikka vaikutusmahdollisuuksia päätöksenteon ja päätöksistä valittamisen kautta on jaettu suojelutahoille. Metsästäjät nauttivat yhteisönsä luottamusta etenkin suurpetojen kannanhoitajina. Paikallinen ja alueellinen näkemys suurpetopoliittisista tavoitteista ja toimenpiteistä ei ole siirtynyt päätöksentekoon toivotusti vaan sen sijaan suurpetoalueilla asuvat ihmiset kokevat, etteivät he voi vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon, ja ovat siten kaupunkiväestöä huomomassa asemassa. Suurpetojen kannanhoiton tavoite- ja toimenpideasettelun kriisiytyttyä metsästäjien vahva toimijuus etenkin kansallisen susipolitiikan kiistäjänä on nauttinut tukea ympäröivältä yhteisöltä.

Yllä kuvattu suurpetokonflikti on tulkittavissa ympäristökonfliktiksi. Ympäristökonflikteille on ominaista, että ne koskevat useita sellaisia sidosryhmiä, joiden mielipide niin konfliktin luonteesta kuin sen ratkaisumalleista eroaa toisistaan, ja tällöin ajattelun ja toiminnan pohjana ovat erilaiset

luonto- ja ympäristökäsitykset (Valkonen & Saaristo 2010). Ympäristökonfliktin voidaan ajatella syntyvän sellaisissa tilanteissa, joissa ympäristön käyttö tiettyihin tarkoituksiin vaikuttaa eri ihmisryhmiin eri tavoin. Suurpetojen läsnäolo on paikallista, mutta intressit suurpetojen kannanhoidon hyvinvoinnista ovat kansallisia ja kansainvälisiä. Mielenkiintoista suurpetokontekstissa on, että haitat kohdistuvat nimenomaan paikallisesti. Karhun ja ilveksen kohdalla on saavutettu myös paikallista hyötyä, mutta etenkin ahman ja suden kohdalla hyödyt jakaantuvat ylipaikallisesti. Nämä hyödyt ovat nähtävissä sudesta ja ahmasta saatavaan eläimen olemassaolon itseisarvoon ja sen laajempiin biodiversiteettivaikutuksiin. Tässä tutkimuksessa ei keskitytä taloudellisen kiistan kuvaamiseen, vaan haitat käsitetään laajemmin siten, että suurpetokonfliktin taustalla on nähtävissä toimijoiden arvo- ja intressikiista, jonka taustalla on perinteisen luontosuhteen törmäys kansallisiin ja kansainvälisiin ulkopuolisiin suojeluvaatimuksiin.

Syntyneen suurpetokonfliktin myötä tämän tutkimuksen keskeiseksi piirteeksi nousee ongelmakeskeisyys. Suurpetojen kannanhoito ja etenkin suden kannanhoito on ollut vuosia konfliktin ytimessä. Suurpetokonflikteissa suurpetoihin liittyvät yhteiskunnalliset ja kulttuuriset merkitykset tulevat näkyviksi (ks. Valkonen & Saaristo 2010). Valkonen ja Saaristo (2010) kuvaavat tätä termillä *polttopiste*, eli tilanne jossa ympäristöön liittyvät tarpeet ja odotukset tulevat yhteiskunnalliseen tietoisuuteen. Suurpetokonfliktissa kyse on sekä luonnonvaraisten eläinten hallinnasta että oikeudellisesta kiistasta osallistua suurpetoja koskevaan päätöksentekoon. Nämä konfliktit kontekstoituvat etenkin paikallisesti, mutta myös kansallisesti. Suurpetokonflikti onkin tulkittavissa ennen kaikkea hierarkkiseksi konfliktiksi.

Tällä ajankohtaisella ongelmalla on kuitenkin mittavat historialliset juuret. Luonnon ja ihmisen välinen suhde, ihmisekologia, on jatkuvaa tasapainottelua konfliktien ja niiden hallinnan kanssa (Myllyntaus 1991), ja suurpedot ovat väistämättä konfliktin keskiössä lajityypillisten piirteidensä vuoksi. Arvoristiriitoihin perustuvat konfliktit ovat haasteellisia hallita (ks. Kantola 1989) ja lähtökohdalla on oltava ymmärrys siitä, että suteen liittyvät jännitteet ja ristiriidat ihmisten välisissä suhteissa ovat väistämättömiä. Konfliktin hallinta on kuitenkin mahdollista vaikka kaikkia osapuolia tyydyttävää ratkaisua ei löytyisikään. Oleellista on toimintaympäristö. Kuinka olemassa olevien laidasta laitaa vaihtelevien asenteiden keskellä toteutetaan suurpetopolitiikkaa, joka sovittaa yhteen mahdollisimman hyvin erilaiset näkökulmat, mutta painot-

taa sellaisia toimia, jotka saavat aikaan suurpetopoliittikan hyväksynnän niiden ihmisten kohdalla joiden mielipiteellä kannanhoidon onnistumisen kannalta on merkitystä.

Koska paikallisilla ilmiöillä voi olla merkittäviä maailmanlaajuisia kytkentöjä, tutkimukseeni liittyy myös kansainvälinen aspekti. Tässä tapauksessa niin tulkinnan kohteena kuin välineenä toimineet vahinkoeläinten tappamisesta myönnetty tapporahat eivät ole alkuaan suomalainen keksintö vaan maailmalla yleisesti käytössä ollut ja edelleen käytössä oleva riistanhoidollinen menetelmä. Tällä tutkimuksella osoitan tapporahojen käytön rationalisoinnin, mutta myös totean tapporahojen tehottomuuden tietyiltä osin sekä osoitan tapporahajärjestelmän ehdottomat heikkoudet etenkin lintujen kannanhoidossa.

Ihmisellä on ollut ja on edelleen taipumus suojella sellaista ympäristöä, jolla on hänen hyvinvoinnilleen merkitystä. Ympäristötietoisuus ja eläinsuojelusaate nousivat esiin niin muualla maailmassa kuin Suomessakin jo 1800-luvulla ja ovat muokanneet suurenkin yleisön mielipiteitä siitä, kuinka ympäristöä ja eläimiä tulee hoitaa ja kohdella (Lahtinen 2005; Lahtinen & Vuorisalo 2005). Suurpetojen kohdalla merkittävä muutos tapahtui sodan jälkeisen teollisuuskasvun myötä kun maailmalta Suomeen rantautui voimakas lehdistön ajama ympäristö- ja suojelutietoisuus. Tämän suojeluaжатellun läpimurron myötä meillä on käsissämme nykypäivän kansallinen suurpetopoliittinen ongelma ja tämä ongelma on yhtäläinen usean muun sellaisen maan kanssa, jossa riistapolitiikan toimenpidevalikoima on sidottu kansainvälisiin suojelusopimuksiin. Ennen kaikkea luontodirektiivin asettama normisto ja sen tulkinta lajien suotuisan suojelutason saavuttamisen keinoista tiukan suojeluvaatimuksen kautta on rajoittanut kansallisia toimintamahdollisuuksia etenkin suden ja ahman kohdalla.

Tutkimustani on ohjannut kysymyksen asettelusta juontanut monitieteisyyden vaatimus. Tutkimuskohde, *suomalaiset vahinkoeläimet*, kytketty laajoihin asiayhteyksiin. Historiallinen lähestymistapa vaatii ekologista otetta, jotta voidaan ymmärtää riistanhoidon menetelmien vaikutus eläinpopulaatioihin. Tätä olen pohtinut artikkelissa *I Hunting bounties as a key measure for historical wildlife management and game conservation: Finnish bounty schemes in 1647- 1975*, mutta erityisesti osoittanut artikkelissa II *Organized persecution of birds of prey in Finland: historical and population biological perspectives*. Yhtymäkohtia humanistisiin tieteisiin löytyy pohdittaessa asenteen käsittelyä, asenteen muodostumista ja sen merkitystä. Tämä tutkimusnäkökulma on esillä artikkelissa

III *Strong community support for illegal killing challenges wolf management*, missä tulkitseen suurpetoasenteita argumentaatioanalyysin keinoin eläytymismenetelmän avulla kerätystä aineistosta. Yhteydet yhteiskuntatieteisiin ovat vahvat pohtiesani asenteiden merkitystä suurpetopoliittisessa tavoiteasettelussa ja toimissa. Tämä tulee esille etenkin artikkelissa IV *Felony or act of justice? – Illegal killing of large carnivores as defiance of authorities*, missä pohdin nykypäivän suurpetopoliittikan legitimititeettikriisin aikaansaamaa sosiopoliittista rikosaaltoa sekä osoitan suurpetojen salakaadot uhmakkuudeksi viranomaisia kohtaan. Sosiaalipsykologiassa käytetyn neutralisointiteorian avulla tarkastelen laittomien tekojen oikeuttamisen keinoja. Yhteiskuntatieteellinen ote näkyy myös artikkelissa V *Susipolitiikan suunnanmuutos – ohjailusta omistajuuteen*, missä pohdin sosiaalisesti kestävämmän susipolitiikan keinoja resurssiäjäattelun ja sidosryhmien merkittävyyden kautta. Kyseisessä artikkelissa olen suurpetokoktektstissa käyttänyt teoreettisena viitekehystenä etenkin taloustieteissä sovellettua psykologista omistajuutta. Kyseisessä artikkelissa myös sidon perustelut termin käytöstä ja nostan käytännön sovellutukset suoraan historiallisesta laki-, media- ja tapporaha-aineistosta.

Tutkimuksen pohjalla on ympäristöhistorialliselle tutkimukselle asetettu ekologinen peruspäriate, *'kaikki riippuu kaikesta'*. Tutkimuksessani osoitan, että historiallinen näkökulma auttaa sekä ymmärtämään nykypäivän suurpetojen kannanhoidon ongelmia että nostamaan esiin keinoja suurpetokonfliktin hallitsemiseksi. Myllyntaus (1991) korostaa, että ympäristöhistorian tehtävänä on luonnon säilyttämisen nostaminen keskeiseksi yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi ja toteaa, että ympäristöhistorian arvoasteikossa poliittiset tai taloudelliset tavoitteet kuten pyrkimys sosiaaliseen harmoniaan tai taloudelliseen kasvuun eivät voi syrjäyttää ympäristöhistorian aksiomia *'luonto on olemassaolomme edellytys'* ja *'luonnon palautumisen reunaehdot tulee turvata'*. Tässä tutkimuksessa nostan esiin suurpetopoliittikan haasteena ja ongelmana olevat sosiaalis-ekologiset kytkennät. Sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa ja suurpetojen kannanhoidon tavoiteasettelun ja toimien kehittämisessä on nojattava kestäväen kehityksen periaatteeseen, joka tarkoittaa ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden tasavertaista huomioonottamista. Kestäväen kehityksen käsite on lanseerattu Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN 1980) toimesta Maailman luonnonsuojelustrategiassa (UNEP ja WWF osallistuivat laatimiseen) ja käsite itsessään pitää sisällä dynaamisen, ihmisten

tarpeiden muutoksiin sopeutuvan prosessin. Tätä perusajatusta vaalin tässä tutkimuksessa. Sosiaalisen kestävyiden vaje on kriittinen piste suurpetojen suojelun kohdalla kun taas lintulajien suojelun kohdalla arvokytkennät eivät vaikuta populaatiotasolla samalla vakavuudella, vaan kestävä kannanhoito on saavutettavissa suuremmilla suojelutoimenpiteillä. Suurpetojen kestävä kannanhoito vaatii ve-

täytymistä EU-santarmin roolista (ks. Sairinen ym. 1999) ja sen myötä riistahallinnon toimintakulttuurin muutosta ja uudenlaista suhdetta yhteiskunnan eri toimijoihin. Tämän tutkimuksen avulla osoitan, että historiallinen näkökulma tuo nykypäivän kontekstiin syvyyttä, jota ilman riistapolitiikan tavoitteiden ja toimenpiteiden merkityksen arvioiminen jää väistämättä vajaaksi.

2 TAVOITTEET JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksen tavoitteena on ensinnä tuoda ympäristöhistoriallisen tutkimusotteen kautta esiin suomalaisen vahinkoeläinhistorian keskeiset toimet ja toimijat, sekä ymmärtää vahinkoeläinten kannanhoidon tavoite- ja toimenpideasettelun vaikutukset eläinpopulaatioihin historiallisessa ja ekologisessa kontekstissa.

Toiseksi, tutkimuksen tavoitteena on löytää ymmärrys nykypäivän suurpetokonfliktin luonteesta, ja tuottaa synteesi suurpetojen kannanhoidon tavoite- ja toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuudesta ja vaikuttavuudesta ottamalla huomioon historiallinen konteksti. Tunnistamalla historiallisen aineiston merkittävyys nykypäivän ongelma-keskeisen kannanhoidon ratkaisun tietopohjana on mahdollista rakentaa sosiaalisesti kestävämpää suurpetojen kannanhoidoa, johon annan tässä työssä oman mallini. Lajikohtaiset asenteet, oleelliset kannanhoidon toimijat ja sidosryhmät, kulttuuriset ja sosiaaliset rakenteet, sekä kannanhoidon menetelmätyökalupakki juontavat juurensa ihmisen ja eläinten välisestä yhteisestä historiasta.

Vahinkoeläinhistoriaa käsittelen deduktiivisella ja rekonstruktiiivisella tutkimusotteella käyttäen aineistona systemaattisesti kerättyjä lakitekstejä, maksettuja tapporahoja, sanomalehtikirjoituksia, sidosryhmien kirjoituksia sekä eläintieteellisiä julkaisuja. Etenkin laeissa ja asetuksissa eri eläimis-

tä asetetut tapporahat ja toisaalta saalistilastojen perusteella maksetut palkkiot olen nostanut tässä tutkimuksessa merkittävään rooliin asenteiden tulkinnan välineenä. Tarkastelun ulotan nisäkkäiden lisäksi myös lintuihin, jotka ovat edellä mainitun aineiston valossa olleet merkittävä vainottu eläinryhmä. Tällä tapporahojen ja vahinkoeläinluokittelun ympärille rakentamalla narratiivilla kuvaan eläinten ympärille rakentuneen ympäristökongfliktin ytimen, jonka tulkitsen asenteiden muodostumisen kautta.

Nykypäivän petokonfliktin tarkastelussa nostan keskiöön suurpetoasenteet, niiden muodostumisen ja vaikutuksen suurpetopolitiikan tavoitteiden ja toimenpiteiden kiistämiseen. Pyrin löytämään ymmärryksen suurpetokonfliktin taustalla vaikuttavista kulttuurisista piirteistä, joiden merkitys on toistaiseksi sivuutettu kotimaisessa suurpetopoliittisessa keskustelussa. Tämä lähestymistapa on vaatinut monitieteistä tulkintaa. Suurpetojen kannanhoidon konfliktien tunnistaminen riittäväällä vakavuudella vaatii ymmärrystä, ei ainoastaan ekologisesta ulottuvuudesta ja sen kestävyiden vaalimisesta, vaan etenkin sosiaalisen kestävyiden vajeen syiden tunnistamisesta ja sen myötä uusien toimintamallien adaptoinnista suurpetojen kannanhoitoon.

3 AINEISTO JA SEN KÄYTTÖ

Tämän tutkimuksen aineistona on käytetty kirjoitettuja lakitekstejä 1300-luvun Ruotsi-Suomen ajalta nykypäivään, mediakirjoittelua 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä, tilastollisia vuosikirjoja tapporahatilastoineen sadan vuoden ajalta sekä eläintieteellisiä ja eri sidosryhmien julkaisuja kautta kirjoitetun historian. Tämän historiallisen aineiston lisäksi on eläytymismenetelmällä kerätty laadullinen aineisto nykypäivän suurpetoasenteista sekä suurpetojen salakaatajien ja valvontaviranomaisten haastatteluaineisto. Tilastollista aineistoa on kerätty suurpetojen salakaatojen käräjäoikeuden tuomiosta ja poliisille tulleista salakaatoepäilyistä vuosilta 2005–2010. Käytetty aineisto on tarkemmin kuvattu seuraavien alaotsikoiden alla.

3.1 LAIT JA ASETUKSET

Aineistona on käytetty systemaattisesti kerättyä lainsäädäntöä Ruotsin vallan ajalta vuodesta 1347 aina nykypäivään lajien suojeluun saakka vuoteen 1993. Kontekstista riippuen on käytetty myös tuoreempaa lainsäädäntöä sekä suojelusopimustekstejä. Nämä aineistona käytetyt lait ja asetukset vuoteen 1975 saakka on lueteltu artikkelin I liitteessä 1 (ks. liitteet) ja lähteinä käytetyt tuoreemmat lait ja asetukset on mainittu tämän yhteenvedon lähdeluettelossa. Tässä tutkimuksessa on materiaalina käytetty myös metsästyslakien uudistuksia edeltäviä lainvalmistelutekstejä. Nämä on esitelty tämän väitöskirjan liitteissä ja on aiemmin julkaistu artikkelissa Mykrä ym. (2005). Suojelusopimukset ja niihin liittyneet tulkinnan kohteina olevat lausunnot on lueteltu lähdeluettelossa.

3.2 TAPPORAHATILASTOT

Aineistona ovat valtion ja kuntien maksamat tapporahat, jotka on kerätty Suomen tilastollisista vuosikirjoista vuosilta 1866–1942 koskien kaikkia tapporahoitettuja lajeja (ks. Art I Taulukko 1). Esimerkinomainen näkymä käytetyistä tapporahatilastoista on esitetty kuvassa 1. Suomen Metsästysyhdistyksen metsästysseurojen kautta

maksamat tapporahat on kerätty vuosikertomuksista, jotka on julkaistu metsästyslehdissä *Finska Kennelklubbens Tidskrift* (1896–1898) ja *Suomen Metsästyslehti* (1893–1894, 1899–1912) sekä raportoitu Suomen Metsästysyhdistyksen 100-vuotishistoriikki -kirjassa (Viljanen 1965). Paikallisten metsästysseurojen maksamia tapporahoja on kerätty Turun metsästyshoitoyhdistyksen maksamien tapporahojen osalta lehdistä *Aura* (1890–1896) ja *Uusi Aura* (1897–1917) ja Viipurin metsästysyhdistyksen osalta lehdestä *Tidskrift för Jägare och Fiskare* (1893–1915).

Tapporahakaudet ja maksetut tapporahamäärät vaihtelivat sekä lajien välillä että ajan kuluessa. Säädetyn tapporahan suuruus riippui lajin katsotusta haitallisuudesta. Suurimmat tapporahat maksettiin siten suurpedoista ja suurista petolinnuista. Katsottiin myös, että näiden lajien metsästäminen vaatii aikaa, vaivaa ja osaamista, joten tapporahan tuli myös kattaa nämä metsästäjille aiheutuvat kulut.

Suurpetojen kohdalla selvitimme Spearmanin korrelaatiokertoimen avulla, onko maksetuilla tapporahoilla Suomessa ollut vaikutusta suurpetojen tappointensiteettiin. Keräsimme virallisista tilastoista suden, ahman, karhun ja ilveksen saalistilatot vuosilta 1899–1942, jotka perustuvat kyseisistä lajeista maksettuihin tapporahoihin. Tapporaha oli säädetty erikseen aikuisille yksilöille ja pennuille, mutta koska niitä ei erotella tapporahatilastoissa, käsitelimme kaikkia lajin yksilöitä yhtenä ryhmänä. Oletimme lisäksi, että suurpetojen kohdalla ei ole ollut yhtä suuria lajien tunnistusvaikeuksia kuin petolintujen kohdalla. Tapporahatilastoja voi siten pitää suurpetojen kohdalla luotettavina.

Tässä työssä muunsimme tapporahat nykyrahaa vastaaviksi rahanarvonkertoimella (Rahanarvonkerroin Tilastokeskus/Nordea). Tämän näimme tarpeellisena tarkasteluajanjaksojen (Art. II ja Art. V) osuessa aikaan, jolloin Suomessa tapahtui merkittäviä rakenteellisia muutoksia. Suomen Markka kärsi inflaatiosta vuodesta 1916 eteenpäin, joten myös tapporahan arvo aleni huomattavasti Suomen itsenäistymisen aikoihin vuonna 1917 ja sisällissodan aikoihin vuonna 1918.

Lintujen vaimon selvittämiseksi keräsimme valtion ja kuntien maksamat tapporahat vuosilta

20. Tapettujen peto-eläinten luku ja niistä maksettujen palkintojen määrä v. 1897.
Bêtes féroces tuées en 1897 ainsi que le montant des gratifications
accordées aux chasseurs.

Lääni. Gouvernements.	Kainuu Oulu.	Lappi.	Satak. Jyväskylä.	Häme. Tampere.	Kanta- Häme.	Pirkan- maa.	Suomi. Touhola.	Häme. Helsinki.	Kanta- Häme. Helsinki.	Pirkan- maa. Helsinki.	Maksettujen palkin- tojen määrä. Le montant des gra- tifications accordées aux chasseurs.	
											Markkaa.	Marc.
Uudenmaan	—	—	9	947	—	67	30	23	641	2,549		
Turun ja Porin	—	—	—	967	—	153	9	56	1,468	419		
Hämeen	—	—	—	553	—	51	15	211	1,608	274		
Viipurin	6	—	14	322	5	54	17	18	247	900		
Mikkelin	—	1	10	159	—	16	5	47	293	299		
Kuopion	3	1	18	657	1	70	7	271	894	908		
Waasan	—	—	—	559	—	85	8	73	787	252		
Oulun	53	18	9	911	55	84	19	334	549	3,645		
Summa	62	20	61	5,075	61	580	110	1,033	6,492	9,246		
Tapettuja petoja ja maksettuja palkintoja v. 1896	91	15	86	5,265	65	566	169	1,238	7,776	12,020		
1895	49	11	84	5,192	44	617	169	1,417	6,382	9,637		
1894	63	4	79	5,572	30	557	141	1,229	7,836	8,744		
1893	58	12	115	5,274	44	440	201	1,329	6,683	10,325		
1892	94	14	135	5,466	35	553	145	1,834	6,012	15,479		
1891	106	12	131	4,429	59	366	124	1,721	6,383	13,379		
1890	62	26	138	3,657	42	367	114	1,899	4,786	13,100		
1889	57	30	246	3,367	29	321	93	1,594	5,104	18,174		
1888	93	48	246	3,301	50	253	95	1,268	5,381	22,296		
1887	78	145	325	3,063	34	242	86	1,135	4,068	23,457		
1886	74	55	485	3,630	26	322	93	1,341	5,169	51,819		
1885	80	83	528	4,679	46	336	134	1,342	4,274	38,928		
1884	105	78	417	4,337	62	269	157	1,562	5,225	36,559		
1883	73	91	451	4,058	48	236	101	1,580	4,372	38,034		

Kuva 1. Tapettujen petoeläinten ja niistä maksettujen palkintojen määrä vuonna 1897 Suomen virallisessa tilastossa. Taulukossa oikealla maksettujen palkintojen määrä markkoina on yksinomaan petolinnuista maksettujen tapporahojen määrä.

1879–1930 sekä Suomen metsästysyhdistyksen maksamat tapporahat ajalta 1871–1912. Tilastoidut tapporahatilastot eivät kuitenkaan tarjoa luotettavaa lähdettä kahdesta syystä. Tapporahatilastot summasivat kaikki vahinkolinnut yhdeksi kategoriaksi *ryöstölinnut*, joten erottelua eri lintulajien välillä ei ollut mahdollista tehdä. Lisäksi metsästäjien ja tapporahojen maksavien viranomaisten todettiin olevan erittäin heikkoja tunnistamaan eri lintulajeja. Esimerkiksi Suomalaisen (1916) tutkimus osoittaa, että ainoastaan noin 0,3 % tapporahojen toivossa viranomaiselle tarkastettavaksi tuoduista tapetuista lintulajeista oli tunnistettu oikein. Näiden epätarkkuuksien vuoksi päädyimme käyttämään lintujen kohdalla eläintieteellisten tutkijoiden selvityksiä tapporahatilastojen sijaan. Nämä lähteet on lueteltu tarkemmin *Muu kirjallinen aineisto*-osikon alla.

3.3 MUU KIRJALLINEN AINEISTO

Sidosryhmien asenteiden tulkinnassa on käytetty systemaattisesti vahinkoeläimiksi katsotuista lajeista kerättyä aineistoa eri sidosryhmien julkaisuista aikaväliltä 1886–1930. Ajanjakson alku valikoitui sen mukaan, että tuolloin sidosryhmät alkoivat julkaista ensimmäisiä aikakauslehtiään. Kyseisen

ajanjakson alusta on myös saatavilla viralliset kansalliset tilastot valtion ja kuntien maksamista tapporahoista. Ajanjakson loppu ajoittuu tapporahakauden *kulta-ajan* (ks. kpl 4.1.4.) jälkeiseen aikaan, jolloin muun muassa luonnonsuojelulaki vuodelta 1923 oli voimassa ja lainsäädäntöä edeltävän ajan merkittävät lakivalmistelukeskustelut olivat takana. Kunkin julkaisun kohdalla aineistonkeruu on tehty kyseisen lehden julkaisuvuosien ajalta. Aineistona ovat olleet metsästäjien julkaisut *Finska jakttidsskrift* (1915–1916), *Finska Kennelsklubbens tidskrift* (1897–1900), *Metsästys ja kalastus* (1912–1930), *Suomen kalastuslehti* (1892–1910), *Suomen metsästyslehti* (1906–1928), *Suomen Urheilulehti* (1898, 1900), *Tidskrift för Jakt och Fiske* (1918–1928), *Tidskrift för Jägare och Fiskare* (1893–1915) ja *Uljas* (1886–1867), eläinsuojelusen julkaisut *Eläinsuojelus* (1899–1917) ja *Eläinten ystävä* (1906–1928) sekä biologiset kirjoitukset julkaisussa *Luonnon Ystävä* (1897–1923). Tämän systemaattisesti kerätyn aineiston lisäksi kyseisiä julkaisuja käytettiin lähteinä myös myöhemmiltä 1900-luvun vuosikymmeniltä.

Metsästäjien käsikirjat (Aho 1902; Lindgren 1943; Yläne 1948) ovat olleet tärkeä lähde tutkittaessa petoeläimiin kohdistuneita asenteita ja toimenpiteitä. Petolintujen vainon osalta oleellisia lähteitä asenteiden tulkintaan olivat Turpeinen

(1976), Teperi (1977) ja Erkamo (1990). Metsästyspolitiikan muutoksen kuvaamisen osalta vuosilta 1865–1993 oleellinen lähde oli Ilvesviita (2005).

Tapettujen vahinkolintujen kokonaisuäärät kerättiin Suomen tilastollisista vuosikirjoista vuosilta 1879–1942, mutta vainon lajikohtaisessa tarkastelussa lähteenä käytettiin biologien paikallisia lintuselvityksiä, eli Suomalaisen (1916), Putkosen (1935) ja Sovisen (1948) tutkimuksia. Tutkimuksen kohteena olivat kaikki Suomessa tutkimusajankohdan, vuodesta 1860 nykypäivään, aikana esiintyneet tai toistuvasti vierailleet päiväpetolintu- (*Falconiformes*) ja pöllölajit (*Strigiformes*). Lintulajien esiintyminen määriteltiin aikansa merkittävien eläintieteellisten julkaisujen avulla, kirjoittajien ollessa von Wright (1859), von Wright ja Palmén (1873), Mela (1882), Mela ja Kivirikko (1909), Kivirikko (1926–1927) ja Kivirikko (1940). Petolintupopulaatioiden kehitystä peilattiin näiden mainittujen lähteiden lisäksi Merikallion (1958), von Haartmanin ym. (1963–1972), Sauro-lan (1985a), Väisäsen ym. (1998) ja Valkaman ym. (2011) lintututkimusten populaatiotietoihin.

Paikallisen lintuvainon selvittämisessä ja vainon populaatiotason merkityksen pohdinnassa lähteenä käytettiin harvinaisuutensa vuoksi arvokkaita paikallisia lintuselvityksiä Porista (Suomalainen 1927), Pieksämäeltä (Siivonen 1936) ja Viipurista (Putkonen 1935, 1942). Putkosen Viipuriin sijoittuva tutkimus otettiin mukaan tarkasteluun, vaikka tutkimusalueesta tuli Moskovan rauhansopimuksen myötä vuonna 1940 osa silloista Neuvostoliittoa.

Tutkimuksessa on käytetty myös vanhojen sanomalehtien artikkeliaineistoa. Historiallisesta sanomalehtiarkistosta (<http://digi.lib.helsinki.fi/>) on kerätty 1800-luvulta suurpetoja sekä niiden hävittämistä koskevia artikkeleita yhteensä yli 900 kappaletta.

3.4 ASENNEAINEISTO ELÄYTYMIS-MENETELMÄLLÄ

Artikkelissa III keräsimme suurpetojen salakaatoihin liittyvän asenneaineiston eläytymismenetelmän keinoin salakaatajien ydinryhmiksi määritellyiltä metsästäjiltä sekä naisilta. Tätä aineistoa käytettiin Billigin (1996) retoriseen asenneteoriaan perustuvassa argumentaatioanalyysissä (Vesala & Rantanen 2007) selvittäessä salakaatojen motiivivia ja yhteisön mahdollista tukea suurpetojen salakaatajille.

Tutkimukseen osallistuneet vapaaehtoiset maaja kotitalousnaiset olivat Satakunnassa alueelliseen ja Kainuussa paikalliseen vuosikokoukseen, sekä

Varsinais-Suomessa kahden ruisleipäkurrin tilaisuuteen osallistuneita henkilöitä. Aineiston keruu ajoittui talvelta 2011 keväälle 2012 asti. Tutkimukseen osallistuneet metsästäjät ottivat osaa ampu-maradanvalvojakoulutukseen ja aineistonkeruu suoritettiin ennen koulutusten alkua. Ensimmäinen aineistonkeruu tehtiin Satakunnassa, ja toinen sekä kolmas Pohjois-Savossa. Aineiston keruu tehtiin keväällä 2011. Aineistoa kerättiin kattavasti eri puolilta maata, vaikka alueellista tulosten tarkastelua ei ollut tarkoitus tehdä.

Aineiston keräämisessä käytettiin passiivista eläytymismenetelmää. Siinä vapaaehtoisille osallistujille annettiin lyhyen kasvotusten tehdyn alustuksen jälkeen luettavaksi keksitty kehyskertomus, johon heitä pyydettiin samaistumaan ja vastaamaan tarinan pohjalta kahteen kysymykseen. Vastaajan tarinan kertomiselle annettiin puitteet, mutta viitekehys pyrittiin pitämään mahdollisimman väljänä. Tarinassa kerrotaan, että suurpeto on tapettu laittomasti. Teon kohteena olevaa suurpetolajia ei mainita, ei myöskään tekijän sukupuolta tai statusta. Miljöö, jossa teon kertominen eteenpäin tapahtuu, jätetään auki. Lukuun ottamatta sitä, että salakaataja oli liikkeellä autolla, ei teon taustoista, motiivista tai toimintatavoista kerrottu mitään. Annetusta kehyskertomuksesta oli kaksi eri versiota, jotka varioivat ainoastaan yhden seikan suhteen. Variointi tapahtui kohdassa, jossa salakaadosta tiedon saanut henkilö joko kertoi tai ei kertonut salakaadosta eteenpäin viranomaisille. Kehyskertomusversiot jaettiin vastaajille satunnaisesti, vastaaminen tapahtui anonyymisti ja taustatietoina pyydettiin vastaajan asuinpaikka (maaseutu, taajama, kaupunki) ja ikä (-29, 30-39, 40-49, 50-59, 60-69, 70-). Alla on vastaajille annettu kehyskertomus ja kysymykset:

”Auto kaarsi pihaan. Autosta nousi tuttu henkilö, joka näytti takakontissa olevan kuolleen suurpedon ja kertoi juuri tappaneensa sen luvattomasti. Henkilö, jolle kerrottiin tapahtuneesta, *kertoi/ei kertonut* laittomasta taposta eteenpäin viranomaisille. Kuvitelte mielessäsi tilanne.

Kuville

- A) mitkä tapahtumat olivat johtaneet kyseiseen tilanteeseen, ja
 B) miksi tiedon saanut henkilö *kertoi/ei kertonut* lainrikkomuksesta viranomaisille.

(Kirjoita tarinasi vapaasti alla olevaan tilaan ja jatka tarvittaessa paperin toiselle puolelle.)”

Vastausprosentti oli 81 %, mitä voi pitää erinomaisena ottaen huomioon käsiteltävän aiheen arkaluonteisuuden. Saimme osallistujilta kaikkiaan 238 narratiivia, joista hyväksyimme 73 ”kerto” ja 75 ”ei kertonut” narratiivia (Art III taulukko 2). Kehyskertomuksia testattiin kahdella henkilöllä ennen varsinaista aineistonkeruuta. Tuolloin kehyskertomuksen kysymys A oli muodossa ”Kuvaile, mitä oli tapahtunut?”. Testauksen perusteella kehyskertomukset kysymyksiin katsottiin toimiviksi. Ensimmäisen Satakunnassa metsästäjille tehdyn aineistonkeruun vastausprosentti oli 82, mutta peräti 34 vastaajaa vastasi A-kysymykseen ”oli tapahtunut salakaato”. Vastaajat saattoivat kokea, että heidän tietämystään testataan. Hylkäsimme kyseiset narratiivit ja muutimme A-kysymyksen muotoon ”Kuvaile, mitkä tapahtumat olivat johtaneet kyseiseen tilanteeseen?”

Kaikkiaan jouduttiin hylkäämään peräti 38 % vastauksista (n=90). Jos jätetään huomioimatta aiemmin mainitut 34 vastausta väärinymmärrettyyn kysymykseen, niin lopuista hylätyistä vastauksista 3 % ymmärsi kysymyksenasettelun väärin, 32 % vastasi ainoastaan toiseen kysymykseen ja peräti 64 % ohitti tarinaan eläytymisen ja kertoi suoraan mielipiteensä aiheesta. Näin ilmaistuissa mielipiteissä kolme neljästä oli kielteisiä suurpetoja ja niiden esiintymistä kohtaan ja tekstit olivat kiivaita turhautumisen purkauksia. Kyseisissä tapauksissa vastaaja ei halunnut omaksua kehyskertomuksessa annettua roolia, vaan halusi kertoa mielipiteensä suurpedoista suoraan.

Eläytymismenetelmä tuottaa aineistoa, josta on tulkittavissa merkkejä ja vihjeitä tapahtumista. Yleensä kerrotaan omista kokemuksista ja vähintäänkin siitä, mitä ihmiset tietävät asioista (Eskola & Suoranta 1998). Tämän kaltainen materiaaliin kerääminen on erinomainen menetelmä käsiteltäessä sensitiivistä aihetta (mm. Eskola 1988; Simpura ym. 1990; Livneh & Antonak 1994; Grönfors 1999) ja eläytymismenetelmää pidetään suositeltavimpana menetelmänä käsiteltäessä eettisesti arkaluonteisia aiheita (Eskola 1988; Eskola & Suoranta 1998). Eläytyessään tarinaan ja vastatessaan sen pohjalta kysymyksiin, vastaaja voi käyttää kolmatta persoonaa eli ikään kuin asettua tilanteen ulkopuolelle, jolloin hänestä tulee tilanteen havainnoija eikä arvostuksen kohteeksi joutuva toimija (Eskola 1988).

Eläytymismenetelmää aineistoa käytettiin artikkelissa III, jossa tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä toimi Billigin (1996) retorinen asenneteoria, jonka mukaan asenteet ovat yksilöiden arvioita ja kannanottoja julkisiin, kiistanalaisiin kysymyksiin. Retorisesta näkökulmasta katsoen ihmisen

kohdeyleisö vaikuttaa siihen, millä tavoin asenteita ilmaistaan tai mitä ilmaisemisella halutaan tehdä. Asenteilla on siten välittävä rooli sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Billig 1996). Teoriassa asenteita tarkastellaan argumentatiivisina ilmiöinä ja argumentaatiota jäsennetään ja tulkitaan asennekäsitteen näkökulmasta. Asenne nähdään siis vuorovaikutteisena toimintana, joka kuvaa sitä, kuinka joku arvottaa jotakin kohdetta jollakin tavalla josakin tilanteessa (Rantanen & Vesala 1999; Vesala & Rantanen 2005). Asenteet tulevat esiin kannanottoina ja niihin liittyvinä selontekoina, joilla omaa näkemystä esitellään ja puolustetaan. Sosiaalista ja retorista korostavasta näkökulmasta asenteeseen liittyy arvottava sisältö, asenteen kohde ja asenteen esittäjä (Rantanen & Vesala 1999; Vesala & Rantanen 2005).

Asennoitumista tarkasteltiin laadullisen asennetutkimuksen analyysimenetelmällä eli argumentaatioanalyysillä (Vesala & Rantanen 2007). Laadullista asennetutkimusta voidaan pitää retorisen asenneteorian metodisena jatkeena. Argumentaatioanalyysin keskeinen metodologinen oletus on, että kommentointiaineistoja voidaan tulkita argumentaationa eli näytteenä kiistanalaisuutta sisältävästä sosiaalisesta todellisuudesta (Vesala & Rantanen 2007). Kiisteleviin näkökantoihin ja asioiden arvottamiseen liittyvän asenteen käsite on käyttökelpoinen tulkintakäsite. Sekä ihmisten asenteet että niissä tapahtuvat muutokset ovat argumentatiivisia. Tässä tutkimuksessa on käsitteellistetty asenteet komponenttien kolmijaon mukaan tietoelementtiin, tunnereaktioihin ja toimintaan (Rosenberg 1960; Erwin 2005).

Laadullisessa asennetutkimuksessa on sosiaalipsykologinen tutkimusote, jolla voidaan selvittää myös ryhmien asenteita jotakin tiettyä ilmiötä tai asiaa kohtaan heidän tuottamansa puheen ja sen sisältämien asenteiden kautta (Vesala & Rantanen 2007). Vaikkakin tässä tutkimuksessa tarkastellaan yksittäisten ihmisten asenteita, niin pohdinnan keskiössä on kuitenkin nimenomaan salakaatajien yhteisön ydinryhmät, niiden asenteet ja vaikutus salakaatajien toimiin. Asenteet ovat usein luonteeltaan yhteisöllisiä, joten on oleellista ymmärtää myös ryhmän vaikutus asenteiden muodostumiseen (Erwin 2005). Ryhmä pyrkii toimimaan konformisesti eli yhdenmukaisesti, mikä vahvistaa ryhmän kiinteyttä. Ryhmän mielipiteeksi muodostuu usein ryhmän keskimääräinen mielipide, minkä takse ryhmän jäsenet asettuvat ja ryhmän mielipiteestä rakentuu samalla informaation lähde ryhmän jäsenille (Gahagan 1977). Toisensa hyvin tuntevat henkilöt varovat poikkeamasta ryhmän normeista ilmaisemistaan asenteitaan, sillä poikkeaminen saattaisi

muodostaa uhan heidän asemalleen ryhmässä. Jos yksilö poikkeaa ryhmän normeista, saattaa ryhmä käyttää häneen rangaistuskeinoja kuten uhkailua, pilkkaamista tai eristämistä. Eristetyksi joutuminen on tavallisesti ihmiselle rankkaa, sillä ryhmään liittyminen ja siinä arvoaseman saavuttaminen on vaatinut aikaa ja panostuksia (Lambert & Lambert 1971). Sosiaalinen ympäristö onkin olennainen asenteita muodostava tekijä, sillä se painostaa yksilöitä yhdenmukaiseen asennoitumiseen (Myllyniemi 1969). Mikäli ryhmän asenteet eroavat, lisääntyä myös ryhmän sisäinen viestintä, jonka tarkoituksena on selvittää asenne-eroja ja muuttaa vuorovaikutuskumppanin kantaa, jotta ryhmän mielipide yhdenmukaistuu (Myllyniemi 1969).

Oletuksena oli, että argumentaatioanalyysin avulla pystymme luomaan kattavan kuvan siitä, millä tavoin salakaatoja perusteellaan ja missä tapauksissa yhteisö tukee salakaatoja. Kerättyjen narratiivien kohtuullisen suuren määrän vuoksi päädyimme kuvailemaan aineistoa myös määrällisesti, sekä käytimme Khiin neliotestiä osoittamaan mahdollisia eroja yhteisön eri toimijoiden antaman tuen välillä. Kvantitatiivisten menetelmien avulla oli mahdollista muodostaa kuva yhteisön antaman tuen suuruudesta ja merkityksestä suurpetojen kannanhoidon onnistumiselle.

3.5 SALAKAATOTILASTOT

Esitin aineistopyynnön poliisihallitukselle tietojen saamiseksi poliisin rikoslain 48a luvun 1§:n perusteella kirjaamista tutkintapyynnöistä vuosilta 2005–2010 poliisin PATJA -tietojärjestelmästä. Pyydetyn aineiston aikavälin määritteli metsästysrikosten syyteoikeus, joka on viisi vuotta. PATJA-tietojärjestelmästä poimittiin rikosilmoituksen tapahtuma-aika, tapahtumakunta ja jutun seloste/tiivistelmä, rikoksesta epäillyn sukupuoli ja rikoksesta epäillyn ikä. Suurpetoihin kohdistuneiden rikostutkintapyyntöjen poimintatiedot käsittivät tiedot kaikkiaan 139 eri tapauksesta. Viranomaisen tekemän haun kattavuutta ei ollut mahdollista arvioida, mutta ei myöskään ollut mitään syytä olettaa etteikö haku olisi validi.

Esitin aineistopyynnön kaikkiin (pl. Ahvenanmaa) kärjäoikeuksiin (26 kpl) ja pyysin suurpetojen salakaatotuomiot rikoslain 48a luvun 1§:n perusteella annetuista tuomioista vuosilta 2005–2010. Sain aineiston kaikkiaan 25 kärjäoikeudelta (pl. Varsinais-Suomi). Kärjäoikeuksien tekemien hakujen kattavuutta ja sitä kautta saatujen tietojen määrän oikeellisuutta oli mahdotonta varmistaa. Saatujen tietojen jälkeen tein internet-haun, jonka

perusteella löysin neljä mediassa käsiteltyä tapausta, jotka puuttuivat kärjäoikeuksien lähettämistä tiedoista. Pyysin jälkikäteen tietoon tulleista tapauksista kärjäoikeuksilta tiedot. Löytämäni puuttuneet tiedot viittaavat siihen, ettei kärjäoikeuksien tekemä haku ollut kattava. Saamani aineisto kärjäoikeuksien tuomioista kertoo näin ollen vuosien 2005–2010 välisenä aikana käsitellyiden tapauksien vähimmäismäärän.

Kärjäoikeuksilta sain selostukset ja tuomiolauselmat kaikkiaan 27 tapauksesta. Näistä jätin huomioimatta viisi sellaista tapausta, jotka eivät osuneet tutkimusajankohtaan. Yhden tapauksen käsittely oli alkanut jo vuonna 2004, vaikka tuomio annettiin vuoden 2005 puolella. Yksi tapaus koski ketuttujen salakaatoja ja kolmessa tapauksessa kyse oli laillisesta metsästyksestä, mutta epäilyksenä oli lailliseen metsästyksen liittyvä metsästysrikos. Karhun metsästyksen aloittamisen haaskalta katsoin tällaiseksi, kuten myös laillisessa metsästyksessä haavoittuneen ilveksen jäljestämisen ja lopettamisen lupa-alueen ulkopuolella. Myöhemmin lisäpyyntöjen kautta aineisto karttui neljällä tapauksella, nousten yhteensä 26 tapaukseen. Kerätystä aineistosta määritin muun muassa toiminnan kohteena olleen suurpedon, rikoksen tekijän iän ja sukupuolen, rikoksen tekijöiden lukumäärän, motiivin ja annetun tuomion (vankeus, päiväsakko, metsästysoikeuden menetys, rikosvälineiden menettäminen valtiolle, saadun saaliin arvo).

Poliisin tutkintapyyntöjen ja kärjäoikeuksien tuomioiden pohjalta olen artikkelissa IV tehnyt tulkinnan suurpetojen salakaatojen motiiveista ja rikoksen luonteesta.

3.6 SALAKAATAJEN JA VALVONTAVIRANOMAISTEN HAASTATTELUT

Suurpetojen salakaatajien ja valvontaviranomaisten haastatteluiden tavoitteena oli perehtyä salakaatajien sosiaalisin kokemuksiin ja kulttuuriseen tietoon tutkittavasta asiasta, sekä saada tietoa haastattelutilanteen ulkopuolella vallinneesta tilanteesta ja tapahtumaprosesseista ja etenkin suurpetojen salakaatoja koskeneista motiiveista, tunteista ja toimintalogiikasta, mutta myös faktoista, uskomoista ja suurpetoihin liitetystä terminologiasta. Tätä haastatteluaineistoa olen käyttänyt artikkelissa IV.

Käsiteltäessä sensitiivistä aihetta, kuten tässä tapauksessa suurpetojen salakaatoja, on haastattelulta vaikeaa saada vastauksia suoriin kysymyksiin siitä, mitä kentällä todellisuudessa tapahtuu.

Toisaalta myös asenteiden esiintuominen suorilla kysymyksillä on haastavaa. Haastattelukeinoksi valikoitui sensitiivisille aiheille hyvin soveltuva puolistrukturoitu virikehaastattelu pienoismaailmojen kautta (Törrönen 2001). Virikkeinä käytin valokuvia (mm. kartat, lakipykälät, lehtileikkeet, kampanjajulisteet, henkilökuvat). Virikkeet valikoin etukäteen niin, että ne parhaalla mahdollisella tavalla jäsentävät suurpetojen salakaatoihin liittyviä keskeisiä toimijoita, näkemyksiä ja toimintaprosesseja. Virikekysymykset rakensin niin, että ne rohkaisivat haastateltavia vertaamaan omia käsityksiään ja kokemuksiaan virikkeen tarjoamaan maailmaan. Tällainen virikekäyttö ohjasi haastateltavia myös tunnistamaan ja tulkitsemaan kuvasiko virike tarkasteltavana olevan todellisuuden ilmiöitä totuudenmukaisesti ja uskottavasti.

Virikkeiksi valikoin kaikkiaan 13 valokuvaa. Ensimmäinen virike oli valokuva kaikista suurpedoistamme, jonka asetin haastateltavan eteen ilman johdattelevaa kysymystä. Tämän jälkeen kunkin virikkeen, eli valokuvan, esillepanon yhteydessä esitin lyhyen johdatuksen valokuvan aiheeseen. Kaksi virikettä käsitteli suurpetojen salakaatoja; valokuvat salakaadetuista suurpedoista ja kartta tunnetuista käräjäoikeuden käsittelyyn joutuneesta suurpedon salakadosta. Neljä valokuvaa liittyi sidosryhmiin; päättäviin viranomaisiin, viestintävälineisiin (tässä tapauksessa lehdistöön), riista-alan virallisiin toimijoihin ja suojelujärjestöihin. Kolme valokuvaa käsitteli suurpetojen kannanhoidollisia menetelmiä. Jokaisen virikkeen kohdalla esitin lisäkysymyksiä tarpeen mukaan.

Suurpetojen salakaatajien saaminen mukaan tutkimukseen oli erittäin haastavaa. Useista epävirallisista keskusteluista huolimatta ainoastaan kaksi henkilöä suostui mukaan viralliseen haastattelututkimukseen. Nämä kaksi suurpetojen salakaatajaa ovat eri puolelta Suomea, toinen poronhoitoalueelta ja toinen poronhoitoalueen ulkopuolelta. Heillä ei ole mitään kontaktia toisiinsa. Salakaataji-

en lisäksi haastattelin kahta valvontaviranomaista. Erityistä huomiota asetin haastateltavien anonymiteetin takaamiseen, joten kukaan muu ei ole käsitellyt haastattelumateriaalia. Tiedostin, että tutkijan tietoon tulleet rikolliset teot kuuluvat Suomen lain mukaan vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuden piiriin (Kuula 2006). Nauhoitin ja litteroin haastattelut, ja nauhoissa on merkintänä ainoastaan haastattelupäivämäärä. Haastatteluiden nauhoittamisen näin tarpeellisena, jotta haastateltavien viesti ei muutu tai värity, vaan on totuudenmukainen ja lainaukset asettuvat oikeaan kontekstiin.

Artikkelissa ja tässä yhteenvedossa käytetyistä lainauksista olen tunnistamisen vaikeuttamiseksi poistanut sanoja (kuten henkilöiden ja paikkakuntien nimiä), ja vahvaa murretta olen tarpeen mukaan muuttanut kirjakielisemmäksi. Muutoin haastattelulainaukset ovat muuttamattomia. Diskursiivinen tulkinta asiayhteydestä ja merkityksestä on yksin minun. Lainauksissa mainitsen, onko salakaataja poronhoitoalueelta vai sen ulkopuolelta (ks. Art. IV).

Suurpetojen salakaatajien ja valvontaviranomaisten haastatteluiden avulla olen artikkelissa IV tulkinut suurpetojen salakaadot uhmakkuudeksi (defiance theory, Sherman 1993) vallitsevia suurpetojen kannanhoidon arvojärjestelmiä ja toimijoita kohtaan. Uhmakkuusteoria perustuu neljään kohtaan: 1) salakaadoista syytetty henkilö on vieraantunut muusta yhteiskunnasta ja etenkin kannanhoidon viranomaistahoista, 2) rangaistukset koetaan epäreiluina ja kohtuuttomina, 3) asetetun rangaistuksen katsotaan olevan leimaava, ja 4) salakaataja ei sisäistä tuomioon liitettyä häpeää (Sherman 1993). Haastatteluiden avulla olen tarkastellut neutralisointitekniikoita, joiden avulla suurpetojen salakaataajat ohittavat salakaatoihin yhteiskunnan taholta liitetyn kielteisen leiman ja häpeän, ja oikeuttavat teon itselleen joko ennen tai jälkeen toiminnan (ks. Sykes & Matza 1957).

4 TULOKSET

4.1 RIISTAELÄINTEN KANNANHOITO POHJAUTUI VAHINKOELÄINAJATTELUUN 1970-LUVULLE SAAKKA

4.1.1 RIISTANHOIDON PERUSTA TAPPO-RAHOIN TUETUSSA VAHINKOELÄINTEN HÄVITTÄMISESSÄ

Suomalainen riistanhoito on pohjautunut vuosisatojen ajan oikeuteen metsästää *hyötyriistaa* sekä velvollisuuteen ja oikeuteen tappaa *vahinkoeläimiä*. Suomen aikanaan asuttaneet heimot jakoivat hyötyriistan osalta kylän ulkopuoliset erämaat valtauksilla, mutta haitallisia petoja kuten susia ja karhuja sai pyytää missä tahansa (Haltia 1950; Hepola 1991). Suomessa on lainsäädännöllä ohjattu tiettyjen, muulle lajistolle tai ihmiselle haitalliseksi katsottujen lintu- ja nisäkäslajien pyyntiä 1300-luvun Ruotsi-Suomen ajalta näihin päiviin saakka. Kansalaisia patistettiin keskitetyn julkishallinnon ohjauskeinoin suurpetojen vainoon vuosisatoja vaikkakin pedot osaltaan koettiin hallitsemattomana luonnonvoimana, jonka esiintymiseen ja runsauteen ihmisellä ei ollut juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa. Varhaisin nisäkkäidemme luokittelu vahingolliseksi on tulkittavissa jo Maunu Eerikinpojan vuonna 1347 ja kuningas Kristofferin vuonna 1442 antamista maanlaeista, joissa todetaan kaikkien kansalaisten saavan rangaistuksetta tappaa suden (*Canis lupus*), karhun (*Ursus arctos*) ja ketun (*Vulpes vulpes*) missä tahansa tavattaessa. Lintuja puolestaan luokiteltiin haitalliseksi ensimmäisen kerran vuoden 1647 Kuninkaallisessa asetuksessa. 1800-luvun lopulla ihmisen luontosuhde alkoi muuttua. Muun muassa saksalaisen Ernst Haeckelin ekologia-käsitteen myötä ihmisten tietopohja karttui ja alueelliset eläinkannat alettiin käsittää hallittavissa olevina kokonaisuuksina. Eläimiä alettiin yleisesti luokitella niin lainsäädännössä kuin sidosryhmien keskusteluissa niiden tunnetun tai oletetun hyödyllisyyden ja haitallisuuden perusteella (ks. Mykrä ym. 2005).

Vahinkoeläinkantojen säätelyä tuettiin ja vahvistettiin tapporahoin muun muassa valtion ja kuntien toimesta vuosien 1647 ja 1975 välisenä aikana. Tapporahakaudet ja maksetut tapporamäärät

vaihtelivat sekä lajien välillä että ajan kuluessa (ks. Art I taulukko 1 ja kuva 1; Art. V taulukko 1). Ensimmäiset tapporahat asetettiin karhusta ja sudesta vuonna 1647 ja tapporahat haittalinnuille asetettiin *Kuninkaallisessa asetuksessa eräiden ryöstö- ja haittalintujen tappamiseksi* vuonna 1741, jolloin hävitettävien listalle joutui kaikkiaan 16 petolintulajia. Säädetyt tapporahan suuruus riippui lajin katsotusta haitallisuudesta. Suurimmat tapporahat maksettiin siten suurpedoista ja suurista petolinnuista, kuten kotkista ja kanahaukasta (*Accipiter gentilis*). Katsottiin myös, että näiden lajien metsästäminen vaatii aikaa, vaivaa ja osaamista, joten tapporahan tuli myös kattaa nämä metsästäjille aiheutuvat kulut (Komitean mietintö 1896, 1921).

Tapporahajärjestelmä ei ole suomalainen keksintö. Monessa muussa maassa tapporahoja maksettiin paljon aikaisemmin kuin Suomessa. Olaus Magnus, Ruotsin viimeinen roomalaiskatolisen kirkon arkkipiispa, kertoo kirjassaan *Historia de gentibus septentrionalibus* vuodelta 1555 Roomassa maksetun tapporahaa istutuksille ja viljelyksille haittaa tekevästä heinäsirkoista. Samaudessa teoksessa hän mainitsee Pohjoismaissa yleisimminkin maksetun tapporahoja vahinkoeläimistä, mainiten muun muassa korpin (*Corvus corax*) Islannissa. Englannissa maksettiin tapporahoja siileistä (*Eri-naceus europaeus*) vuosien 1566–1863 välisenä aikana maassa pesivien lintujen muna- ja poikastuhojen estämiseksi ja siili vieraslajina on ollut tapporahoitettu laji myös Uudessa Seelannissa (Reeve 1994). Kaupunkiympäristöissä maksettiin usein tapporahaa rotista ja muista tuholaisista (Vuorisalo ym. 2001).

Petolintujen tapporahoja asetettiin Euroopassa jo 1500-luvulla. Perinteinen lintuihin kohdistunut kunnioitus kääntyi 1700-luvulla *pakkomielteeksi* tuhota kaikki nämä *tuholaiset* (Thiollay 1994) ja 1800–1900 -luvuilla tapporahat olivat käytäntönä jo maailmanlaajuisesti (Newton 1979). Lintujen hävitys oli suurimmillaan vuosina 1860–1960 ja vainojina olivat pääosin metsästäjät, riistanhoitajat ja maanviljelijät, joiden pyrkimyksenä oli vähentää petolintujen lampaisiin, siipikarjaan ja riistaan kohdistamaa predaatiopainetta (Thiollay 1994). Tähän aikakauteen osuvat myös suomalaiset linnuista asetetut tapporahat.

Suurpedoista ja etenkin sudesta on maksettu tapporahoja lähes kaikkialla niiden levinneisyysalueella. Susi on kautta aikojen nähty yhtenä riistan päävihollisena ja muun muassa Englannissa siitä maksettiin tapporahaa jo 1200-luvun alussa (Harting 1994). Vaikutukset ulottuivat myös sen alusmaahan Intiaan, missä sudesta maksettiin tapporahoja aina vuoteen 1972 saakka (ks. Agarwala ym. 2010; Rangarajan 2001). Jos kohta Olaus Magnus (1555) kuvaili pohjoismaista sutta *väkivaltaiseksi ja brutaaliksi pedoksi, joka pahimmillaan repii lapsen pois äitinsä rinnoilta*, niin Intiassa on kuvailtu sutta *ahnaaksi ja kunnianttomaksi* (Rangarajan 2001). Suden rooli onkin aina ollut olla tarinan *roisto* (mm. Schanning 2009). Suurten nisäkkäiden kontrollia tuettiin myös muun muassa Australiassa, missä esimerkiksi pussieläinten ja muiden nisäkkäiden tuhoamiseksi säädettiin asetus *Marsupial Destruction Acts*, joka oli voimassa Queenslandissa vuosina 1877–1930. Tapporahoja maksettiin kaikkiaan yli 27 miljoonasta kengurusta ja pussimäyrästä, mutta myös dingoista ja ketuista (Hrdina 1997).

Oikeutus ja perusteet vahinkoeläinten hävittämiseen ovat löytyneet usealta eri taholta; taloudelliselta, uskonnolliselta, eettiseltä ja ekologiselta rintamalta. Metsästys- ja keräilytalouden aikaan villi luonto oli ihmisen koti ja uskonnollisen palveluksen kohde. Ihmisen asettuessa paikalleen viljelemään maata hän alkoi kokea luonnon kahtena; ympärillä oli oma viljelty luonto, sekä sen ympärillä uhaksi koettu villi luonto. Tuolloin myös pedoista tuli karjaa vainoavia vahinkoeläimiä. Aiemmin karhunpeijaisissa metsästäjä oli ottanut karhulta kuonopään, korvat ja silmät saadakseen karhun voimat ja sielun, mutta myöhemmin aikoina samalla eleellä poistettiin karhulta vainu, kuulo ja näkö, jottei se kykenisi vahingoittamaan karjaa (Sarmela 1991, ks. myös Kalevala kuudesviidettä runo). Suomessa metsälaidunnus oli yleinen käytäntö 1700- ja 1800-luvuilla ja jatkui vahvana vielä 1960-luvullakin, tällöin jo kuitenkin aidatuilla metsälaitumilla. Kotieläinten suojele haitallisilta pedoilta perustui mittaviin taloudellisiin menetyksiin. Hyvä esimerkki suurpetojen vähentämisestä karjaluvuista on Pieksämäeltä, missä pedot tappoivat yhden vuoden aikana (v. 1761) peräti 41 % (198 eläintä) kaikkiaan 55 talon karjasta (Pulliainen 1984). Myös pienemmät nisäkäspedit aiheuttivat tuhojaan varsinkin kanaloissa ja lampoloissa. Useiden lintulajien vainoamisen syynä ovat olleet niiden aiheuttamat satovahingot ja kanalintuvahingot. Erityisesti metsästyslehdissä, mutta myös sanomalehdissä petolintujen tappamista perusteltiin usein sillä, että näiden *hyödyllisen riistan vihollisten* tappamisesta seurasi kansantaloudellista hyötyä. Suomen Metsästyslehdessä vuonna 1909

kuvataan petolintujen tappamisesta koitunutta kansantaloudellista hyötyä perustuen virallisiin tapporahatilastoihin seuraavasti: ”Koska vahinko, minkä kotka, huuhkain, kanahaukka, muuttohaukka ja tunturipöllö tuottaa riistalle, voidaan arvioida keskimäärin 50 mk kultakin vuodessa, on siis näiden petojen poistaminen hyödyttänyt maan riistaa summalla, joka viime vuodelta yksistään voidaan arvioida pyöreässä luvussa 94,000 mk. Erityisellä mielihyvällä esiintuomme tämän epäämättömän todistuksen siitä, että valtion vuosittain myöntämä summa 10,000 mk (kolmeksi vuodeksi) metsästyshoidon edistämiseksi jo tässä pikkuseikassa tuottaa hyödyn, joka monta kertaa nousee yli avustuksen suuruuden” (Anon. 1909).

Suurpedoista lähinnä sudet muodostivat uhan kotieläinten lisäksi myös ihmiselle itselleen ja varsinkin pienten lasten koettiin olevan vaarassa. Historialliset tiedot susien lastensurmista asettuvat lähinnä tiheämpään asutuille seuduille, Suomen rintamaille, ja etenkin Varsinais-Suomen tapahtumat vuosina 1880–1881 (Linnell ym. 2002; Poussette 2000; Teperi 1977) ovat pysyneet puheenaiheena vuodesta toiseen. 1800-luvulla oli jo ennen kyseisiä tapahtumiaakin susien raatelemana kuollut Suomessa ainakin 42 lasta ja kaksi aikuista (Linnell ym. 2002). Rabiasta sairastaneiden *hullujen susien* hyökkäyksistä uutisoitiin erikseen (Teperi 1977), eivätkä niiden puremiin kuolleet sisälly näihin lukuihin. Lounaisen Suomen lisäksi ihmisiä tappaneita susia tavattiin ainakin Käkisalmeilla, Kemiössä, Kivennavalla, Kannaksella ja Tampereen seudulla (Linnell ym. 2003; Teperi 1977). Maailmalla suurpedot ovat monin paikoin olleet todellinen uhka ihmishengelle (Kruuk 2002; Swenson ym. 1999) ja muun muassa Intiassa tietyillä seuduilla yhä tänäkin päivänä osa susista on erikoistunut sieppaamaan lapsia ruoakseen (Kumar 2003). Ihmishengen menetyks on toki luokiteltavissa taloudelliseksi tappioksi, mutta tapausten aiheuttaman vahvan pelko- ja vihatuntemuksen vuoksi susien kohdistama uhka ihmiseen lienee ollut yksi määrääviä motiiveita asettaa tapporaha sen tappamisen kannustamiseksi.

Vahinkoeläinluokittelun perusteluiden eettinen katsantokanta linkittyy uskonnolliseen ajatteluun. Kristinuskon saapuminen muutti suomalaisten luontosuhdetta. Kristinuskon levittäytyminen ja kansalaisten pakanauskon elivät rinnan vuosisatoja, ja tuona aikana kirkko pyrki kitkemään erilaisia luonnonuskontoon liittyviä riittejä. Pakanamenojen palvotut pedot nähtiin pahalaisen sanantuojuina ja ne alistettiin symbolisesti kirkon ja jumalan valtaan, esimerkiksi peijaisissa kunniaipaikalla ollut karhuntaalja joutui kirkon lattialle papin jalkojen tal-

lattavaksi (Korhonen 1999, ks. Lehikoinen 2007). Raamatussa Mooseksen kirjassa puolestaan kielellään *epäpuhtaiden* eläinten syöminen. Vielä tuoreinkin käännös vuodelta 1992 luettelee kyseisessä yhteydessä mittavan listan petolintuja; kotkat, kalasääsken, haukat ja pöllöt. Nämä syömiseen liittyvät kiellot ovat tapa reagoida *anomalsiin* eläimiin, eli sellaisiin eläimiin jotka eivät ole puhtaita ja vaarattomia, vaan poikkeavat halutusta (Tuomivaara 2010). Kirkon merkitys ja vaikutus kansalaisten elämään ja mielipiteisiin oli väistämättä vahva vielä 1900-luvun alussa, kun muun muassa metsästyslait ja -asetukset julistettiin lukutaidottomalle kansalle suoraan saarnastuolista (Vuorela 1975).

Eläinten luokittelu hyviin ja pahoihin, moraalisiin ja epämoraalisiin perustui nimenomaan eläinten hyödyllisyyteen tai haitallisuuteen ihmiselle. Aiemmin mainitussa Olaus Magnuksen teoksessa 1500-luvulta kuvaillaan värikkäin sanakääntein eläinten oletettuja luonteenpiirteitä; kettu koettiin *petolliseksi* ja karhu *salakavalaksi*. Paitsi lainsäätäjät myös muut aikansa vaikuttajat, tässä tapauksessa lähinnä luonnontieteilijät, saattoivat muokata yleistä mielipidettä inhimillistäessään petojen luonteenpiirteitä (Mela 1882; Mela & Kivirikko 1909), ja näitä eläimiin yhdistettyjä ja kansan suuhun vuosien mittaan vakiintuneita luonteenpiirteitä on käytetty hyväksi tapporahajärjestelmää puolustettaessa vielä 1920-luvulla (Komitean mietintö 1921). Pienpetojen ja petolintujen hävittämistä perusteltiin niiden haitallisuudella *viattomille* ja *suloisille* pikkulinnuille. Sakari Topelius (1874) kirjoitti suomalaisen luonnonsuojeluaatteen airueena pidetyssä Kewätkirjassaan vuonna 1874 *ripsaista* pojista ja tytöistä seuraavasti: ”.. He saavat käydä sotaa petolintuja ja muita turvattomien lintujen vihollisia vastaan. He saavat hävittää vahingollisia eläimiä, niinkuin myös vahingollisia kasvia; heidän kestitävänsä taistelut owat kylläksi: heitä ei käy syyttää arkamaisuudesta.”

Vaikka jo 1910-luvulla suurpetoja pidettiin uhanalaisina ja niistä puhuttiin *luonnonmuistomerkkeinä*, niin jopa luonnontieteellisessä julkaisussa Luonnon Ystävissä toisteltiin suden ja karhun vahingollisuutta, ja aina vuoteen 1918 saakka kuvailtiin kyseisten lajien roistomaisia tapoja. Tunnettu eläinikirjojen tekijä Aukusti Juhana Mela totesi Luonnon Ystävissä vuonna 1902, että ”kaikissa tapauksissa on susi niin vahingollinen peto, että ihmisen sietäisi kaikin voimin avustaa hirviä taistelussa susia vastaan”. Vuonna 1905 eläintieteen professori J. A. Palmén kritisoi luonnon hävittämistä ja totesi, ”että karhu, susi ja muut sellaiset petoeläimet ovat saaneet väistyä viljelyksen tieltä, on kyllä asu- tuksen kannalta katsoen edullista, mutta luonnon-

historian on pidettävä sitä välttämättömäksi tulleen aukkona eläimistöössämme.”

Tapporahoja on pyritty perustelemaan myös ekologisesti, tosin taloudellista hyötyä unohtamatta. Melko suoraviivaisesti ajateltiin riistakantojen nousevan petojen vähentämisen jälkeen, jolloin ihmisen hyödynnettäväksi jäisi aiempaa runsaammin hyötyriistaa (Lindgren 1943). Etenkin pienpetojen vähentäminen nähtiin tärkeänä pienriistan hyvinvoinnin takaamiseksi. Lainsäädännössä näätä (*Martes martes*) ja kettu nostettiin vahinkoeläinten luokkaan ensimmäisinä vuoden 1647 kuninkaallisessa metsästysasetuksessa. Näädästä säädettiin tapporaha pienpedoista ensimmäisenä vuoden 1868 keisarillisessa metsästysasetuksessa ja ketusta puolestaan asetettiin tapporaha vuoden 1734 valtakunnanlaissa. Muiden petojen osalta tapporahojen maksut jäivät paikallisten metsästysyhdistysten harkinnan varaan. Vaikkakin kettua ja näätä pidettiin vahingollisena jäniksille ja vesi- ja kanalinnuille, niin esimerkiksi ketun kohdalla jo 1800-luvun puolella nostettiin esiin sen hyödyllisyys haitallisten jyrksijöiden poistajana (Hahr 1878).

Pienpetojen vähentämistä on 1970-luvun jälkeen yhä useammin perusteltu ekologisesti. Ajatuksena on ollut, että ihmisen toimien seurauksena haitallisen runsaiksi kasvaneita pienpetokantoja on pyritty taloudellisten kannustimien avulla pienentämään. 2000-luvun alussa toteutettiin Metsästäjäin Keskusjärjestön (nykyisin Suomen riistakeskus) organisoima valtakunnallinen pienpetokampanja, jossa perusteltiin minkin (*Mustela vison*) ja supikoiran (*Nyctereutes procyonoides*) hävittämiskilpailua näiden lajien vierasperäisyydellä – minkki tarhakarkulaisena ja supikoira Venäjältä levinneenä. Kotimaisten näädän ja ketun harventamisen perusteena oli näiden lajien runsaiden kantojen haitallisuus lintujen poikastuotolle. Palkkiona ei enää ollut rahapalkkio, vaan ansioituneet metsästäjät kisasivat osallistujien kesken arvotusta maastohenkilöautosta, aseista, kaukoputkista, kiikareista ja lintukirjoista. Kyseisenlaisia kampanjoita järjestetään edelleen ympäri Suomen. Vierasperäisiä pienpetoja pyritään vähentämään vastaavilla kannustimilla ja kampanjoilla kaikkialla maailmassa. Etenkin saarivaltioissa, joissa vieraslajit ovat vahingoittaneet endeemisiä lajeja, ovat kampanjoineet voimakkaasti vieraslajien hävittämisen puolesta (mm. Parkes & Murphy 2003).

4.1.2 TAPPORAHOJEN MAKSAJA-ORGANISAATIOT

Suomessa maksajat ja eri vahinkoeläimistä maksetut summat vaihtelivat koko tapporahajärjestelmän olemassaolon ajan aina vuodesta 1647 vuoteen 1975. Valtio, kunnat, sekä metsästys- ja kalastusjärjestöt yhdistivät rivinsä vahinkoeläimiä vastaan. Monitahoinen maksajajoukko mahdollisti paikallisten intressien toteuttamisen. Lainsäädäntö asetti kunnat päävastuuseen kaikista tapporahoista järjestelmän käyttöön otosta aina vuoteen 1898 asti, jonka jälkeen valtio puolestaan maksoi tapporahaa nisäkkäistä lintujen tapporahojen jäädessä edelleen kuntien harteille aina vuoteen 1923 saakka (ks. Art. I taulukko 1).

Laissa määrättyjen tapporahojen lisäksi esiintyi runsaasti vapaaehtoisuuteen perustuvia palkintoja. Merkittävin vapaaehtoisesti tapporahoja maksanut yhdistys oli Suomen metsästysyhdistys (toiminnassa vuosina 1865–1921), joka vaikutti merkittävästi suomalaisen tapporahapolitiikkaan. Yhdistys oli aktiivisesti mukana vuosien 1868 ja 1898 metsästysasetusten valmisteluissa vaikuttaen voimakkaasti niiden sisältöön myös tapporahoja koskevien pykälien osalta (Viljanen 1965). Yksi yhdistyksen toiminnan peruseräaatteista oli edistää petoeläinten hävittämistä, ja toimintaa tehostaakseen yhdistys maksoi yli 40 vuoden ajan (vuosina 1871–1912) tapporahaa kaikkiaan 14 petolintulajista ja kahdesta nisäkkäslajista. Suomen metsästysyhdistyksen rooli korostui etenkin vuoden 1868 keisarillisen metsästysasetuksen jälkeen. Tapporahoitettuja lajeja oli peräti 23 kappaletta, mutta tapporahojen maksun perustuessa kuntien vapaaehtoisuuteen jäivät tapporahoitettujen lajien tapettujen määrät melko vähäisiksi. Suomen Metsästysyhdistys päätti maksaa tapporahoja merikotkasta (*Haliaetus albicilla*), maakotkasta (*Aquila chrysaetos*), kanahaukasta, varpushaukasta (*Accipiter nisus*), hiirihaukasta (*Buteo buteo*), mehiläishaukasta (*Pernis apivorus*), muuttohaukasta (*Falco peregrinus*), huuhkajasta (*Bubo bubo*), tunturipöllöstä (*Nyctea scandiaca*), merilokista (*Larus marinus*), variksesta (*Corvus corone*), naakasta (*Corvus monedula*), harakasta (*Pica pica*) ja korpista, sekä näädästä ja ketusta. Valtio katsoi toiminnan olevan hyödyllistä ja tuki yhdistyksen toimintaa taloudellisesti vuosina 1889–1898 ja 1903–1911 (Viljanen 1965).

Suomen metsästysyhdistyksen työtä jatkoi vuonna 1921 perustettu Suomen yleinen metsästäjäliitto (Anon. 1946a). Tämä metsästysyhdistysten kattojärjestönä toiminut elin kiinnitti hallituksen huomion tapporahoihin useaan otteeseen 1930-luvulla (Anon. 1935b) ja saikin aikaan aiempien sotien aikana hiipuneen tapporahojen maksun uudelleen

elpymisen myös petolintujen osalta. Riistanhoitopiiristä riippuen tapporahoja maksettiin 1930-luvun jälkeen muun muassa kanahaukasta, varpushaukasta, variksesta, harakasta ja närhestä (Anon. 1947a).

Toinen merkittävä vapaaehtoisesti tapporahoja maksanut valtakunnan tasolla toiminut järjestö oli Suomen kalastusyhdistys, joka perustettiin vuonna 1891, ja jonka tarkoituksena oli kalastukselle haitalliseksi katsottujen eläinten poistaminen (Anon. 1892a). Saukosta (*Lutra lutra*) oli maksettu tapporahaa Saksassa jo vuodesta 1888 alkaen. Tanskassa puolestaan maksettiin tapporahaa hylkeistä vuodesta 1889 alkaen ja Tanska kannusti mukaan maksuihin niin Venäjää, Saksaa, Ruotsia kuin Suomeakin (Anon. 1892a). Tuolloin Suomessa tapettiin vuositasolla noin 6000 hyljettä, joten tapporahamaksujen katsottiin tulevan liian kalliiksi. Suomen kalastusyhdistys katsoi maksun olevan kuitenkin aiheellinen saukosta, saimaannorpasta (*Phoca hispida saimensis*), sekä kuikista ja kaakkureista, ja myönsikin niille tapporahan vuodesta 1892 alkaen (Anon. 1892b; 1892c). Myös kalasääskelle (*Pandion haliaetus*) asetettiin tapporaha vuonna 1896 sen kalastukselle aiheuttamien haittojen vuoksi (Anon. 1898).

Valtakunnallisten toimijoiden lisäksi useat yksittäiset metsästysseurat, kalastusyhdistykset ja paliskunnat maksoivat tapporahoja alueensa haitalliseksi katsottuista eläinlajeista ja julkaisivat vuosittaiset tapporahatilaston metsästysalan lehdissä tai paikallisissa sanomalehdissä. Pitkäaikaisesti 1800-luvun lopulla paikallisia tapporahoja maksaneita metsästysseuroja olivat muun muassa Viipurin metsästysseura, joka maksoi merkittäviä määriä etenkin kanahaukasta, mutta myös kotkista ja variksista (Anon. 1889b), sekä Turun metsästyshoitoyhdistys, jonka alueella tapettiin tapporahojen saamiseksi mittava määrä huuhkajia, kana-, varpus- ja hiirihaukkoja, sekä variksia (Anon. 1890–1901). Useat metsästysyhdistykset saivat vuotuisia apurahoja valtiolta petoeläinten tapporahojen maksamiseksi etenkin ennen vuoden 1898 metsästysasetusta (Suomen tilastolliset vuosikirjat 1866–1942).

4.1.3 VAHINKOELÄINSOTA

Kiinnostus ja mahdollisuudet vahinkoeläinten pyyntiin vaihtelivat suuresti 1900-luvulla. Suuren linjan pyynnin voimakkuuteen määräisivät ihmisten väliset sodat. Sotien aikana metsästäjäkunnan rakenne muuttui, koska suuri osa metsästyksikäisistä, taitavista pyssymiehistä oli rintamalla. Kotipuoleen jäänyt varttuneempi väki ja nuoret pojat keskittivät

todennäköisesti enimmät pyynti-intonsa hyötyriistaan pitäen niin huolta ruoan hankkimisesta ja sen monipuolistamisesta. Vaikeasti hankittavia ja kunnollisia aseita, sekä kalliita patruunoita ei ollut tuhlattavaksi muutenkin aikaa vievään suur- tai pienpetopyyntiin. Toisaalta suurpetojen esiintyminen oli jo tuohon aikaan keskittynyt itään ja pohjoiseen. Varsinkin suurpetojen osalta tärkeimmät levinneisyysalueet osuivat alueille missä sotaa käytiin kiivaimmin, joten mahdollisuuksiakaan petojahtiin ei juuri ollut tarjolla. (Pohja-Mykrä & Mykrä 2006)

Ihmisten harjoittamaa vahinkoeläinten hävittämistä voi kutsua myös *vahinkoeläinsodaksi*. Ihmisellä on ollut taipumus käyttää kyseistä termiä, kun tavoitteena on ollut eläinlajin lopullinen tuho. Pohjois-Amerikassa puhuttiin *susisodasta* (ks. Barclay 2010; McIntyre 1995) ja *hylyesodasta* (Busch 1985), ja etenkin *rottasotaa* on käyty paitsi manteilla niin etenkin saariympäristöissä missä rotta on ollut yksi merkittävimmistä uhista saarten alkupe räisellämistölle (Anon. 1902; Anon. 2005). Seuraavassa on kuvaus kotimaisesta vahinkoeläinsodasta, tässä tapauksessa *varissodasta*, missä näkyvät niin edellä kuvattu sotien ja vahinkoeläinsodan välinen ajallinen negatiivinen yhteys kuin myös terminologinen yhtäläisyys oikeiden sotien kanssa. Tämä *varissota* on aiemmin kuvattu Pohja-Mykrän & Mykrän (2006) artikkelissa *Sodan ekologia*-kirjassa.

Varis, tuo *pyöveli*, *ryöväri* ja hyötyriistaa *rosvoava harmaatakki* (Anon. 1940), on nähty merkittävänä vahinkoeläimenä, jonka vainoamiseen käytetyn ajan ja rahan on nähty maksavan itsensä takaisin lisääntyneinä riistalintukantoina ja parempina satoina. Variksien määrää on pyritty yhteiskunnan taholta järjestelmällisesti vähentämään alkaen aina 1700-luvulta ja jatkuen aina viime vuosikymmeniin. Mukana tässä varisten vainoamisessa ovat olleet niin valtio, metsästystahot kuin myös maanviljelijäpiirit (Anon. 1946b). Jo Ruotsi-Suomen aikaan vuonna 1741 *Kuninkaallinen asetus eräiden ryöstö- ja haittalintujen tappamiseksi* määritteli variksen pään kahden hopeäyrin arvoiseksi. Kunnat maksoivat kyseistä tapporahaa seuraavat 127 vuotta, ja jälleen kolmen vuosikymmenen tauon jälkeen 15 penniä varikselta aina vuoden 1923 metsästyslakiin saakka (Keisarillinen Majesteetti Armollinen Asetus metsästyksestä ja otusten pyynnöstä Suomessa 1868). Tuolloin kuntien tapporamaksatus jäi pois, mutta varisten hävittämiselle myötimielinen ilmapiiri jäi elämään edelleen.

Vuoden 1934 metsästyslaki salli fosforin käytön kasvaneen varisongelman hoitamiseksi. Suomen Yleinen Metsästäjäläitto otti tehtäväkseen fosforivalmisteen jaon riistahoitoyhdistyksille ja riistanhoitajille (Anon. 1935c). Varisten järjestel-

mallinen hävittäminen alkoi Turun ja Uudenmaan saaristosta heti keväällä 1934 laajeten sisämaahan jo seuraavaksi kevääksi (Anon. 1935c). Varissodan alun laajenemisesta kertoo työhön värvättyjen riistanhoitajien määrä; kun vuonna 1936 osallistujia oli noin 70, saatiin mukaan riveihin seuraavaksi kevääksi jo kymmenkertainen määrä *pikkulintujen suojelijoita* (Anon. 1937). Käsite *varissota* vakiintui yleiseen käyttöön vuoden 1934 metsästyslain ja todelliseksi *joukkotuhoaseeksi* otetun fosforiöljyn kanssa. Termistön samankaltaisuus ihmisten välillä käytyjen oikeiden sotien kanssa on ilmeinen; kansalaisia ei ainoastaan kehotettu varissotaan, vaan selvitettiin *metsästäjien sodan*, *keväisen hävitys-sodan* ja *pohjoismaisen sodan* rintaman vaiheita (Anon. 1937; 1938; 1950b). Keväisin metsästyslehdissä julistettiin varissodan taistelut alkaneiksi luettelemalla variksen syntilistaa ja kuvailemalla kulloinkin tehokkaimmaksi katsottua hävitysmenetelmää. Sotastrategioita hiottiin lehtien palstoilla; yhtenä vuonna suunniteltiin yhtäaikaisia maan joka kolkkaan ulottuvia sotatoimia (Anon. 1954) ja toisena hyökkäyssodan jakoa kahteen aaltoon, talvehtivia ja toisaalta muuttavia variksia vastaan (Anon. 1963). Fosforiöljyn teko-ohjeet (Anon. 1925) ja tarinat *miesporukan murhanhimoisista ajatuksista munaosvojen tuhoksi* (Anon. 1950a) myllyttivät omalta osaltaan sotatoimien valmistelua.

Varissota alkoi varsin menestyksekkäästi, ja noin kymmenen vuoden taistelun jälkeen tulos näkyi harvintuneina variskantoina. Talvisodan puhkeaminen sai kuitenkin aikaan käänteen, eikä aikaa ja keinoja varisten vainoamiseen seuraavina vuosina enää ollut entiseen malliin. Sotavuosina fosforiöljyä jaettiin käyttöön huomattavasti aiempia vuosia vähemmän. Tämä johtui fosforin sekaan laitettavan parafiini- ja naurisöljyn vähyydestä, ei niinkään fosforin puutteesta. Öljyn lisäksi puutetta oli luonnollisesti syöteistä, kaloista ja teurasjätteistä, jotka päättyivät sota-aikana ihmisten ruoaksi eivätkä varisten houkuttimiksi (Anon. 1944b).

Rauhan tultua huolestuttiin Suomen talvi- ja jatkosodan aikana karttumaan päässeistä variskanosta ja varisjahtiin lähdeettiin uusin voimin. Kansanhuoltoministeriö jakoi jo keväällä 1944 fosforiöljyä riistanhoitoyhdistyksille ja metsästysseuroille, mutta myrkkyyttä käytetyt öljyt olivat luonnonöljyjen sijaan korvikkeita ja niiden pahan hajun epäiltiin karkottavan variksia. Varissotaa laimensi myös pyydyshäkkien tekoon vaadittavan rautalangan sekä patruunoiden huono saatavuus (Anon. 1944b). Maatalousministeriö jatkoi fosforiöljyn jakamista ja varissodasta tiedottamista (Anon. 1946b; 1951a) ja yleisten elinolojen kohennettua myös panostus varissotaan kasvoi. Varissodan tarkkaa päättymistä ei

ole löydettävissä historiankirjoista, mutta pesimäaikaisen rauhan varis sai 1990-luvun alussa. Muun ajan vuodesta laji on edelleen rauhoittamaton.

Vahinkoeläinsotaa käytiin lähinnä oikeiden sotien välillä, kun niin aineellisia kuin aineettomiakin resursseja oli enemmän käytössä. Myös hylkeet ovat erinomainen kotimainen esimerkki ihmisten välisten sotien ja vahinkoeläinsodan välisestä vuorottelusta. Kaksi yksityistä kalastusyhtymää maksoi tapporahaa hylkeistä jo vuonna 1890 (Ylimaunu 2000) ja Suomen Kalastusyhdistys aloitti tapporahamaksut saimaannorpasta vuonna 1892 (Anon. 1892b). Valtio maksoi tapporahaa norpasta, mukaan lukien alalajit saimaannorppa sekä laotokannorppa (*Phoca hispida ladogensis*), sekä harmaahylkeestä (*Halichoerus grypus*) ensimmäisen kerran vuonna 1908 (Suomen Suuriruhtinaanmaan Asetuskokoelma 1908) eli suomalaisen tapporahakäytännön historian huomioiden varsin myöhään. Maksuvelvollisuus oli valtiolla vuoteen 1918 saakka ja jälleen muutaman vuoden tauon jälkeen taas vuosina 1924–1975. Saimaannorpan osalta tapporahamaksatus lakkasi vuonna 1948 ja laji rauhoitettiin vuonna 1955. Laotokannorppa puolestaan jäi alueluovutusten myötä maaliskuussa 1940 ja uudelleen syyskuussa 1944 Suomen rajojen ulkopuolelle.

Valtio oli jakanut myrkyä hylkeiden hävitykseen jo 1900-luvun alusta alkaen ja luovutti vuosina 1909 ja 1910 lisäavuksi jäänmurtajan ja ajoneuvoja Suomenlahden hyljepyytäjille (Kansallisarkisto 1909–1910). Ensimmäisen maailmansodan aikana hylkeenpyyntiä rajoitti kuitenkin venäläisten santarmien harjoittama tiukka ase- ja venevalvonta. Sen sijaan sotaa seurannut pula-aika nosti hyljetuotteiden hinnat niin korkeiksi, että hylkeenpyynti voimistui ja kesti aktiivisena aina 1930-luvulle saakka. Pyynnin tehokkuutta edistivät Suomen maataloushallituksen kautta vastikkeetta käyttöön annetut armeijan kiväärit, sekä pyyntimiesten muutenkin vahvistunut tehokkaiden aseiden arsenaali (Kansallisarkisto 1918–1919). Marraskuussa 1939 alkanut hyökkäys katkaisi kuitenkin sekä hylkeenpyynnin että tapporahojen maksun. Sotatilasta johtuen Suomenlahden, Laatokan ja keskisen Itämeren pyyntialueille pääsy estyi ja tämä vaikutti positiivisesti etenkin Pohjanlahden hyljepopulaation kokoon. Tapporahoja alettiin kuitenkin traanipulan helpottamiseksi maksaa uudelleen vuonna 1943 sodan vielä kestäessä. Toisen maailmansodan jälkeen hylkeiden tapporahoja korotettiin jatkuneen elintarvike-, öljy- ja traanipulan takia, ja jälleen koettiin tuo jo edellisenkin sodan jälkeen tapahtunut hyljetuotteiden hinnannousu. Hylkeiden pyynti saatiin siis elpymään taas sotavuosien jälkeen. (Anon. 1944a; Ylimaunu 2000)

Tämä *vahinkoeläinsodaksi* tulkittava riistanhoito osoittaa omalta osaltaan, kuinka eläimiä ei ole luokiteltu ainoastaan biologisiin, vaan myös moraalisiin ja sosiaalisiin perusteluihin. Ilvesviidan (2005) mukaan pahoiksi koettujen eläinten asema voi jäädä alhaiseksi jos eläin ei hyväksy paikkaansa, vaan asettuu esimerkiksi ihmisten talouden tai elämänlaadun uhaksi. Pajojen eläinten liittäminen joko symboliseksi tai todelliseksi uhaksi sosiaaliselle järjestykselle oikeuttaa siten niihin kohdistetun tappamisen (Ilvesviita 2005). Tätä oikeutusta on haettu ja vahvistettu nimenomaan liittämällä vahinkoeläimiin inhimillisiä vastenmieliseksi koettuja luonteenpiirteitä, ja liittämällä vahinkoeläinten hävitykseen tässä kappaleessa esiin nostettua ihmisten välisiin sotiin liitettyä termistöä.

4.1.4 TAPPORAHAJÄRJESTELMÄN KULTA-AJAN VAIKUTUKSET ELÄINPOPULAATIOIHIN

Suomalaisen tapporahajärjestelmän *kulta-aika* ajoittuu vuoden 1898 Keisarillisen metsästysasetuksen ja vuonna 1918 käydyin kansalais sodan väliin (ks. Erkamo 1990). Liikkeelle sysäviä voimia lienee ollut useita. 1800-luvun loppupuolella maassamme alkoi sanoma- ja aikakauslehdistön valtakaus, ja tällöin tiedonvaihto kansalaisten suuntaan nopeutui aiempaan nähden huomattavasti. Vahva mielipidevaikuttaja, Suomen metsästysyhdistys, piti omalta osaltaan huolen asenteiden leviämisestä muun muassa metsästys- ja metsästyshoitoyhdistysten äänenkannattajan Suomen Metsästyslehden julkaisemien artikkeleiden sekä erikseen painettujen opasvihkosten kautta. Esimerkiksi petolintujen kohdalla haittadiskurssi dominoi tiedotusta niin sanomalehdissä kuin metsästäjienkin lehdissä (Salminen 2014). Innokkaat metsämiehet järjestäytyivät aiempaa aktiivisemmin, ja alueellisia metsästyseuroja perustettiin kiihtyvällä vauhdilla (Anon. 1887). Metsästyseurojen yksi tärkeimmistä tehtävistä oli tehokas riistanhoito ja seurojen toiminta piti sisällään petojen mahdollisimman tehokkaan hävittämisen. Ksvaneen tietoisuuden lisäksi metsästyseiden laatu sekä niiden parempi saatavuus 1860–1870-luvuilla mahdollistivat petojahdin onnistumisen entistä useammin (Anon. 1887).

1800-luvun lopun voimakas susiviha todennäköisesti vaikutti merkittävästi petovainon kultaajan syntyyn. Mynämäen, Laitilan ja Salon seuduilla esiintyneet sudet tappoivat vuosina 1880–1881 yhteensä 22 lasta ja saivat aikaan yleisen hädän (Linnell ym. 2002; Teperi 1977). Sekä valtio että susiongelman kohdanneet kunnat myönsivät poikkeuksellisen korkean tapporahan sudelle (Suomen

virallinen tilasto 1881–1885). Länsisuomalaisilta puuttuivat kuitenkin tarvittavat taidot susien pyyntiin joten valtio ensin tarjosi virka-apua asevoimilta ja sittemmin maksoi karjalaiselle metsämiehelle Ignoi Vornaselle ja hänen pojilleen Petrille ja Jyrkille matkat susijahtiin (Anon. 1936, 1889a). Susien suhteen tulos oli laiha kun saaliiksi saatiin susien sijasta pitkä liuta ilveksiä, joista tarjolla oli arvokkaan turkin lisäksi 200 markan tapporaha (Anon. 1881; 1889a). Lopulta susiongelman hoitivat pois Venäjältä paikalle kutsutut sudenmetsästäjät, *lukashit*, joilla oli tarvittava tieto ja taito susien kiinni saamiseen (Anon. 1936; Teperi 1977).

Vuonna 1881 alkoivat uuden metsästysasetuksen valmistelutoimet ja useamman vuoden aktiivisen sidosryhmäosallistamisen jälkeen vuoden 1898 keisarillinen metsästysasetus nimesi vahinkoeläimiä enemmän kuin koskaan aiemmin (n=46). Toisaalta asetuksessa nimettiin myös hyödyllisiä ja kokonaan suojeltavia lajeja enemmän kuin koskaan aiemmin (Mykrä ym. 2005). Luokitteluun liittyi voimakas tarve hallita riistavaroja, ja samalla nopeasti kasvanut tietämys Suomen lintu- ja nisäkäslajistosta tarkensi luokitteluja lajitaisolla (Mela 1882; von Wright 1859; von Wright & Palmén 1873). Vahinkoeläinten hävittämisen tehostamiseksi nisäkkäiden tapporahojen maksuvelvollisuus siirrettiin kunnilta valtiolle.

Suurpetojen metsästyksen uusi metsästysasetus ei vaikuttanut dramaattisesti. Niiden saalis määrät pysyivät samalla tasolla kuin muutamana asetusta edeltävänä vuotena (Suomen viralliset tilastot 1896–1900). Tapporahamaksujen kulta-aika kosketti nimenomaan tapporahoitettuja lintuja. Vuoden 1898 metsästysasetus asetti tapporahan ainoastaan neljälle petolinnulle aiemman 23:n sijaan (ks. Art I taulukko 1). Aiemmassa vuoden 1868 metsästysasetuksessa tapporahojen maksu oli säilytetty kunnille, mutta maksu oli vapaaehtoinen ja perustui kuntien omaan harkintaan. Uudemmassa asetuksessa asetettiin tarkka tapporahasumma ja kuntien maksuvelvollisuus säädettiin pakolliseksi. Lainsäädäntömuutos näkyi välittömästi tapettujen lintujen määrässä (ks. Art II kuva 1). Tapporahoitettuja maakotkia, merikotkia, huuhkajia ja kana-haukkoja tapettiin mittavissa määrin seuraavina vuosikymmeninä aina vuoteen 1917 saakka. Turun ja Porin läänissä tapettiin suurimmat määrät lintuja – vuosien 1899 ja 1916 välisenä aikana tilastoitiin kaikkiaan 312 993 tapettua tapporahoitettua yksilöä (Suomen viralliset tilastot 1899–1916). Tämä tarkoitti neljäsosaa kaikista kyseisenä aikana tapetuista tapporahoitetuista linnuista. Ornitologi ja eläinaktivisti Thorsten Renvall kutsui ironisesti vuoden 1898 metsästysasetusta urheilumetsästäji-

en *suureksi voitoksi ja magna chartaksi* (Renvall 1902, 1912).

Tapporahajärjestelmän kulta-ajan hiipuminen alkoi Suomen markan inflaation myötä vuonna 1916 ja kuihtui lopullisesti kansalaissodan alkuun mennessä vuonna 1918. Tämä on kuvattu tarkemmin kappaleen *Vahinkoeläinluokittelun ja tapporahajärjestelmän lopettaminen* (4.1.5.) alla.

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että nimenomaan vaino sekä rajoittamaton metsästys ovat olleet maailmanlaajuisesti merkittävien selkärantaisten lajien sukupuuton syy (Fuller 2000, Paddle 2000, Yalden & Albarella 2009). Tapporahamaksatuksella on ollut vaikutusta eläinkantojen pienenemiseen, mutta jokaisen lajin omat ekologiset piirteet, eli käyttäytyminen ja elintavat ovat vaikuttaneet vainon tehokkuuteen. Ennustettavat pesintäpaikat, yksilöiden näkyvyys ja kuuluvuus, sekä alhainen lisääntymiskyky altistavat herkemmin vainon vaikutuksille. Esimerkiksi helposti havaittava avoimessa maastossa viihtynyt pussihukka (*Thylacinus cynocephalus*) tapettiin tapporahojen avittamana sukupuuttoon Tasmaniassa vuonna 1936 (Paddle 2000). Suuret nisäkäspedot kärsivät pahoin tapporahoin tuetusta vainosta ja esimerkiksi saimaannorppakanta pieneni rajusti yksilömäärän romahdettua pariin sataan 1940-luvun alkuun mennessä (Rautiainen 1998).

Toisaalta on osoitettavissa, että vainon tehokkuuteen ovat vaikuttaneet myös ihmisten asenteet vainottavaa eläinlajia kohtaan. Tähän väitteeseen haimme tukea selvittämällä tapporahojen mahdollista vaikutusta suurpetojen tappointensiteettiin.

Vaikutukset lintuihin

Vuosisadan vaihteen vahinkoeläinsodalla oli dramaattiset vaikutukset useiden lintulajien populaatioihin, etenkin paikallistasolla. Vaino oli monimuotoista kohdistuen aikuisiin yksilöihin ja poikasiin, ja käsittäen myös munien tuhoamista, pesintäajan häirintää ja pesäpuiden kaatamista (Dieden 1924; Lindgren 1939, 1943; Suominen 1967). Tapporahatilastojen mukaan tapettujen petolintujen määrä nousi kaikissa lääneissä heti vuoden 1898 keisarillisen metsästysasetuksen tultua voimaan ja seuraukset petolintukantoihin olivat siten merkittäviä (ks. Art II kuva 1; Viralliset tilastot vuosilta 1898–1942).

Tässä tutkimuksessa todennettiin muutoksia petolintujen paikallispopulaatioissa pohjautuen paikallisiin lintuselvityksiin (Putkonen 1935, 1942; Siivonen 1936; Suomalainen 1927) ja tilastoihin (Haartman ym. 1963–1972; Kivirikko 1926–1927; Mela 1882; Mela & Kivirikko 1909, 1940; Merikallio 1958; Saurola 1985a; Valkama ym. 2011; Väisä-

nen ym. 1998; Wright 1859; von Wright & Palmén 1873). 1800- ja 1900- lukujen vaihteessa pesivän kannan perustanut kiljukotka (*Aquila clanga*) hävisi vainon myötä Suomesta, eikä sen pesintä ole onnistunut kuin muutaman kerran sitten vuoden 1919 (Väisänen ym. 1998). Paikallisia sukupuuttoja esiintyi useammankin suuren petolinnun, kuten tunturihaukan, muuttohaukan ja huuhkajan kohdalla. Merikotka kärsi useista paikallisista sukupuutoista kadoten kokonaan suurilta sisämaan järvilta, Suomenlahdelta ja osista Perämerta 1920-luvulle tultaessa (Kivirikko 1927; Merikallio 1958). Maakotka pesi 1800-luvulla läpi Suomen, mutta hävisi maan eteläisistä osista vuoteen 1850 mennessä (Mela 1882; von Wright 1859). Kiivaan vainon vuoksi maakotka oli 1900-luvun alussa hävinnyt käytännössä muualta kuin Lapista (Mela & Kivirikko 1909) ja Merikallio (1958) kuvailikin maakotkan hävittämistä sanoin “a bird badly persecuted by culture”.

Vuosikymmenten vainon lisäksi myös muut antropogeeniset uhat haittasivat petolintuja. Etenkin merikotkan ja muuttohaukan jo entuudestaan määrältään alhaisten populaatioiden syntyvyys kärsi 1950-luvulta eteenpäin ihmistoiminnan johdosta ympäristöön kertyneistä organoklorideista. Merikotkan mittava kannanotkahdus 1970-luvulla (Koivusaari ym. 1972) kääntyi kasvuun talviruokinnan ja pesinnän suojelun avulla, ja pesimäkanta on nykyään noin 300 paria (Stjernberg ym. 2008, Valkama ym. 2011). Muuttohaukka puolestaan on nousut 1970-luvun 30 pesivästä parista nykypäivän noin 250–290 pariin (Valkama ym. 2011). Kaikkien edellä mainittujen suurten petolintujen kohdalla, tunturihaukkaa lukuun ottamatta, lajin rauhoitus on saanut aikaan merkittävän kannan nousun vaikkakin ne on edelleen luokiteltu uhanalaisiksi (Ollila & Koskimies 2007; Valkama ym. 2011).

Kanahaukka puolestaan on säilynyt elinvoimaisena aina näihin päiviin saakka huolimatta siihen kohdistetusta mittavasta vainosta. Lainsäädännössä laji luokiteltiin vahinkolinnuksi peräti 342 vuoden ajan ja tapporahaa sen päästä maksettiin 234 vuotta. Ensimmäisessä suomenkielisessä riisitanhoito-oppaassa vuodelta 1894 kanahaukka julistettiin *metsänriistan julmimmaksi viholliseksi* ja *metsästäjän pahimmaksi vastustajaksi* (Lindholm 1894). Petolintujen kohdalla niin sanomalehdissä kuin metsästäjienkin lehdissä haittadiskurssi dominoi petolintukeskustelua 1900-luvun taitteessa ja petolintulajeista kanahaukka nousi keskusteluihin useimmin (Salminen 2014). Muista petolinnuista poiketen kanahaukka ja varpushaukka tuomittiin erittäin vahingolliseksi myös suojelijoiden lehdissä

(Salminen 2014), ja jopa aikansa merkittävien petolintujen suojelija ja puolestapuhuja biologi Thorsten Renvall piti kanahaukkaa vahingollisimpana kaikista petolinnuistamme (Renvall 1896). Kanahaukkaan kohdistuneet kielteiset asenteet näkyivät myös tapporahatilastoissa. Suomalaisen kahden vuoden aikana tekemässä lintutunnistus selvityksessä yksinomaan Porissa paljastui, että peräti 101 tuulihaukkaa (*Falco tinnunculus*) esiteltiin viranomaisille nuorina kanahaukkoina tapporahojen toivossa (Suomalainen 1916).

Kanahaukka on selvinnyt pitkäaikaisesta vainosta erityisen hyvin, ja lajin kanta on nykyisinkin elinvoimainen. Kanahaukka pesii piilossa metsissä ja lisääntyy petolinnuksi tehokkaasti. Suomessa kanahaukkapopulaation pesimättömät aikuiset yksilöt sekä nuoret linnut muuttavat talveksi Itämeren ympäristöön ja Länsi-Eurooppaan (Kenward ym. 2000, Newton 1998, Tornberg 2000, Tornberg ym. 2005). Suomessa kanahaukkavaino keskittyi kevääseen ja syksyyn lintujen muuttoaikaan, joten vaino kohdistui näihin reviirittömiin ja sen myötä lisääntymättömiin yksilöihin (ks. Haukioja & Haukioja 1971). Keski-Euroopasta poiketen Suomi on myös hyvin metsäinen ja reviiirin vallannut kanahaukka pari poikasineen pysyy paremmin poissa näkyviltä kuin aukeassa maastossa. Britanniassa, Tanskassa ja Hollannissa, missä kanahaukat pesivät avoimilla paikoilla ja pysyttelevät ympäri vuoden paikoillaan, kärsi kanahaukka vainon johdosta useista paikallisista sukupuutoista (Thiollay 1994).

Vainosta ovat selvinneet hyvin myös käyttäytymiseltään hyvin sopeutumiskykyiset varislinnut. Variksesta, mustavariksesta, naakasta, harakasta ja korpista maksettiin tapporahoja kuntien toimesta vuosina 1742–1868, ja variksesta ja korpista edelleen myös vuosina 1899–1923 (ks. Art. I taulukko 1). Myös Suomen metsästysyhdistys maksoi tapporahaa variksesta ja korpista vuosina 1881–1898 (Anon. 1947a; ks. Art. I taulukko 1). 1930-luvulta lähtien Suomen yleinen metsästäjäliitto maksoi tapporahoja muun muassa variksen, harakan ja närhen tappamista (Anon. 1947a). Naakat rauhoitettiin ensimmäisen kerran luonnonsuojelulalla jo vuonna 1923. Varikselle, korpille, harakalle ja närhelle asetettiin puolestaan vuoden 1993 metsästyslaissa ensimmäisen kerran pesimäaikaiset rauhoitukset, jotka ovat omalta osaltaan edesauttaneet varislintukantojen elinvoimaisuutta.

Vaikutukset suurpetoihin

Ruotsi-Suomen lainsäätäjät luokittelivat karhun ja suden vahinkoeläimiksi jo ensimmäisessä maanlaissa vuonna 1347. Ilves ja ahma puolestaan luet-

tiin samaan luokkaan 1600- ja 1700-luvuilla säädetyissä laeissa. Säädösten keskeinen sisältö näissä oli aina sama – maanlain sanamuotoa mukaillen mainitut pedot *mahtoi iocainen caikis paikois wapadhesti tappa*. Sudella oli petojen joukossa vielä erityisasema; sen vainoaminen oli määrätty kansalaisten velvollisuudeksi ja ainoastaan ”papit, lukkarit ja loisvaimot” oli siitä vapautettu. Sakon uhalla tuli jokaisen miehen omistaa neljä syltä pitkä susiverkko, ja osallistua yhteisiin jahteihin aina kutsuttaessa. Kuninkaalliset metsästysasetukset vuosilta 1647 ja 1664 kertasivat aiempia sasisäädöksiä painottaen suunnitelmallisten jahtien järjestämistä. Jahtimestarit yhdessä maaherrojen sekä kihlakuntien käskyläisten kanssa johtivat metsästystä. Venäjän vallan aikainen metsästysasetus vuodelta 1868 poisti kansalaisten velvollisuuden osallistua sudenpyyntiin. Tämä laki ei määritellyt tarkkoja tapporahasummia, vaan painotti kuntien vastuuta määrätä alueilleen riittävän suuret tapporahat vahinkoeläinten hävittämiseksi. Vuodesta 1899 alkaen voimassa ollut keisarillinen metsästysasetus puolestaan asetti tarkan tapporahasumman kaikille suurpedoille ja vastuu maksusta lankesi valtiolle.

Selvitimme, onko maksetuilla tapporahoilla Suomessa ollut vaikutusta suurpetojen tappointensiteettiin. Keräsimme virallisista tilastoista suden, ahman, karhun ja ilveksen saalistilastot vuosilta 1899–1942, jotka perustuvat kyseisistä lajeista maksettuihin tapporahoihin (ks. Liitteet taulukko 1). Oletimme, että tapporahoja maksettiin annetun lain mukaisesti. Tapporaha oli säädetty erikseen aikuisille yksilöille ja pennuille, mutta koska niitä ei erotella tapporahatilastoissa, käsitelimme niitä yhtenä ryhmänä. Teimme myös oletuksen, että suurpetojen kohdalla ei ollut lajien tunnistusvaikeuksia toisin kuin esimerkiksi lintulajien tunnistuksen kohdalla. Tapporahatilastoja voi siten pitää näiltä osin luotettavana.

Suurin tapporaha oli säädetty sudesta. Tarkasteluajanjaksolla suden tapporaha oli 100 mk vuosina 1899–1923, 400 mk vuosina 1924–1934 ja 500 mk vuosina 1935–1942. Karhun ja ilveksen tapporaha oli 25 mk vuosina 1899–1923 ja karhun tapporaha 500 mk 1935–1942. Ahman tapporaha oli puolet suden tapporahasta aina vuoteen 1934 saakka ja 500 mk vuosina 1935–1942. Muunsimme tapporahat nykyrahaa vastaaviksi rahanarvonker-toimella. Tämän näimme tarpeellisena tarkasteluajanjakson osuessa aikaan, jolloin Suomessa tapahtui merkittäviä rakenteellisia muutoksia. Suomen Markka kärsi inflaatiosta vuodesta 1916 eteenpäin, joten myös tapporahan arvo aleni huomattavasti Suomen itsenäistymisen vuonna 1917 ja sisällissodan aikoihin vuonna 1918.

Vuosittaiset susien saalismäärät vaihtelevat (ks. Liitteet taulukko 1), mutta ainoastaan vuonna 1928 ei saatu saaliiksi ainoatakaan sutta. Suurimmat tappomäärät ovat vuosilta 1907 ja 1909, jolloin saaliiksi saatiin peräti 45 sutta. Keskimääräinen vuosisaalis oli 14 sutta. Karhun keskimääräinen vuosisaalis oli 35 yksilöä (4–82), ilveksen 35 yksilöä (9–86) ja ahman 36 yksilöä (7–125).

Ahman, ilveksen ja karhun kohdalla tapporahan suuruudella on osoitettavissa oleva merkitys niiden tappointensiteettiin (Art. V taulukko 2; Liitteet kuva 1) ja sen myötä merkittävään kannanlaskuun ja levinneisyysalueen pienenemiseen 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Muista suurpedoista poiketen suden kohdalla laissa säädetyllä tapporahalla ei aineistossa ollut yhteyttä siihen, kuinka paljon susia vuosittain tapettiin. Suurpetojen kannankehitys on kuitenkin ollut kaikkien suurpetolajien kohdalla samansuuntainen käyden vähimmillään muutamissa kymmenissä yksilöissä ja ollen lähellä sukupuuttoa 1920-luvun alussa. Kaikkien suurpetojen esiintymisalue siirtyi aiempaa pohjoiseen ja itään, joskin vaeltavia yksilöitä löytyi ympäri maan (Pulliainen 1974). Sota-aikainen pyynti-intensiteetin lasku näkyy kaikkien suurpetojen kohdalla ja rahanarvon aleneminen vaikutti kaikkien suurpetojen tapporahan suuruuteen (Pohja-Mykrä & Mykrä 2006). Suden kohdalla selitystä tapettujen susien riippumattomuudesta tapporahaan ei voi hakea vähäisistä susista tai siitä, että pyyntiponnistukset sota-aikoina keskitettiin hyötyriistaan. Asennoitumisessa suuteen on täytynyt olla omanlaisiaan piirteitä, joita ei muiden suurpetojen kohdalla ole ollut nähtävissä.

Tilastollisten vuosikirjojen mukaan maassamme tapettiin vuosien 1866–1890 välillä yhteensä peräti 5598 sutta, kun taas vuosina 1891–1898 saaliiksi saatiin ainoastaan 105 yksilöä. Keskimääräinen vuosisaalis putosi siis noin 1800-luvun loppuvuosina alle kymmenesosaan aiemmasta. Vuosisadan loppuvaiheen menestyksekkäästä kannanharvennuksesta huolimatta vainoa tehostettiin vuoden 1898 metsästysasetuksella vielä entisestään asettamalla sudesta 100 markan tapporaha jolloin summa oli neljä kertaa suurempi kuin esimerkiksi karhusta. Pyyntimenetelmien edelleen kehittyessä johti vaino lopulta käytännössä suden häviämiseen, sillä vuosien 1926–1932 aikana ja jälleen 1970-luvun alussa vuosittainen susisaalis hupeni alle viiden yksilön, ja 1973 laji lopulta rauhoitettiin muualla paitsi poronhoitoalueella. Samana vuonna myös tapporahan maksu sudesta lopetettiin käytännössä kokonaan vaikkakin valtion määrärahoissa oli varattu tapporahamaksuja varten varoja aina vuoteen 1975 saakka.

Säädösten lisäksi entisajan petoasenteita kuvaavat myös kirjalliset lähteet. Muun muassa Ruotsin viimeinen katolisen kirkon arkkipiispa Olaus Magnus kirjasi 1500-luvulla teokseensa *Pohjoisten kansojen historia* kansan parissa kuulemaansa. Teoksen mukaan ahma on aivan äärimmäinen suursyömäri. Ilvestä piispa piti ennen kaikkea turkiseläimenä, eikä hänellä sen tavoista tai luonteenpiirteistä ollut pahaa sanottavaa. Säilyneiden 1500-luvun tilikirjojen mukaan ilveksennahkojen myynti on ollut paljon yleisempää kuin vaikkapa karhun- taikka sudennahan. Karhulla puolestaan oli *kiukkuisen* ja *salakavalan* eläimen maine. Susi kuvattiin *villiksi* ja *verenhimoiseksi* pedoksi, joka tilaisuuden tullen *repi lapsen pois äitinsä rinnoilta*. Olaus Magnus puhuu myös myöhempien riistanhoitajien tapaan olevan *peljättäwän petomme* ja todetaan *suden luonnon olevan sellainen että kerran saatuansa maun ihmisen lihaan ei koskaan lakkaa ihmistä vainoomasta. Euroopan wäkewimmäksi* kuvailun karhun kohdalla puolestaan painotetaan, ettei se hyökkää ihmisen päälle kuin ammuttuna tai haa-voitettuna (Eurén 1854).

Ihmisen ja suden välisessä suhteessa on kyse monisatavuotisesta yhteiselosta ja susi on ollut 1970-luvulle saakka täysin lainsuojaton. Tämän asennoitumisen motiiveina ovat olleet suden taholta koettu uhka ihmisen hengelle ja terveydelle sekä suden aiheuttamat vahingot riistamailla ja eritoten karjalaitumilla. On esitetty, että susivainon taustalla on nimenomaan karjanhoidon lisääntyminen 1800-luvulla (Pulliainen 1974). Harvaan asutussa maassa, missä karjan metsälaidunnus oli yleistä aina 1960-luvulle saakka, ylittivät suurpetojen aiheuttamat menetykset karjanpidolle ja poronhoidolle kansalaisten sietokyvyn. Menetykset olivat tilastollisten vuosikirjojen valossa melko mittavia; nelivuotiskautena 1877–1880 juuri ennen susikannan reilua vähentämistä suurpedot tappoivat koko maassa 40 198 lammasta, 6 972 nautaa, 14 189 poroa ja 4 436 yksilöä muuta karjaa. Erylisesti talojen läheisyydessä pidetyn karjan menetykset lankesivat yksinomaan suden kontolle (Teperi 1977). Susikannan vuosien 1880–1882 kohdistuneen rajun leikkauksen jälkeen vastaavat karjanpidon ja poronhoidon tappiot olivat nelivuotiskaudella 1881–1884 kaikkiaan 20 745 lammasta, 3 455 nautaa, 7 073 poroa ja 2 147 yksilöä muuta karjaa, mikä osaltaan osoittaa suden merkityksen vahingontekijänä.

Kaikki suurpedot verottavat karjaa ja riistaa, mutta ainoastaan susi on saalistanut metsästyskoiria ja tappanut ruoakseen ihmisiä. Historialliset tiedot susien lastensurmista ovat pysyneet puheen-

aiheena vuodesta toiseen ja lehdistön merkittävästä roolista johtuen Varsinais-Suomen kaksivuotinen lastensurmien tapahtumasarja vuosina 1880–1881 on säilynyt hyvin ihmisten tiedossa. Sanomalehtien susikirjoittelussa on nähtävissä selvä huippu kyseisenä aikana. Ennen lastensurmia susiuutisten määrä oli kaksivuotiskautena 1878–1879 tasan 30, kun taas surmien tapahtumavuosina määrä nousi 184 artikkeliin. Niin ongelmia aiheuttaneita susi-yksilöitä kuin satunnaisia liikkujia tapettiin koko maassa vuonna 1880 kaikkiaan 321 kappaletta ja vuonna 1881 yhteensä 192 kappaletta etenkin Turun ja Porin läänissä ja Hämeenlinnan läänissä, mutta seuraavallakin kaksivuotisjaksolla 1882–1883 susiartikkeleita julkaistiin vielä 79 kappaletta.

Lainsäädännön valossa näyttää siltä, että vaino on ollut yhtämittaista ihmisen ja suden yhteisen historian kanssa. *Roistomaisuus* ja äärimmäinen julmuus on liitetty susiin ympäri maailman (Agarwala ym. 2010; Schanning 2009) ja jo aiemmin esiin tuoduissa historiallisissa kirjoituksissa painotetaan suden julmia piirteitä aivan toisella tapaa kuin muiden suurpetojen. Susi katsottiin lainsäädännön näkökulmasta kaikkein vahingollisimmaksi pedoksi. Sudesta maksettiin suurimmat tapporahat ja tapporamaksatusaika on pidempi kuin minkään muun lajin kodalla ollen peräti 329 vuotta (vuosina 1647–1975). On siten hyvin todennäköistä, että suden kohdalla vainon tehokkuuteen vaikutti nimenomaan ihmisten kielteinen asenne lajia kohtaan ja tällöin tapporahan suuruudella ei ollut vastaavaa vaikutusta vainon intensiteettiin kuin mitä oli muiden suurpetojen kohdalla, joihin suhtauduttiin lajeina neutraalimmin. Toisin sanoen motiivi lähteä susijahtiin oli suden tappamisessa eikä tapporahan saamisessa. On esitetty, että suomalaisia oli vaikea aktivoida susivoutien johtamiin suden yhteispyynteihin 1600- ja 1700-luvuilla (Vuorela 1975). Tämän ei kuitenkaan katsottu johtuvan vastentahtoisuudesta tappaa susia, vaan vastahankaisuus johtui muualta maailmasta tuodun ja siten hankalaksi ja tehottomaksi koetun ajopyynnin vierastamisesta, sekä hyötyjen, kuten sudenturkin, valumisesta susivoutien kautta kruunulle (Vuorela 1975).

4.1.5 VAHINKOELÄINLUOKITTELUN JA TAPPORAHAJÄRJESTELMÄN LOPETTAMINEN

Ihmiset ovat oletettavasti aina arvostaneet eläinten tarjoamia kauneusarvoja kuten sieviä lintuja ja niiden kaunista lauluääntä. Jo muinaisissa sivilisaatioissa suuriin petolintuihin on suhtauduttu positiivisesti tai neutraalisti (Thiollay 1994) ja esimerkiksi maa- ja merikotkan kauneutta ja rohkeut-

ta on myös aina ihailtu niiden epäillystä haitallisuudesta huolimatta (mm. Yläne 1948). Ensimmäiset suojelusäädökset linnuille asetettiin 1800-luvulla. Britanniassa suojeltiin merilinnut vuonna 1869 ja kaikki linnut vuonna 1880. Saksassa säädettiin suojeluasetuksia Bavariassa vuonna 1866, Saxonyssa vuonna 1876 ja Prussiassa vuonna 1880 (Bonhomme 2007). Ruotsissa ensimmäinen lintusuojeluyhdistys perustettiin vuonna 1869, Saksassa vuonna 1875 ja Britanniassa vuonna 1889 (Vuorisalo & Laihonon 2000). Ensimmäinen kansainvälinen lintujen suojelusopimus *Convention for the Protection of Birds Useful to Agriculture* pohjasi suojelutavoitteen nimenomaan lintujen tunnistetulle hyödyllisyydelle maanviljelystä kohtaan ja se perustettiin vuonna 1902 kaikkiaan 14 eurooppalaisen maan kesken, Ruotsi mukaan lukien (Bowman ym. 2010). Suomessa lajisuojelun alkutaipaleet olivat yhdenmukaiset ja –aikaiset muun Euroopan kanssa. Sakari Topelius perusti pikkulintujen suojeluun tähtäävän Kevätyhdistyksen vuonna 1870 ja Suomen Eläinsuojeluyhdistys otti tehtäväkseen pikkulintujen suojelun vuonna 1902 (Vuorisalo & Laihonon 2000). Lintujen suojelu näkyy myös Eläinsuojelus- ja Eläinten ystävä- lehtien sisällössä. Etenkin pikkulintujen, mutta myös muiden lintujen suojelus kattoi parhaimmillaan peräti 70 % lehtien luonnonvaraisia eläimiä koskevasta sisällöstä vuosina 1899–1928 (Mykrä ym. 2014).

Vahinkolinnuista maksettiin tapporahoja viranomaiselle esitettyjen linnusta irtileikkattujen jalkojen perusteella (ks. Art II kuva 2). Lintujen lajintunnistusvaikeuksia oli kritisoitu jo vuoden 1898 metsästysasetuksen valmisteluvaiheessa mutta kritiikki kasvoi 1900-luvun alkuvuosien aikana (Anon. 1908; Komitean mietintö 1896). Filosofian tohtori, luonnonhistorian ja maantiedon lehtori E.W. Suomalainen teki Porissa vuosien 1914–1916 aikana selvityksen siitä, maksettiinko tapporahoja kunnan nimismiehien toimesta oikeista lajeista. Tulosten mukaan lajintunnistusvaikeuksia oli niin metsästäjillä kuin tapporahoja myöntäneillä virkamiehillä. E.W. Suomalainen tunnisti tapporahojen toivossa viranomaiselle tuodut lintulajit ja sai hämmästyttävän tuloksen; tapettuja lintuyksilöitä oli 2494 ja näistä vain seitsemästä yksilöstä oli laissa säädetty tapporaha (Suomalainen 1916). Hyödylliseksi luokiteltujen ja jopa rauhoitettujen lintulajien joutuminen tapetuksi tapporahojen toivossa herätti huomiota laajalla rintamalla. Tämä sai aikaan muun muassa kuvitettujen oppaiden painamisen niin metsästäjille kuin viranomaisillekin ja näitä julkaisuja painettiin säännöllisesti 1900-luvulla (Anon. 1941, 1947b; Hintze 1906).

Ensimmäiset suomalaiset eläinsuojeluyhdistykset järjestäytyivät vuosina 1871 ja 1874 (Nieminen 2001). Suojeluaatteen leviämisen ja ekologisen tietoisuuden kasvamisen myötä eläintieteilijät kyseenalaistivat lainsäädännössä tapahtuvan eläinten luokittelun haitalliseksi ja hyödylliseksi (Palmén 1896; Palmén ym. 1916; Palmgren 1915; Renvall 1896, 1912). Lintujen kohdalla tunnistettiin useiden lajien hyödyllisyys maanviljelykselle jo 1800-luvun lopulla ja muun muassa Renvall (1912) ja Palmén ym. (1916) painottivat petolintujen roolia *terveyspoliiseina*.

Suurpetojen kohdalla ensimmäisen merkittävän särön vahinkoeläinkontrollin tarpeellisuuteen toi ristiriitainen suhtautuminen karhuun, joka toisaalta oli merkittävä vahingontekijä ja yhtäältä merkittävä saalis. Ruotsissa tapporahat oli poistettu karhulta jo vuonna 1893 ja siihen kohdistettiin suojelutoimenpiteitä vuodesta 1909 alkaen (Linnell ym. 2001). Tämä keskustelu karhun rahoituksen tarpeellisuudesta siirtyi Suomeen ja voimisti metsästäjien halua suojella karhua jo vuonna 1900 (Finska Jagtforening 1900). Karhun lisäksi myös ilveksestä alettiin puhua suojelupainotteisemmin, ja kummankin lajin kohdalla tutkijat nostivat rauhoitustarpeen esiin *Societas pro Fauna et Flora Fennican* kokouksessa vuonna 1911 (Palmgren 1915). Tätä keskustelua tuettiin metsästäjäpiireistä, mutta vastustettiin muun muassa suojelijoiden toimesta, jotka painottivat suden ja karhun vaarallisuutta ihmisille (Anon. 1912; Hintze 1912; Palmgren 1915). Vaikkakin eläinsuojelijoiden piirissä koettiin vastenmielisyyttä metsästystä kohtaan, niin pääosin vaadittiin metsästäjiltä aktiivista vahinkoeläinkontrollia suurpetojen kohdalla. Eläinten ystävässä vuonna 1912 otsikon *Urheiluteurastus* alla todetaan, että ”Paikoittain saattaa kyllä joskus tulla tarpeelliseksi hävittää susia ja muita vaarallisia eläimiä, mutta meidän aikamme metsästäjät eivät tahdo tehdä edes sitäkään käytännöllistä hyötyä, että hävittäisivät sellaiset vahinkoeläimet, jotka ovat vaaralliset yleiselle turvallisuudelle, he ”rauhottavat” ne ja luulottelevat sitte, että eläinten pitäisi olla heille kiitollisia heidän humanillisesta ja hyväntahtoisesta asiaansekaantumisestaan.” Ruotsissa karhu rauhoitettiin osassa maata 1920-luvulla (Munsterhjelm 1929), mutta Suomessa karhua ei vielä tuolloin rauhoitettu.

1900-luvun alun kiihkeiden petovihavuosien jälkeen ensimmäinen maailmansota ja Suomessa käyty kansalaissota edesauttoivat tapporahajärjestelmän loppumista. Suomen markan arvon lasku vuodesta 1916 aina itsenäistymisen alkuaikoihin teki vahinkoeläinmetsästyksestä aiempaa kannattamattomamman. Tapporahasummia ei korotettu

vastaavasti, eikä niin ollen ollut kovinkaan järkevää tuhlaata kalliita panoksia eläimiin joista saatu maksu ei enää korvannut kuluja eikä tuottanut taloudellista etua. Samaan ajankohtaan ajoittuu myös kaikkien suurpetojen merkittävä kannanlasku, joten lainsäädännössä vahingollisimmaksi katsottujen eläinlajien kohdalla katsottiin, että tapporahoilla oli saavutettu tavoiteltu tulos.

Kansalaissodan jälkeen vuonna 1923 Suomessa säädettiin sekä ensimmäinen luonnonsuojelulaki että laki metsästyksestä, mikä muutti useita vuoden 1898 metsästysasetuksen pykälää. Tuloksena oli lukuisten lajien täysrauhoidus joukossaan myös aiemmin vahinkoeläimeksi luokiteltuja lajeja, ja tätä muutosta voikin kutsua modernin eläimiin kohdistuvan lainsäädännön perustaksi (Mykrä ym. 2005). Tapporaha säädettiin ainoastaan sudesta ja ahmasta. Linnuille ei enää vuoden 1923 jälkeen laissa määrätty tapporahoja, mutta valtio myönsi 1930-luvun lopulla riistanhoitoyhdistyksille varoja tapporahojen suorittamista varten (Anon. 1947a). Petolinnuista kanahaukka, varpushaukka sekä maa- ja merikotka pysyivät siten edelleen tapporahoitettujen listoilla (Lindgren 1943). 1960-luvun alkupuolella vainon kohteena olivat edelleen kanahaukka, varpushaukka, piekana (*Buteo lagopus*) ja huuhkaja, mutta metsästysseurojen tapporahojen maksu näistä loppui vuoteen 1963 mennessä (Suominen 1967). Yhteiskunnallinen yhteisymmärrys petolintujen suojelutarpeesta saavutettiin 1970-luvulle saavuttaessa kanahaukkaa lukuun ottamatta, jonka vainoamista vaativat metsästäjät edelleen (Ilvesviita 2005). Kanahaukkakin sai Bernin sopimuksen myötä ympärivuotisen rahoituksen vuonna 1989.

Suurpetojen hävittämisen tukeminen tapporahoilla jatkui vaihtelevasti aina vuoteen 1975 saakka. Metsästyslait vuosilta 1934 ja 1962, sekä useat asetukset niiden välillä ja jälkeen arvottivat milloin minkäkin suurpedon tappopalkkion arvoiseksi. Ahmasta ja sudesta maksettiin tapporahoja tauotta aina 1970-luvulle saakka, mutta ilveksen ja karhun tapporahat lakkautettiin useammaksi vuodeksi vuonna 1923. Karhusta maksettiin uudemman kerran tapporahaa vuosina 1934–1953 ja ilveksestä vuosina 1949–1953 sekä 1956–1962 (ks. Art. I tauulukko 1). Ahma rauhoitettiin poronhoitoalueen eteläpuolella vuonna 1978 (720/1977) ja koko maassa vuonna 1982 (1000/1981) eikä sen rauhoituksesta ole sen jälkeen poikettu (Pohja-Mykrä & Kurki 2008). Ilves rauhoitettiin kannan voimakkaan hupenemisen vuoksi ensimmäisen kerran vuonna 1962 (558/1962), mutta ilveskannan elvyttyä on sitä maa- ja metsätalousministeriön poikkeusluvilla saatu metsästää kannanhoidollisin poikkeuslu-

vin. Karhulle asetettiin talviaikainen rauhoitusajaksi vuonna 1964 (194/1964) ja kesäaikainen rauhoitus vuonna 1977 (720/1977). Mielenkiintoista kyllä, karhunpyynti oli kaikille sallittua vuoteen 1977 saakka myös toisen mailla ja aina vuoteen 1993 saakka karhunpyytäjältä ei vaadittu riistanhoitomaksun suorittamista (Mykrä ym. 2006). Sudelle asetettiin ensimmäiset rauhoitusajat poronhoitoalueen ulkopuolella vuonna 1973 (749/1973) ja kesäaikainen rauhoitus poronhoitoalueella vuonna 1993 (666/1993).

Yhteenvetäen voi todeta, että eläinten suojelun ja ekologisen tietoisuuden leviäminen Suomessa on ollut seurausta yleismaailmallisesta muutoksesta. Englannissa heräsi jo 1800-luvun alussa eläinsuojelusaate, joka levisi Yhdysvaltoihin ja keskiseen Eurooppaan seuraavien vuosikymmenien aikana ja sieltä edelleen Ruotsiin ja Suomeen 1800-luvun lopulla (Lahtinen & Vuorisalo 2000). Suojelun kohteena olivat kotieläimet ja *hyödylliset eläimet*. Suojelusaate levisi ensimmäisenä lintujen kohdalla. *Julmat* pyyntimenetelmät, kuten paaluraudat herättivät vastustusta (Suominen 1967; Wight 1931), ja vainon perusteena olleiden oletettujen satovahinkojen ja kanalintuvahinkojen vastapainoksi jaettiin lehdistä ekologista tietoa lintujen ravinnonkäytöstä jo 1800- ja 1900-lukujen taitteessa (Salminen 2014). Suurpetojen kohdalla vedenjakajana toimi sotien jälkeisenä aikana ekologiseen tietoon ja luonnonsuojelullisiin näkökohtiin perustunut yhteiskunnan ajattelun murros 1960- ja 70-luvuilla. Tuolloin suurpedot alettiin nähdä yhä enemmän hallinnollisin ja lainsäädännöllisin keinoin ratkaistavissa olevina yhteiskunnallisina kysymyksinä (Ilvesviita 2005). Pentti Linkola ensimmäisten joukossa nosti vuonna 1963 esiin ajatuksen, jonka mukaan olisi syytä luopua vahinkoeläin-hyötyeläin-ajattelusta ja siirtyä pohtimaan suojelua eettisesti kestävämmältä pohjalta (ks. Vuorisalo & Laihonen 2000). Ponnistuksia tapporahapykäläisten poistamiseksi tehtiin joulukuussa 1974 kun kansanedustajana toiminut Pertti Salolainen teki eduskunnalle kirjallisen kysymyksen tapporahajärjestelmän poistamisesta. Hän oli jo pitkään kokenut järjestelmän vanhanaikaisena ja vanhentuneena (Salolainen 1974). Silloinen maa- ja metsätalousministeri Heimo Linna vastasi Salolaiselle, että hallituksen tavoitteena on ollut tehdä muutoksia tapporahapolitiikkaan (Linna 1974). Muutos ei tapahtunut ilman vastustusta, sillä monet kansanedustajat vaativat tapporahojen säilyttämistä (Impiö ym. 1975; Vilmi ym. 1976). Tapporahamaksatuksen lopettamista ei lopulta koskaan säädetty lailla, vaan maksu jäi pois käytännöstä kun valtion vuoden 1976 budjettiin ei enää tehty määrärahaesitystä tätä tarkoitusta var-

ten (Hallituksen esitys 1976). Vuoden 1993 metsästyslaki oli aikanaan ensimmäinen metsästyslaki, jossa ei enää ollut mainintaa vahinkoeläimistä.

4.2 NYKYPÄIVÄN SUURPETOJEN KANNANHOIDON HAASTEENA SOSIAALINEN KESTÄVYYS

Pyrin väitöskirjatyössäni lisäämään ymmärrystä nykypäivän suurpetokonfliktin luonteesta ja tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti nykyisten kannanhoidon tavoitteiden ja toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta historiallisessa kontekstissa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi keskityn työni loppuosassa suurpetoihin; muita lajeja mainitsen vain vertailukohtina. Aluksi tarkastelen sitä kansallista ja kansainvälistä toimintaympäristöä, jossa kansalliset ja paikalliset suurpetopoliittiset tavoite- ja toimenpideasettelut tehdään. Tämän jälkeen osoitan, miten paikallisyhteisöt ovat reagoineet julkisoikeudelliseen ohjaukseen ja kontrollointiin, ja kuinka suurpetoasenteiden taustalla vaikuttavista kulttuurisista piirteistä on todennettavissa kansallisen kannanhoidon tavoitteet murentava sosiopoliittinen rikosaalto.

4.2.1 SUURPETOJEN KANNANHOITO POHJAUTUU SUOTUISAN SUOJELUTASON SAAVUTTAMISELLE

Eläinlajien suojelu Suomessa on 1970-luvulta lähtien sitoutunut kansainvälisten suojelusopimusten velvoitteisiin eli lyhyesti yksilöiden suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja ylläpitämiseen (Mehtälä & Vuorisalo 2007). Suomen suurpetokantojen suotuisaa suojelutasoa määriteltäessä tulee huomioida niin Bernin sopimuksen (Bern Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats; voimaan Suomessa 1.4.1986), biodiversiteettisopimuksen (The Convention on Biological Diversity; voimaan Suomessa 26.10.1994) kuin EU:n luontodirektiivin (92/43/ETY, voimaan Suomessa 1995) suojeluvaatimusten täyttäminen. Termi *suotuisa suojelun taso* esitettiin kansainvälisillä luonnonsuojelufoorumeilla ensi kerran niin kutsutussa Bonnin sopimuksessa eli yleissopimuksessa muuttavien luonnonvaraisten eläinten suojelemiseksi (Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, voimaan Suomessa 1.1.1989) 23. kesäkuuta vuonna 1979. Myöhemmin samana vuonna solmitussa Bernin sopimuksessa ei käytetty suotuisan suojelutason termiä, mutta viitattiin samoihin suojelullisiin perusteluihin. Bonnin sopi-

muksesta löytyvät sellaisenaan luontodirektiivissä myöhemmin esitetyt kolme kriteeriä lajin suotuisan suojelutason saavuttamiseksi. Näiden vaatimusten täytyessä toteutuvat myös biodiversiteettisopimuksen vaatimukset luonnon köyhtymisen estämiseksi. Luontodirektiivin mukaan lajin suotuisa suojelutaso täytyy, kun kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana, lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa, ja lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Biodiversiteettisopimus on laillisesti sitova ja sen sisältö on Suomessa pääosin toteutettu luonnonsuojelulaissa (1096/1996). Sopimuksen toimeenpanovälineitä ovat kansalliset luonnon monimuotoisuusstrategiat ja toimintaohjelmat. Luontodirektiivi on jäsenvaltion nähdessä velvoittava oikeutta, joten kansallisen lainsäädännön tulee olla direktiivin vaatimusten mukainen, eikä direktiivin asettamista velvoitteista voida kansallisesti poiketa. Suomessa luontodirektiivi on pantu suojeltujen lajien osalta täytäntöön luonnonsuojelulaissa (1096/1996) ja -asetuksessa (160/1997), ja riistaeläinten osalta metsästyslaissa (615/1993) ja metsästysasetuksessa (666/1993). Lisäksi suurpetoja koskevaa sääntelyä on tarkennettu valtioneuvoston asetuksella metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista (169/2011, 452/2013). Suurpetopoliittikkaa ohjataan ja kontrolloidaan poliittisilla päätöksillä. Riistahallintolailla (158/2011) säädetään riistahallinnon toimijoista, jotka toimeenpanevat suurpetojen kannanhoidotoimia.

Vuonna 2000 valmistui Euroopan neuvostossa julkilausuma ja ohjelma maasuorpetokantojen hoidosta, jossa asetettiin tavoitteeksi, että jäsenmaat valmistelevat kansalliset hoitosuunnitelmat kaikille maasuorpedoille. Julkilausumassa esitettiin myös lajikohtaiset ohjelmat, joiden tehtävänä oli toimia koko Euroopan mittakaavassa päätöksentekoa tukevana toimintasuunnitelmina. Suomi valmisteli kansalliset kannanhoidosuunnitelmat sudelle vuonna 2005 (MMM 2005), ilvekselle ja karhulle vuonna 2007 (MMM 2007a, 2007b) ja ahmalle vuonna 2014 (MMM 2014). Ilves-, karhu- ja susikannalle kannanhoidosuunnitelmissa asetettu päätavoite on ”jatkossakin säilyttää ilves/karhu/susikanta suotuisalla suojelun tasolla ja toteutettavilla toimenpiteillä ottaa huomioon taloudelliset ja sosiaaliset vaatimukset sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet”. Ahman kohdalla puolestaan todetaan, että ”Äärimmäisen uhanalaisena lajina sen kannanhoidon

tulee kiinnittää erityistä huomiota, ja huolehtia ahman säilymisestä elinkykyisenä elinympäristöjensä osana”. Kannanhoitosuunnitelmissa asetetuilla toimenpiteillä tulee saavuttaa asetetut tavoitteet.

Suurpetojen kannanhoidon merkittävä toimenpide ovat metsästyslain mukaisesti rauhoituksesta myönnettävät kannanhoidolliset tai vahinkoperusteiset poikkeamisluvat. Kannanhoidollisia poikkeuslupia voidaan myöntää ilvekselle, karhulle ja sudelle aikoina, joista säädetään tarkemmin metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (452/2013). Vahinkoperusteinen poikkeuslupa voidaan myöntää ahmalle, ilvekselle, karhulle ja sudelle milloin tahansa maa- ja metsätalousministeriön säätämän asetuksen vuosittaisesta suurimmasta sallitusta saalimäärästä rajoissa. Poikkeuslupien saalismäärän harkintaa ohjaavat luontodirektiivin vaatimukset suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi. EY:n tuomioistuinmenettelyssä vuonna 2007 todettiin, että metsästyksen käyttäminen suivahinkoja ehkäisevänä toimenpiteenä on luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan vastaista (Asia C-342/05), eli toisin sanoen kannanhoidollisen metsästyksen salliminen uhanalaisen lajin kohdalla ei täytä tiukan suojelun ehtoja. Sitten on ollut todettavissa, että ylläpitämällä tiukkaa suojelujärjestelmää eivät susipolitiikan tavoitteet ekologisesta, taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta kestävydestä ole toteutuneet (Pohja-Mykrä & Kurki 2014).

Suotuisan suojelutason saavuttaminen on nostettu kannanhoidon tavoitteiden ykkösmittariksi, mutta kansainvälisissä suojelusopimuksissa (Bernin sopimus; biodiversiteettisopimus) ja luontodirektiivissä on painotettu myös eläinten kannanhoidon sosiaalista kestävyttä. Luontodirektiivin 2 artiklassa määritellään tavoitteet seuraavasti: ”Tämän direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä otetaan huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset vaatimukset sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet”. Sosiaalisen kestävyden vaatimus linkittyy 1990-luvulla keskusteluihin nousseeseen kestävä kehityksen käsitteeseen. Kyseisenä vuosikymmenenä ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyden yhdistämisen keinoja pohdittiin ja ympäristökysymykset yhteiskunnallistivat voimakkaasti. Suomessa kestävä kehitys ymmärrettiin yhteiskunnallisena kehityksenä, jossa vastuu ympäristönsuojelusta siirtyi myös eri hallinnonaloille ja talouselämälle (Sairinen ym. 1999). Näin ekologinen kestävyys nousi merkityksessään tavoitteeksi, jolle taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys alistettiin. Sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä pohdittiin paikallisen tason ympäristökysymysten yhteydessä kuitenkin jo tuolloin, ja tunnistettiin,

että ympäristöpolitiikan tulee huomioida oikeudenmukaisuus ja ihmisten oma elämänhallinta mikäli sille halutaan saada yhteiskunnallinen hyväksyntä (Sairinen ym. 1999). Pohdinta oli kansainvälistä. Esimerkiksi YK:n kestävä kehityksen istunnossa vuonna 1997 todettiin, ettei ekologista kestävyttä voi edistää erillään sosiaalisesta tai taloudellisesta kestävydestä (Sairinen ym. 1999).

Sosiaalisen kestävyden merkitys suurpetopoliittisissa toimissa on viime aikoina huomioitu laajalti ja Euroopassa on havahduttu pohtimaan kannanhoidon sosiaalisen kestävyden haasteita. Muun muassa Espanjan Iberia ja Sierra Morena -vuoristoissa susikonfliktit ovat lisääntyneet (Report 2013), kuten myös Ranskassa etenkin karjankasvattajien joukossa (Ranskan suosiohjelma 2013–2017). Bernin sopimuksen osapuolien tekemässä tuoreimmassa lausunnossa nro 163 (2012) painotetaan kannanhoidon sosiaalisen kestävyden varmistamista. The Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) on Maailman luonnonsäätiön (WWF) kokoama ja Euroopan eri maiden asiantuntijoista ja organisaatioista koostuva asiantuntijajelin, joka toimii Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) Species Survival Commissionin (SSC) alaisena työryhmänä. LCIE valmisti kesäkuussa 2013 kannanoton, jonka mukaan konfliktin ymmärtäminen ja siihen vastaaminen on ensiarvoisen tärkeää pohdittaessa kestävää suurpetojen kannanhoidoa (A manifesto for Large Carnivore Conservation in Europe, 6/2013). LCIE kannustaa myös huomioimaan populaatioperustaisen tarkastelun niiden suurpetokantojen hoidossa, missä populaatio ylittää eri valtioiden rajat (Blanco 2012). Myös Bernin sopimuksen osapuolien tekemät suosituksien nro 59 (1997), nro 115 (2005) ja nro 137 (2008) kiinnittävät osapuolien huomion suurpetokantojen hoidon linjauksissa nimenomaan populaatiolähtöiseen tarkasteluun ottaen samalla huomioon myös Euroopan Unioniin kuuluvien ja kuulumattomien valtioiden välisen yhteistyön.

4.2.2 SOSIOPOLIITTINEN RIKOSAALTO

Kotimaisten kannanhoitosuunnitelmien valmistelun ja voimaantulon jälkeen on ollut mahdollista tarkastella suurpetopolitiikan tavoite- ja toimenpideasettelun onnistumista. Suurpetojen kannankehitys vuosien 2007–2014 välisenä aikana osoittaa, ettei kannanhoidon ekologista kestävyttä ole saavutettu suden ja ahman kohdalla. Suurpetopolitiikan kehittämisarvioinnissa (Pohja-Mykrä & Kurki 2014) tarkasteltiin suurpetopolitiikan tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta, tehokkuutta, vaikuttavuutta ja suurpetopolitiikan ulkoisia teki-

jöitä. Mittarina ekologisen kestävyuden saavuttamiselle pidettiin suurpetojen uhanalaisuusarviointia, metsästyksen mitoituksen onnistumista ja kannankehitystä (ks. kuva 2). Arvioinnin johtopäätösten mukaan ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät ovat riippuvuussuhteessa toisissaan ja sosiaalisen kestävyuden vaje on saanut aikaan ekologisen kestävyuden vajeen (Pohja-Mykrä & Kurki 2014).

Suurpetojen kannanhoidon sosiaalisen kestävyuden vaje näkyy niin ilmitulleina kuin piiloon jääneinä suurpetojen salakaatoina. Tarkastelemalla syntyvyyttä, luontaista kuolleisuutta sekä tiedettyä kuolleisuutta (liikenne, poikkeusluvut, ilmitulleet salakaadot), voidaan arvioida kantaan kohdistuva salakaatopaine. Suden kohdalla tämä on kohtuullisen luotettavaa, koska susi on reviiireilän ja susia on Länsi-Suomea lukuun ottamatta kattavasti pantaseurannassa. Arvioiden mukaan 2010-luvulle alussa peräti 25–30 prosenttia susikannasta oli hävinnyt selittämättömästä syystä (Kojola ym. 2011). Vuosina 2005–2010 on salakaadettu reilut 30 suta vuosittain ja ainoastaan 8,5 % susipopulaation tuntemattomasta hävikistä on näkynyt poliisiviranomaisten käsiin päätyneillä tiedoilla (Pohja-Mykrä & Kurki 2013).

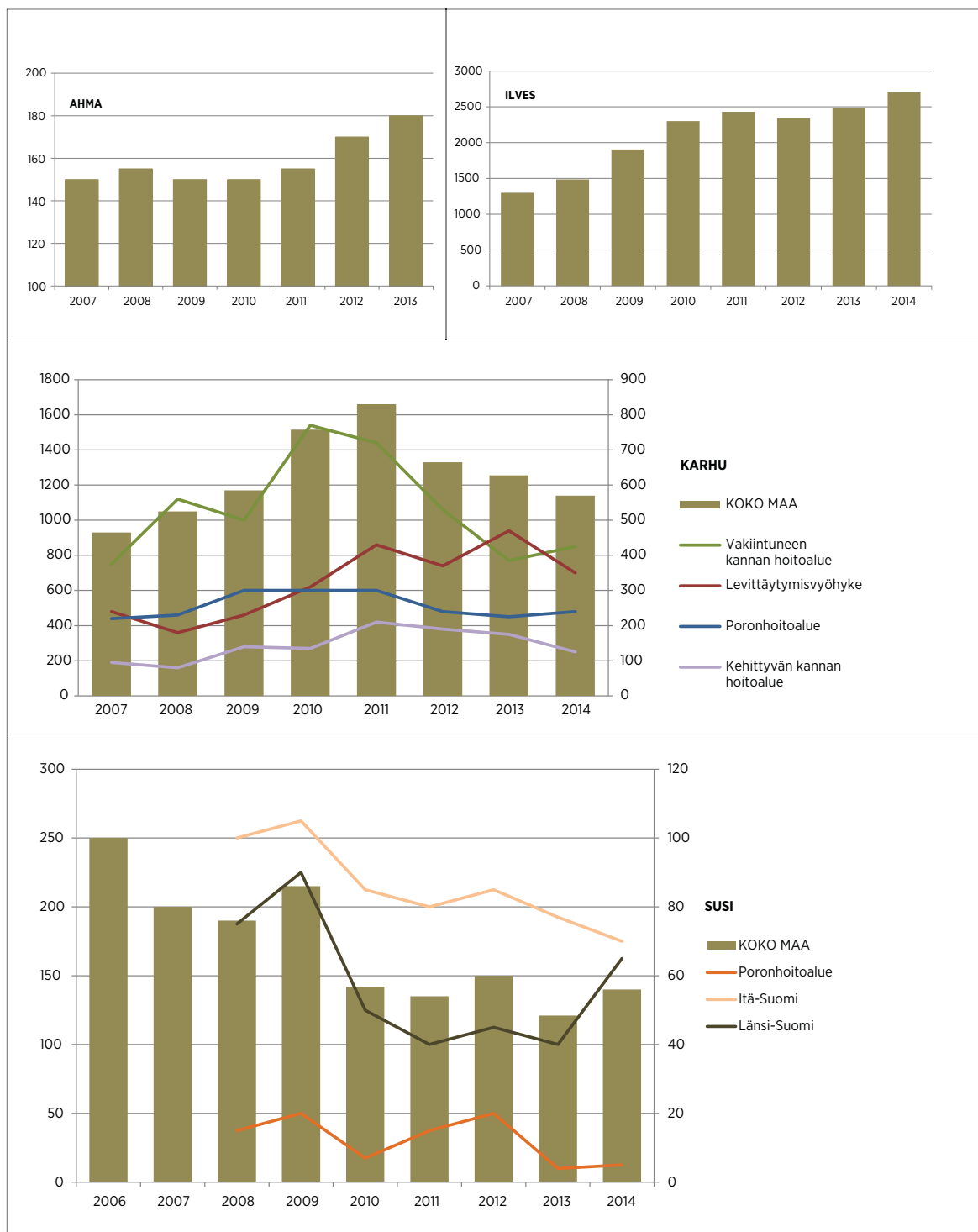
Ilveksen kohdalla vastaavaa arviota toteutuneista salakaadoista on mahdotonta tehdä, koska ilveskannan kokoarvio ja sen kestävä verotus eivät ole vielä löytäneet tasapainoa (Pohja-Mykrä & Kurki 2014). Karhukannan väheneminen etenkin itäisessä Suomessa vakiintuneen kannan alueella vuoden 2009–2010 vähimmäiskanta-arvion huippulukemista, reilusti yli 700 karhusta alle 400 karhuun vuonna 2013 ei selity yksinomaan laillisella metsästyspaineella (ks. kuva 2). WWF Suomi on puolestaan selvittänyt ahmojen salakaatoja ja niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä Suomessa vuosilta 2002–2008. Ahmojen salakaadoista tehtyjä rikos- ja tutkintailmoituksia oli tarkasteluajanjaksena ainoastaan viisi kappaletta (WWF Suomi 2009). Mikäli ahmakannan vähimmäiskanta-arvio poronhoitoalueella on edes oikean suuntainen, niin ahmakannan kasvun hitautta selittävät lähinnä salakaadot. Ahman itäisen kannan levittäytymisen hitauden selittäjänä voi olla lisääntymiskumppaneiden puute, mutta todennäköisesti myös salakaadot (Pohja-Mykrä & Kurki 2014).

Suurpetojen salakaadot jäävät mittavissa määrin piiloon, eivätkä siten näy virallisissa tilastoissa. Ilmiö ei kuitenkaan ole yksin suomalainen. Arvioiden mukaan Ruotsissa susien salakaadot ovat merkittävä susien kuolleisuuden selittäjä, mutta peräti kaksi kolmasosaa salakaadoista jää havainnoimatta (Liberg 2011). WWF Suomen raportissa vedetään yhteen Ruotsissa tehdyt laskelmat vuosilta 1995–

2005, joiden mukaan salakaatoja jää kaikkien suurpetojen kohdalla piiloon merkittäviä määriä ja ilmitulleista salakaadoista ainoastaan 4 % johti tuomioon (WWF Suomi 2009).

Tämän tutkimuksen yksi merkittävä tulos on, että suurpetojen, ja etenkin suden salakaatojen pääasiallisena motiivina on virallisen kannanhoidon kiistäminen (ks. Art IV taulukko 2). Suden, ahman taikka ilveksen kohdalla salakaatojen motiivina ei ole taloudellisen edun saavuttaminen vaikka kyseisen suurpedon poistamisella voidaan vaikuttaa suurpedon alueellaan mahdollisesti aiheuttamiin kotieläinvahinkoihin. Karhun kohdalla sen sijaan suuri saalis vaikuttaa jonkin verran niiden joutumiseksi salakaadon kohteeksi. Muita suurpetojen salakaatojen motiiveja ovat puolustautuminen/pakkotila, vahinko, sekä ystävän tai tuttavavan avunanto. On todettavissa, että salakaatajat eksplisiittisesti haastavat kannanhoidon tavoite- ja toimenpideasettelun kaatamalla suurpetoja salaa. Vastaava motiivi salakaadoille, eli julkishallinnon haastaminen, on nähtävissä myös Ruotsissa (Pyka ym. 2007). Pedot koetaan uhkana elämäntavalle, erityisesti riistakilpailijana, mutta myös henkilökohtaiseen turvallisuuteen liittyvien pelkojen seurauksena. Pedot koetaan uhkana elinkeinolle, sillä ne aiheuttavat menetyksiä muun muassa poronmestajille. Pedot myös koetaan hallinnoivien ja hallittavien, kuten EU:n ja paikallisen tason välisten konfliktien symbolina (Pyka ym. 2007).

Suurpetojen kannanhoidon legitimitiikkriisi on viime vuosina näkynyt sosiopoliittisena *riksaaltona*, jossa aktiivisina toimijoina ovat itse salakaatajat ja passiivisina toimijoina asiasta tietävät ja toimintaa mahdollisesti tukevat yhteisön jäsenet. Salakaadoista noin 60 prosenttia oli tehty kaksin tai isommalla porukalla (3–6 henkilöä) ja vähintään kahdeksan kymmenestä salakaatoon syyllistyneestä henkilöstä oli metsästäjä. Metsästäjien rooli riistaeläinten kannanhoidon toimijoina on merkittävä ja etenkin ihmisille vaarallisten vahinkoeläinten kuten suurpetojen poistaminen on ollut maaseutuyhteisöissä metsästäjien vastuulla jo vuosisatojen ajan, ja todennäköisesti aina siitä asti kun ihminen ja suurpedot ovat maata yhtä aikaa asuttaneet. Metsästäjillä on myös vahva sosiaalinen rooli maaseutuyhteisöissä (ks. Rannikko ym. 2011) ja nämä tiukat kytkökset näkyvät myös tämän tutkimuksen aineistossa. Yhteisön asenteet suurpetoja kohtaan muovautuvat yhteisesti jaetussa ympäristössä, yhteisessä kokemusmaailmassa, joten suurpetojen salakaadot tapahtuvat toimintaa tukevassa ilmapiirissä, jossa poikkeavan mielipiteen esittäminen on riski yhteisön jäsenelle (ks. Art III).

Kuva 2. Suurpetojen kannankehitys vuosina 2007–2014 (susi alkaen 2006). Ahmakanta on jakaantunut kahteen alapopulaatioon, itäiseen metsäahmaan ja tunturiahmaan, joiden suhteen kanta jakautuu noin puoleksi (Koskela 2013). Ilveskannasta muutama prosentti sijaitsee poronhoitoalueella. Karhu- ja susikannan kehitys on esitetty koko maassa (1y-akseli) ja kannanhoitoalueittain (2y-akseli). Karhun ja ilveskannan vähimmäiskanta-arvio on tehty ennen metsästyskautta ja sisältää vuotta vanhemmat yksilöt. Vähimmäiskanta-arviot perustuvat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen maa- ja metsätalousministeriölle antamiin lausuntoihin.

Salakaatajien toiminta on tulkittavissa eksplisiittiseksi vaikkakin toiminta pyritään salaamaan. Toimintamallit poikkeavat siten malleista, joita kyseisenlaiseen sosiopoliittiseen rikokseen on aiemmin liitetty (ks. Holmes 2007). Salakaataajat eivät esimerkiksi jätä tapettuja raatoja näkyville kaikkien löydettäväksi ja tee siten toimintaansa ja sen myötä protestiansa tiettäväksi. Sen sijaan he piilottavat raadot, usein erittäin huolellisesti. Tämän voi liittää yhteiskunnassa tällä hetkellä esillä olevaan kysymykseen siitä, kuka omistaa oikean tiedon suurpedoista – niiden määrästä, liikkumisista ja käytäytymisestä. Omistavatko tiedon paikalliset, kuten esimerkiksi poromiehet ja paikalliset metsästäjät, vai omistavatko tiedon riistahallinnon virkamiehet ja riistantutkijat. Viime vuosina kärjistynyt tilanne etenkin suden kanssa, kun paikalliset eivät ainoastaan jätä ilmoittamatta susien jälkiä mutta myös tekevät omia epävirallisia ja viralliselle tutkimukselle kilpailevia jälkilaskentoja, on syventänyt epäluottamusta paikallisten ja hallinnoivien välillä. Esimerkiksi susilauma, joka ei ole tutkijoiden tiedossa, on helppo myös tappaa alueelta ilman suurempaa huomiota. *Shoot, shovel and shut up* – strategia on tehokas menetelmä, mikäli halutaan sekä omia paikallinen suurpetotieto että kontrolloida paikallisella tasolla suurpetojen määrää (ks. Liberg ym. 2011). Tämä suurpetotiedon jakamisesta pidättäytyminen on tulkittavissa erittäin suureksi luottamuspulaksi paikallisten ja hallinnoivien välille. Paikallisilta ihmisiltä on kadonnut luottamus viranomaisten kykyyn tehdä tarvittavia toimenpiteitä alueen suurpetojen kanssa ja tämä on vahvistanut uhmakkuutta viranomaisia kohtaan. Tämä edelleen tapahtuva sosiaalisten siteiden heikentyminen metsästäjien/paikallisten ihmisten sekä viranomaisten/tutkijoiden välillä mahdollisesti entuudestaan lisää salakaatajien todennäköisyyttä uusiin tekoihin ja samalla vahvistaa paikallisen yhteisön salakaadoille antamaa tukea (ks. Sherman 1993).

4.2.3 KAIKKI YHDEN JA YKSI KAIKKIEN PUOLESTA

Yhteisön salakaadoille ja salakaatajille antaman tuen tutkiminen vaati innovatiivista aineistonkeruutapaa. Aineistonkeruu nimettömänä eläytymismenetelmän keinoin mahdollisti argumentoinnin keräämisen salakaatajien ydinryhmältä, naisilta ja metsästäjiltä. Argumentaatioanalyysin pohjaaminen Billigin (1996) retoriseen asenneteoriaan osoittautui toimivaksi menetelmäksi osoittaa yhteisön asenteet salakaatoja ja salakaatajia kohtaan erilaisissa toimintaympäristöissä.

Ilmitulleet asenteet osoittavat sen, missä olosuhteissa henkilöt olisivat valmiita salakaatoja tukemaan tai tuomitsemaan. Tarkastelimme iän, asuinpaikan ja vastaajan ydinryhmän (naiset, metsästäjät) merkitystä salakaatojen hyväksymiseen tai tuomitsemiseen ja totesimme, ettei ryhmien välillä ole osoitettavissa merkitseviä eroja (Art III taulukko 5). On kuitenkin todennäköisempää, että salakaatoja tuetaan kuin jätetään tukematta. Taajamissa ja kaupungissa asuvat metsästäjät tukevat salakaatoja enemmän kuin maaseudulla asuvat metsästäjät. On mahdollista, että tässä tapauksessa kaupungeissa ja taajamissa asuvat metsästäjät halusivat antaa tukensa maaseudulla asuville metsästäjille ja heidän kokemalleen ahdingolle asettumalla tukemaan suurpetojen salakaatoja. On myös mahdollista, että kaupungeissa ja taajamissa asuvat metsästäjät halusivat salakaatojen tukemisella erottaa itsensä muista kaupunkilaisista, joiden mielipiteet etenkin mediassa esiintyvän yleisen näkemyksen mukaan ovat suurpetojen suojelun puolella. Metsästäjien asenteet salakaatoja kohtaan tukevat teoriaa ryhmäasenteiden muodostumisesta (Lambert & Lambert 1971). Metsästäjien keskuudessa nousi esiin pelko siitä, että salakaatojen hyväksymättömyys ja teosta edelleen viranomaiselle kertominen voisi johtaa kyseisen henkilön tuomitsemiseen muiden yhteisön jäsenten taholta. Metsästäjille on tärkeää pysytellä yhteisönsä yleisen mielipiteen takana. Kyseisenlainen ilmiö puuttui naisten keskuudessa. Sen sijaan naiset ovat valmiimpia luottamaan viranomaisten toimintaan, mikäli heille jaetaan ajantasaista tietoa paikallisten ihmisten vaikeiksi koetuista olosuhteista suurpetojen kanssa.

Niin metsästäjät kuin naiset ovat turhautuneita viranomaisten vähäisiin ja vääränlaisiksi koettuihin toimiin suurpetojen kannanhoidon kohdalla. Jouduimme hylkäämään mittavan määrän osallistuneiden henkilöiden narratiiveja, koska he eivät omaksuneet annettua eläytymismenetelmän roolia, vaan käyttivät aineistonkeruun tilaisuutena kertoa sietämättömästä suurpetotilanteesta tutkijoille. Erään tutkimukseen osallistuneen naisen, jonka vastaus jouduttiin hylkäämään, sanoin: ”Valtakunnan yleinen päättäjien mielipide on, ettei suurpeodoista ole haittaa. Luonnonsuojelujärjestöillä käsitys etteivät tee pahaa kenellekään. Itä-Suomessa joillain alueilla kanta on liian suuri. Kotieläimet ja lapset vaarassa. Ongelmaan ei ole haluttu suhtautua vakavasti. Täällä on yli 20 suden laumojia. Karhukantakin uhkaa kasvaa liian isoksi. Salakaatajat ottaneet päätösvallan ”omiin käsiin”. Yleinen luottamus suurpetopoliittikkaan on mennyt aikojen sitten. Valta on otettu omiin käsiin ja hyväksytään salakaato.”

Pelko, viha ja turhautuminen toimivat katalysaattoreina salakaatoihin ryhtymisessä. Täsmälleen samat vahvat tunteet ovat myös salakaatojen tukemisen takana. Salakaatajien lähipiiri, eli metsästäjät ja naiset, ovat asettuneet passiiviseen vastarintaan julkishallintoa vastaan, jolloin he pidättäytyvät kertomasta suurpetojen ja etenkin susien salakaadoista viranomaisille. He saattavat myös tukea salakaatajia esimerkiksi tarjoamalla heille oleellista tietoa suurpetojen liikkeistä tai auttaa heitä taloudellisesti. Myös Rannikko (2012) tulee pohjoiskarjalaista yhteisöä tutkiessaan johtopäätöksissään samaan lopputulokseen; suden salakaadot ovat susialueella asuvien ihmisten arjen vastarintaa, joka halutaan pitää piilossa. Hyvin pieni salametsästäjien joukko osallistuu siihen fyysisellä teolla ja hiljainen enemmistö vaikenemalla. Kyse on kiistämisen kulttuurista, joka on suuntautunut EU-vetoista petopolitiikkaa vastaan (Rannikko 2012). Salakaatoja tukevat henkilöt eivät siten ole sudenvihaajia tai moraaliltaan kyseenalaisia henkilöitä. He katsovat, että kyseessä on teko oikeuden puolesta, *act of justice*, eli he kokevat salakaatajat yhteisönsä hyväntekijöinä, aikansa *Robin Hoodeina*. Sosiopoliittinen rikos ei siten ole ainoastaan salakaatajien vaan sen sijaan *rikos* on yhteisön yhteinen.

Kyseisenlaisia yhteisön sisällä toimivia salakaatajia voi kutsua *hyviksi*, ja heidän puolestaan yhteisö saattaa toimia radikaalistikin (von Essen ym. 2014). Esimerkiksi Ranskassa ja Etelä-Afrikassa yhteisöt keräsivät kolehdin tavoin varoja salakaadoista tuomittujen henkilöiden takuiden ja sakkojen maksamiseksi (Warchol & Johnson 2009; Michi 2013). Hobsbawm (1959) havaitsi tutkiessaan *sosiaalista rosvoutta* Englannissa, että myös paikalliset viranomaiset voivat tukea *rosvoja*, mikäli he oikaisevat keskushallinnon aikaansaamia vääryyksiä, sekä korjaavat tai kustavat kansalaisten kokeamia epäoikeudenmukaisuuksia. Vastaava ilmiö on havaittavissa tässä tutkimuksessa, jossa nostetaan esiin kannanhoidon viranomaisten ja poliisin antama tuki paikallisille salakaatajille. Tämä tuki näkyy paikallisviranomaisten haluttomuutena tutkia salakaatoja, huolena salakaatajien kohtalosta, sekä yksityisesti ja julkisesti annettuina lausuntoina salakaatajien puolesta.

Paikallisyhteisö ei ole yhtenäinen toimija, vaan se koostuu sisäisesti erilaisista ihmisistä ja sen myötä erilaisista intresseistä. Tämä näkyi myös tämän tutkimuksen aineistossa. Yhteisöllinen luontosuhde rakentuu kuitenkin nimenomaan paikallisuuden kautta ja paikallisyhteisöt ovat merkittävä tekijä luonnon käyttöön liittyvän oikeudentunnon rakentumisessa (Lehtinen 2003). Suurpetojen salakaadot voidaan tämän tutkimuksen valossa tulkita

paikallisyhteisön uhmakkuutena vallitsevaa kansallista kannanhoidoa ja sen viranomaisia ja tutkijoita kohtaan, ja aina edelleen EU:n määräysvaltaa kohtaan. Salakaatajat ja paikallisyhteisö pyrkivät häivyttämään yhteiskunnassa esimerkiksi viranomaisten tai sidosryhmien taholta toimintaan liittämää stigmaa ja siten oikeuttamaan tekonsa vallitsevissa olosuhteissa (ks. Sherman 1993). Näitä oikeuttamisen keinoja on tässä tutkimuksessa tarkasteltu käytettyjen neutralisaatiotekniikoiden (Sykes & Matza 1957) avulla ja avataan lyhyesti seuraavassa.

Vastuun kieltäminen (denial of responsibility) liittyy luonnollisesti tapauksiin joissa salakaadon tekijä katsoo tappamisen olleen vahinko, mutta tässä tapauksessa vastuun kieltäminen kuvaa mitä enimmässä määrin tilannetta, jossa salakaataja kokee joutuneensa tekemään salakaatoja vallitsevien olosuhteiden pakottamana. Borgström (2011) on todennut, että vaikka vallankäyttö perustuisi kuinka hyväksytyihin sääntöihin, voi se menettää oikeutuksensa, mikäli vallankäytön päämäärät ajautuvat ristiriitaan kansalaisten päämäärien kanssa. Legitiimillä tavalla säädetty lainsäädäntö voi siis kansalaisten mielestä olla niin epäeettinen, ettei sitä voi noudattaa. Tässä tutkimuksessa paikalliset ihmiset ja jopa edunvalvonta- ja viranomaistahot yhdistävät argumentoinnissaan lisääntyvät suurpetokannat väistämättä lisääntyviin salakaatoihin. Paikalliset ihmiset kaipaavat ymmärrystä paikallisille olosuhteille paitsi suurpetojen kannanhoidon viranomaisilta, niin myös EU-tasolta saakka. Äärimmäinen esimerkki vastuun kieltämisestä esiintyi Perhon kolmen suden salakaatotapauksen ympärillä vuonna 2013 kun melko välittömästi kiinnioton jälkeen yksi epäillyistä teki itsemurhan ja syytti jälkeen jättämässä kirjeessään teostaan *vihreitä* ja EU:ta (Pesonen 2013).

Vahingon kieltäminen (denial of injury) ilmenee tapauksissa, joissa salakaatajat kokevat ettei teolla aikaansaada oikeata vahinkoa, eikä teko ole moraalisesti väärin vallitsevissa olosuhteissa. Esimerkiksi ilvespopulaation ollessa alueittain erittäin vahva saattavat salakaatajat perustella toimiaan sillä, etteivät salakaadot vahingoita kokonaispopulaatiota. Salakaatajat saattavat myös kokea, ettei virallinen kanta-arvio vastaa todellisuutta vaan on vähäisempi kuin mitä paikalliset sen arvioivat olevan. Toisaalta salakaatajat ja paikallinen yhteisö kokevat etteivät viralliset kannanhoidon linjaukset ja toimenpiteet vastaa paikalliseen tahtotilaan ja todelliseen tarpeeseen, ja siten kannanharvennus on tehtävä itse paikallisvoimin. Lisäksi argumentoidaan, etteivät suurpedot kuulu kyseiselle alueelle koska ne on tuotu sinne, eli vapautettu luontoon tutkijoiden ja viranomaisten toimesta, sen sijaan

että suurpedot olisivat vapaasti levittäytyneet uusille alueille. Tämä keskustelu on käynyt kiivaana jo vuosia ja osoittaa syvää epäluottamusta paikallisten ja hallinnoivien välillä.

Uhrin kieltäminen (denial of the victim) pohjautuu ajatukseen, jonka mukaan salakaadon kohteeksi joutunut suurpeto on ansainnut kohtalonsa joko aiheuttamansa vahingon, ominaisuuksiensa tai luonteenpiirteidensä vuoksi. Salakaatoja tehdään kostoksi, ja etenkin suden kohdalla metsästyskoirien menetyksien vuoksi. Koston ajamaan salakaatoon voi liittyä hyvinkin brutaaleja elementtejä ja tällöin voidaan puhua intohimorikoksista (Peltola ym. 2013). Toisaalta vedotaan suden *vääränlaisuuteen*. Julkisuudessa käyty debatti suden genomien puhtaudesta antaa ymmärtää, ettei susi ole *aito*, villi susi, vaan käyttäytyä kesyn ja häiriköivän koirasuden tavoin. Vastaavaa keskustelua on käyty Ruotsissa, missä suteen on lyöty stigma *saastuneesta maahanmuuttajasta* ja *hallituksen kasvattamasta hybridistä* (ks. von Essen ym. 2014). Suurpetoihin liitetään usein moraalisia merkityksiä, joilla oikeutetaan eläinten kohtelu tietyllä tavalla. Ihmisen tarve eläinten luokitteluun hyviin ja pahoihin, sekä moraalisiin ja epämoraalisiin, on perustunut nimenomaan eläinten hyödyllisyyteen tai haitallisuuteen ihmiselle, ja tällä tavalla on pitkät historialliset juuret kuten tässä tutkimuksessa on osoitettu.

Tuomitsijoiden tuomitseminen (condemnation of the condemners) neutralisaatiotekniikkana viittaa sellaiseen tapaan toimia, jossa salakaataja siirtää huomion pois teoistaan niiden henkilöiden ja tahojen motiiveihin ja käyttäytymiseen, jotka tuomitsevat hänen tekonsa (Sykes & Matza 1957). Paikallisyhteisöissä koetaan, että henkilö joka on salakaatoja vastaan ei ymmärrä paikallista elämäntapaa ja eroaa siten arvoiltaan ja ymmärrykseltään muista. Lisäksi salakaatoja vastaan olevien henkilöiden katsotaan olevan omien epäilyttävien motiivien eteenpäin ajamia, ja siten toimiltaan ja arvomaailmaltaan kyseenalaisia henkilöitä.

Vetoaminen tärkeämpään lojaalisuuteen (appeal to higher loyalties) on nähtävissä tapauksissa, joissa ala-kulttuuriin, kuten metsästäykseen tai vaikkapa poronhoitoon, sidoksissa olevat henkilöt kokevat oman ryhmänsä vaatimukset merkittävämpänä kuin mitä yhteiskunnan taholta tulevat vaatimukset asettavat (Sykes & Matza 1957). Tämä ei väistämättä tarkoita sitä, etteikö salakaataja ylipäätään hyväksyisi yhteiskunnan lakeja ja asetuksia, mutta hän voi kokea ettei kykene niitä vallitsevissa olosuhteissa täyttämään. Kääntyminen oman ryhmän mielipidettä vastaan asettaa henkilön oman aseman ryhmässä vaakalaudalle ja pahimmillaan asettumi-

nen omaa ryhmää vastaan voi aikaansaada mittavia vaikutuksia yhteisön elämässä ja sen rauhassa (ks. Lambert & Lambert 1971; Myllyniemi 1969). Myös paikalliset viranomaiset saattavat punnita yhteisön mielipiteen ja yhteisön rauhan tärkeämmäksi kuin viralliset säännöt, ja tämä osoittaa paikallisen kokemuksen ja elämäntavan arvottamista lakien ja asetusten ohi.

4.2.4 ASEENTEET SUURPETOJEN KANNANHOIDON SOSIAALISEN KESTÄVYYDEN KESKIÖSSÄ

Allport on muotoillut sosiaalipsykologiassa yleisesti hyväksytyt asenteiden määritelmän: ”Opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä erityisellä tavalla tiettyä kohdetta kohtaan” (ks. Erwin 2005). Tämän mukaan asenteet ovat rakentuneet sosiaalisesti ja ne ovat seurauksia kokemuksista vaikkakin asenteiden perusta on osittain myös biologinen (Erwin 2005). Allportin määritelmä viittaa asenteen komponenttien kolmijakoon; tietoelementtiin, tunnereaktioihin ja toimintaan (Rosenberg 1960; ks. Erwin 2005). Tässä tutkimuksessa tieto- eli kognitiokomponentin tarkastelu on olennaista, koska ihmisen suhdetta suurpetoihin määrittävät ja suuntaavat arvot ilmenevät usein ulkopuoliselle ainoastaan tarkasteltaessa ihmisten käsityksiä siitä mitä hän pitää oikeana tai vääränä, ja ylipäätään arvostaa. Emootiot puolestaan syntyvät reaktioina ärsykkeisiin, joten niiden kautta on mahdollista jäsentää ihmiselle merkityksellisiä tapahtumia. Sosiaalipsykologisen näkemyksen mukaan emootiot ovat seurausta todellisista, kuvitteellisista tai ennakoitavissa olevista sosiaalisista suhteista ja emootioilla on aina kohde (Oatley & Jenkins 1996). Emootiot myös ohjaavat, eivätkä ainoastaan omaa käyttäytymistä, mutta myös suhtautumista toisiin (Johnson-Laird & Oatley 2004). Konkreettinen toiminta taas on motiivien ohjaamaa tavoitteellista tekemistä, jota ohjaavat olennaisesti tilanteen konteksti ja siinä läsnä olevat virikkeet (Rosenberg 1960; ks. Erwin 2005).

Tässä tutkimuksessa on osoitettu, että suden kohdalla tapparahojen suuruudella ei ole osoitettavissa vaikutusta susien tappointensiteettiin. Johdopäätökseksi on nostettu asenteet susia kohtaan, joiden oletetaan poikkeavan oleellisesti niistä asenteista mitä muita suurpetoja kohtaan koetaan. Sutta kohtaan ajatellaan ja tunnetaan tavalla, joka johtaa erilaiseen käytökseen sitä kohtaan. Asenteet ja niiden roolin ymmärtäminen on ensiarvoisen tärkeää, mikäli halutaan ymmärtää ihmisen ja eläinten välisten konfliktien syntyä ja luonnetta ja sen myötä kehittää sosiaalisesti kestävää kannanhoidoa.

Nykypäivän asennetutkimus on etenkin määrällisten tutkimusten osalta rikasta (esim. Bjerke & Kalternborn 1999; Jacobs ym. 2012; Teel & Manfredi 2010) ja yksinomaan susiasenteita on tutkittu vuosien 1972 ja 2000 välillä kaikkiaan 38 artikkelissa (Williams ym. 2002). Määrä on sittemmin noussut huomattavasti suden ollessa yksi keskeisimmistä konfliktituneista lajeista. Tutkimusten mukaan ihmiset suhtautuvat sitä myönteisemmin susien suojeluun, mitä kauempana sudet heistä elävät (Ericsson & Heberlein 2003, Ericsson ym. 2006, Karlsson & Sjöström 2007). Ihmiset jotka elävät susialueilla, ovat metsästäjiä tai omistavat metsästyskoiran, suhtautuvat kielteisemmin susien suojeluun (Bjerke ym. 1998; Ericsson ym. 2006; Karlsson & Sjöström 2007; Williams ym. 2002). Ihmisten ja susien välisen konfliktin syynä on pidetty susien metsästyskoirille aiheuttamaa uhkaa, suden aiheuttamia vahinkoja lammasta- ja porotaloudelle sekä suden hirvikantaan kohdistamaa verotusta (Bisi ym. 2010; Kardell & Dahlström 2012). Susi on ainoa petomme, joka hakeutuu koirien läheisyyteen saalistustarkoituksessa. Susilauma, jossa alfaparin uros on nuori, tappaa alueeltaan koiria reviiirikilpailun vuoksi, ei ravinnon vuoksi, kun puolestaan vanhemman ja kokeneemman alfauroksen lauma tappaa alueeltaan koiria lähinnä silloin, kun lauman ravintotilanne on heikko (Kojola & Heikkinen 2013). Myös ilveksen ja karhun raatelemaksi on viime vuosina joutunut muitakin koiria, mutta näissä tilanteissa suurpeto on puolustautunut joutuessaan koiran ahdisteleksi. Tilastoituja koira-vahinkotapauksia on kolmen vuoden ajalta (2010–2012) suden aiheuttamana 105 kappaletta, ilveksen aiheuttamana 20 kappaletta ja karhun aiheuttaman 4 kappaletta (Pohja-Mykrä & Kurki 2014). Lammastahinkojen aiheuttajana karhu ja ilves ovat huomattavasti sutta merkittävämpiä ja porovahinkojen osalta merkittävin laji on ahma (Pohja-Mykrä & Kurki 2014).

Aiemmin mainitun listauksen lisäksi konfliktin syynä pidetään erityisesti suden aiheuttamaa huolta ja pelkoa turvallisuudesta sekä suteen liittyviä erityispiirteitä eläimenä, sekä sen tekoja ja käyttäytymistä (Bisi & Kurki 2005). Tämän tiedostamista ja tunnustamista painotetaan tässä tutkimuksessa. Kun puhutaan suurpetoihin kohdistuvista vahvoista pelon tunteista, puhutaan useimmiten sudesta. Ihmisen suhde suteen onkin verrattuna muihin suurpetoihin hyvin erityinen. Ahma, ilves ja karhu voivat hyödyntää ihmisen tarjoamaa resurssia, mutta ne eivät lähesty ihmistä saalistustarkoituksessa. Susi on pedoistamme ainoa, joka voi aktiivisesti hakeutua ihmisen läheisyyteen saalistustarkoituksessa (Jhala & Sharma 1995; Kruuk 2002; Kumar

2003, Linnell ym. 2002; McNay 2002, McNay & Mooney 2005). Koko maailmassa susi on 1900-luvulla tappanut karhuun verrattuna kaksinkertaisen määrän ihmisiä, vaikka Suomessa karhu onkin viimeisen sadan vuoden aikana ollut ihmiselle sutta kohtalokkaampi (Kojola & Heikkinen 2013). Karhu ei kuitenkaan saalista ihmistä, vaan se puolustautuu uhkaavaksi kokemassaan tilanteessa. Teperi (1977) pohtii suden erityisyyttä ja toteaa, että susi poiketen muista suurpedoista lähestyy ihmistä saalistustarkoituksessa; ”Harvoin eksi karhu ihmisen pihapiiriin, mutta kovina talvina – ja joskus kesäinkin – oli susi monin paikoin asumusten ympärillä alituisesti kiertävä vieras. Karhu uhkasi ihmistä useimmin vain selvästi määriteltävissä oloissa, mutta susi voi yllättää koska tahansa.” Suurpetojen läsnäoloon totumisessa tällä voi olla myös merkitystä. Suden ennakoimaton käyttäytyminen on omiaan pitämään yllä pelkoa ja kielteisiä asenteita sitä kohtaan (Johansson ym. 2012a; Kalternborn ym. 2006a). Tässä tutkimuksessa tuodaan esiin esimerkkinä vastaavasta ilmiöstä riistakameroiden aikaansaama turvattomuuden tunne. Haastattelun osallistunut valvontaviranomainen toteaa, että ”Tietoisuus siitä pedon läsnäolosta on konkretisoitunut. Ennen vanhaan on saatettu nähdä jälkiä, yön vanha jälki ja siitä on muutama sana kerrottu kavereille. Nyt kun kuvia alkaa tuolla sieltä ja täältä riistakameroilta, haaskoilta niin ne on paljon konkreettisia ja tiedonvälitys on nopeampaa.” Suurpedot ovat kameroiden välittämän viestin myötä näkyvinä, olohuoneissa, ihmisen reviiirillä. Etäisyys suurpetoihin on kaventunut ja villi, hallitsematon luonto on siirtynyt kohteeksi, jota ihmiselle tulee tarve hallita.

Kansainvälisten asennetutkimusten vertailun valossa näyttää siltä, ettei etenkaan susiin totuta ajan myötä, vaan kielteinen asennoituminen voimistuu mitä pidempiaikaista yhteiselo on ollut (Glikman ym. 2014). Kotimaisen selvityksen mukaan 2000-luvun alussa susipelkoa esiintyi poronhoitoalueen ulkopuolella 44 %:lla vastanneista ja eniten suteen liittyvää pelkoa esiintyi korkeasti koulutettujen keskuudessa, joista yli puolet ilmoitti pelkäävänsä sutta (Vikström 2000). Metsähallitus yhdessä Suomen riistakeskuksen kanssa on selvittänyt suomalaisten petopelkoa vuosina 2009 ja 2013. Tulosten mukaan susia ja karhuja kohtaan koetaan enemmän pelkoa nyt kuin aiemmin. Kyselytutkimuksen mukaan suomalaisista peräti 46 prosenttia (34 % vuonna 2009) pelkää karhua ja 47 prosenttia (32 % vuonna 2009) sutta.

Määrällisten kyselytutkimukseen pohjautuvien asennetutkimusten heikkous on niiden aineistonkeruutavasta johtava tulkinnan kapeus. Myös em-

piirisiä asennetutkimuksia on tehty, kuten selvitetty kognitiivisten prosessien vaikutusta emootioihin (Johansson ym. 2012b; Vaske ym. 2013). Ruotsissa tehtyjen tutkimusten mukaan ihmiset kokivat vähemmän pelkoa susia kohtaan silloin, kun heillä oli annettuja vaikutusmahdollisuuksia susiin (Johansson & Karlsson 2011; Johansson ym. 2012b). Tutkimuksen mukaan luottamus riistaviranomaisiin vähentää susipelkoja (Johansson ym. 2012b), joten luottamuksen rakentaminen susipolitiikan toimijoiden ja susireviirien asukkaiden välille on tärkeässä asemassa pelon ja turvattomuuden vähentämisessä.

Susiongelmat kohdistuvat ihmisiin epäoikeudenmukaisesti, koska sudet liikkuvat ajassa ja paikassa ja niiden esiintyminen on ennakoimatonta. Ratamäki (2009) on pohtinut susiongelmaa yhteiskunnallisena ongelmana ja painottaa epäoikeudenmukaisuuden tunteen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien (etenkin omaan turvalliseen asuinpiiriin) vähyyden vaikutusta susiongelman suuruuteen. Tilanteessa, jossa susien läsnäolo saa ihmiset muuttamaan käyttäytymistään ja jokapäiväistä elämäänsä, voidaan myös katsoa susien käyttävän valtaa suhteessa ihmisiin (Lähdesmäki 2011). Susien suojelun ollessa ylhäältä päin johdettua ja susialueen ihmisten kokiessa, ettei heitä kuulla, saadaan aikaan kansalaisissa lisäksi voimattomuuden ja toivottomuuden tunnetta (Sharpe ym. 2001, Ericsson ym. 2008). Nämä tunteet olivat tulkittavissa myös tämän tutkimuksen aineistosta. Ohessa on lainaus tämän tutkimuksen osajulkaisuun (Art III) osallistuneen naisen tarinasta: ”Kyseinen suurpedon tappaja oli kyllästynyt siihen miten voimattomia suurpetojen suhteen ollaan. Lapset pelkäävät liikua illalla pihalla, saati lähteä kaverinsa luo pyörällä 3 km:n päähän. Naapurin lammastila on saanut kokea suden tappamia karitsoja ja perheen pienin 6-vuotias lapsi, joka on tykännyt käydä katsomassa naapurin lampaita ja karitsoja on surullinen ja näkee painajaisia taloa ympäröivistä susilaumoista jotka ovat hyökkäämässä kohti. Viralliset kaatoluvat alueella pyörivän suden tappamiseen, ovat niin hankalat ja kankeat, ja kaatoluvan saanututta on yritetty useita viikkoja ajaa oikealle alueelle. Sinä aikana sama susi on ehtinyt jo vieraila lehmätilan nurkissa, josta se on häädetty pois mutta yhden peuran se oli ehtinyt tappaa talon läheiselle pellolle. Taustalla on siis paljon pelkoa ja ahdistusta voimattomasta tilanteesta mille perheenisä ei ole voinut tehdä mitään, koska tarvitaan paljon byrokratiaa ja paperisotaa että muutoksia tilanteeseen ja ahdistukseen voisi tapahtua.” -
nainen22/28'kertoi'

Suomessa kielteiset asenteet sutta kohtaan perustuvat vahvoihin tunteisiin ja niiden juuret ovat

syvällä suden ja ihmisen pitkässä yhteisessä jännitteisessä historiassa. Tarkasteltaessa lakeja ja aseuksia keskiajan maanlakien päivistä aina 1970-luvulle saakka, huomataan, että menneiden polvien suomalaisten susisuhdetta on luonnehtinut ainoastaan kiivas vaino. Susi on ollut yksiselitteisen lain-suojaton, ja tämän asennoitumisen motiiveina ovat olleet suden taholta koettu uhka ihmisen hengelle ja terveydelle, sekä suden aiheuttamat riista- ja kotieläinvahingot. Tässä tutkimuksessa osoitetaan, että suteen liitetään vahvoja primaareja tunteita, kuten pelkoa ja vihaa. Susiin liitetty pelko on yhteinen kautta suden levinneisyysalueen (esim. Agarwala ym. 2010; Bisi & Kurki 2005, Bisi ym. 2007; Bjerke ym. 2001; Majic 2007; McNaught 1987; Pyka ym. 2007; Røskoft ym. 2007; Schanning 2009). Lisäksi nykypäivänä nousee esiin vahva turhautumisen tunne lainsäätäjien ja riistahallinnon toimijoiden kyvyttömyydestä toimia niin, että arkielämä, harrastukset ja elinkeinot olisivat turvassa. Nämä voimakkaat tunteet toimivat katalysaattoreina niin itse salakaatoihin kuin niiden tukemiseenkin ja näissä tunteissa on tulkittavissa nykypäivän susikonfliktin syvin tausta.

4.3 UUSIEN KEINOJEN ADOPTOINTI RIISTAPOLITIIKAN TOTEUTTAMISEEN

Tämän kappaleen alla kuvaan tämän väitöskirjan yhteenvedon lopputuloksen, sen kuinka suurpetojen kannanhoidossa on löydettävissä siirtymä vahinkoeläinsodasta psykologiseen omistajuuteen tukemalla yhteisölähtöistä halua toimia resurssein, eli suurpetojen hyvinvoinnin puolesta. Aiempi vahinkoeläinluokittelun ja kannustimien, eli tapporahojen varaan rakennettu järjestelmä on nähtävissä sosiaalisesti kestävässä kannanhoidossa, jossa paikallisten ihmisten tarve elää turvallisessa koti- harrastus- ja työympäristössä taattiin paikallisin ponnistuksin julkishallinnon tuella. Sen sijaan tuolloisen kannanhoidon ei voi katsoa olevan ekologisesti kestävä. Nykypäivän suojelutavoitteisessa kannanhoidossa puolestaan on osoitettavissa sosiokulttuurinen legitimitteettivaje ja siten kannanhoidon toimenpiteet sosiaalisen kestävyuden saavuttamiseksi ovat olleet toisarvoisessa asemassa. Tässä kappaleessa kuvaan kansainväliseenkin kontekstiin liitettävät suurpetokonfliktin kotimaiset erityispiirteet ja niiden vaikutuksen tulevaisuuden sosiaalisesti kestävämmän suurpetopolitiikan toteuttamiseksi. Tämä ajattelumalli on otsikoinnin mukaisesti siirrettävissä yleisemminkin riistapolitiikkaan, tai

laajemmin ajateltuna myös yleisemmin luonnonva-
raisten eläinten hoitoon ja suojeluun.

4.3.1 SUURPETOKONFLIKTIN KOTIMAISET ERITYISPIIRTEET

Ihmisen ja villieläinten väliset ristiriitatilanteet ovat tulkittavissa ympäristökonflikteiksi eli lajien hoitoon tai suojeluun liittyväksi konflikteiksi (*human-wildlife conflicts*). Ympäristökonflikti, jonka toisena osapuolena on eläin, asettaa konfliktin hallinnalle omanlaisensa haasteet. Näitä haasteita on pohdittu yhteiskuntatieteellisen eläintutkimuksen parissa, jossa yhtenä merkittävänä taustateorianaan pidetään strukturalistista kulttuuriteoriaa. Kyseisessä teoriassa painotetaan erilaisten erottelujen ja luokitteluiden, ja etenkin vastakohtaparien merkitystä ajattelulle (Tuomivaara 2010). Tässä vastakohta-ajattelussa toinen asettuu aina pariaan *ylemmäksi* ja eläin katsotaan yleensä ihmisen keskeisemmäksi *toiseksi*, ihmisen alemmaksi vasta-pariksi (Tuomivaara 2010). Suuret nisäkkäät ovat toiseudessaan kuitenkin arvostukseltaan korkeammalla kuin muut eläimet. Tämän katsotaan johtuvan niiden samankaltaisuudesta ihmisten kanssa, eli ihminen voi esimerkiksi tunnistaa ja tulkita niiden tunteita (Tuomivaara 2010). Tämä vastakohta-ajattelu näkyy tämän tutkimuksen aineistossa etenkin luokittelutarpeessa ja luokittelun perusteena käytettävässä argumentoinnissa. Eläinten *toiseus* ja suurpetojen merkittävä rooli siinä, on toisaalta tulkittavissa erityisen korostuneina tunnepohjaisina asenteina suurpetoja kohtaan, mutta myös nykypäivän suojelutavoitteissa. Harvinaiset, suuret ja suurisilmäiset nisäkkäät herättävät ihmisissä suuria tunteita ja sen myötä myös suojeluvaiaston (Martin-Lopez 2008). Tämä lienee myös ohjaava tekijä suurten nisäkkäiden valikoituessa suojelutoimenpiteiden lippulaivalajeiksi (*flag-ship species*).

Mykrän ja Pohja-Mykrän (2005) oheisessa kuvauksessa suden erityisyydestä on tulkittavissa vastakohtaparien kohtaamisen kipuilu. Susi ei asetu paikkaansa, vaan lajityypillisten piirteidensä vuoksi tulee liian lähelle ihmistä ja haastaa siten vastaparin.

*”Suden ominaispiirteet, tavat ja taipumukset ovat koskettaneet ja koskettavat edelleen meitä liian voimakkaasti, jotta asennoituminen suteen voisi olla neutraalia. Susi on liian kyvykäs saalistaja, liian ovela vastustaja, liian hyvä selviytyjä, liian etäinen, liian outo... Ja toisaalta kumppanuu-
dessaan koiraan ihminen tuntee suden myös läheiseksi. Tuo läheisyyden tunne on kuitenkin sekin ristiriitainen. Susi kun on siihenkin ihan liian villi.”*

Eläimiin liittyvät ympäristökonfliktit ovat kansainvälisiä – suurpetokonflikteja on esiintynyt kautta aikojen ja lähes kaikissa kulttuureissa (mm. Woodroffe ym. 2005). Konfliktit ovat pysyneet ihmisen ja eläimen välisenä siihen saakka, kunnes henkilökohtaiset ongelmanratkaisukeinot on lainsäädännöllä poistettu ja päätäntävalta ratkaisukeinoista on siirretty ylemmälle tasolle. Yhteiskunnallisen kehityksen myötä eläinlajien kannanhoito on hoidettu keskitetyn julkishallinnon kautta. Suurpetojen 1960- ja 1970-luvuilla alkaneen suojelun katsotaan olevan yksi haastavimmista kansallisista kannanhoidon tehtävistä (mm. Mech 1995). Kansallinen suurpetopoliittikka tähtää suurpetojen kannanhoidon ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyteen saavuttamiseen. Tavoiteasettelu ja toimenpiteet toteutetaan keskitetyn hallinnointimallin kautta, mikä nykypäivänä käytännössä tarkoittaa luontodirektiivin raameissa tapahtuvaa kansallista päätöksentekoa nojautuen parhaaseen mahdolliseen käytettävissä olevaan tietoon. Julkisoikeudelliset ohjaukset ovat konservatiivisia käsittäen vahinkojen ennaltaehkäisyn keinoja, suurpetovahinkojen korvausmenettely, sekä kannanhoidollisin ja vahinkoperusteisin poikkeusluvin tapahtuvan metsästyksen. Julkishallinnon kontrollintekoinoin on pyritty puuttumaan suurpetojen salakaatoihin asettamalla törkeä metsästyksrikos rikoslakiin (232/2011) ja korottamalla riistaeläinten ohjeellisia arvoja (MMM asetus 241/2010).

Jo aiemmin tässä väitöskirjassa kuvattu tapporahoin kannustettu vahinkoeläinvalvonta on esimerkki keskitetyn julkishallinnon toimintamallista. Tavoitteeseen eli vahinkoeläinten poistamiseen tähdättiin kansallisella lainsäädännöllä, jota alueellisesti toteutettiin laeissa ja asetuksissa määrättyillä tavoilla. Barclay (2010) kuvaa Pohjois-Amerikassa vuosina 1630–1752 tapahtunutta tapporahoilla tehostettua susien hävittämistä eurooppalaisten siirtolaisten elämisen helpottamiseksi ja toteaa, että kyseessä on ollut mitä enimmässä määrin ylhäältä alaspäin tapahtunut kannansääteily. Ei ole kuitenkaan saatavissa tietoa siitä, missä määrin paikallistasolla olisi ollut tarvetta kontrolloida vahinkoeläin-
kantoja, mikäli ylemmän tason ohjausta ei olisi ollut. Suomessa niin suurpetojen, petolintujen, kuin pienempienkin vahinkoeläinten kuten varislintujen ja pienpetojen hävittämiseksi kampanjoitiin paitsi kansallisesti ja keskusvetoisesti, niin myös paikallisesti, paikallisista tarpeista nousten.

Koska suurpetojen kannanhoidon tavoitteiden ja toimenpiteiden asettelu on ylhäältä päin johdettua, on se myös siten tiettyiltä toimenpiteiltään väistämättä paikkasokeaa. Paikallinen ja alueellinen näkemys suurpetopoliittisista tavoitteista

ja toimenpiteistä ei ole toivotulla tavalla siirtynyt päätöksentekoon (Pohja-Mykrä & Kurki 2014). Kannanhoidon linjausten tueksi tehdyistä empiirisistä selvityksistä (Bisi & Kurki 2005; Liukkonen ym. 2006; Mykrä ym. 2006; Pohja-Mykrä & Kurki 2008), joissa on tutkittu sidosryhmien ja kansalaisten asenteita suurpetoihin ja toivomuksia kansalliselle kannanhoidolle, on löydettävissä merkkejä siitä, että suurpetojen suojele ei ole empiirisesti legitimiä (Borgström 2011). Tuolloin maaseudulla asuvat asukkaat kokivat, etteivät he voi vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon, ja että he ovat kaupunkiväestöä huonommassa asemassa. Jotta kannanhoidolliset toimenpiteet olisivat hyväksytyjä, täytyisi niiden tapahtua ihmisten jokapäiväisen arkielämän ehdoilla. Kannanhoidon strategisten tavoitteiden vaatimat toimenpiteet eivät siis saa haitata elinkeinojen harjoittamista, harrastuksia tai totuttua kulttuuria. Nykyisellään nimenomaan suden suojele ei ole legitimiä sosio-kulttuurisella sektorilla (Borgström 2011).

Suomessa villieläimet eivät ole kenenkään omaisuutta, eivät siten myöskään valtion omaisuutta (de Klemm 1996; Suvantola 2013) (Suvantola 2013). Täten valtiolla ei ole velvollisuutta auttaa ihmisiä elämään rinnan näiden lajien kanssa esimerkiksi maksamalla korvauksia villieläinten aiheuttamista vahingoista. Suvantola (2013) kuitenkin muistuttaa, että koska valtio on poistanut ihmisiltä oikeuden suojele itseään ja omaisuuttaan, valtiolla voi ajatella olevan myös velvollisuuden huolehtia suojelelujen eläinten aiheuttamista vahingoista. Näihin vahinkoihin voidaan laajasti tulkiten sisällyttää myös pelon ja turvattomuuden tunteet ja ylipäättään arjen, harrastusten ja elinkeinojen harjoittamisen vaikeudet. Valtio hoitaa osittain vastuunsa maksamalla vahinkokorvauksia ja myöntämällä korvauksia myös vahinkoestoihin. Vastuun kanto on kuitenkin jäänyt puolitiehen susi- ja ahmareviirien asukkaiden kokiessa epäoikeudenmukaisuuden tunnetta kyseisten lajien läsnäolosta. Suurpetoihin liittyvä monitahoinen konflikti näkyikin jännitteinä paikallisyhteisöjen ja keskushallinnon, maaseudun ja kaupunkien sekä maallikoiden ja tutkijoiden välillä.

Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin Sairinen ym. (1999) ennustivat ympäristöhallinnon yhdeksi mahdolliseksi karikatyyriseksi tulevaisuuskuvaksi hallinnon asettumista EU-santarmiksi. Riistahallinnosta on nykypäivänä tunnistettavissa 1990-luvulla ennustettuja elementtejä. EU-santarmien motto ”Minä käsken sinua” näyttäytyy riistahallinnossa normiohjauksena, jossa vedotaan auktoriteetteihin kuten Euroopan Unioniin ja kansalliseen lainsäädäntöön, ja korostetaan kansalaisten lainkuulia-

suuden tarpeellisuutta. Hallinnossa painotetaan juridista ja luonnontieteellistä asiantuntijuutta vailla syvällistä ymmärrystä aidosti toimivista käytäntötavoista. Priorisoiteja ei tehdä eri toimijoiden kuten sidosryhmien suhteen, eikä oteta riittävällä vakavuudella huomioon paikallisia olosuhteita ja eri elinkeinosektoreiden kannattavuuden eroja. Vaikka myönteistäkin kehitystä tapahtuu, näyttäytyy riistahallinto julkisuudessa pääosin kielteisenä konfliktien ympärille nousseen uutisoinnin kautta. Suurpetojen kannanhoidolle asetettuja tavoitteita saavutetaan joiltain osin, mutta ei kuitenkaan keskeisimpiä vaan ainoastaan helpoimmin toteutettavia. (Ks. Sairinen ym. 1999)

Luontodirektiivi asettaa suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi tiukan suojelun ehdot poronhoitoalueen ulkopuolisille susille, mikä tarkoittaa kannanhoidollisen metsästyksen kieltämistä kannanhoidollisena työkaluna poronhoitoalueen ulkopuolella (Asia C-342/05). Viimeisten vuosikymmenien myötä yhtäaikaaisesti ekologisen tiedon sekä kansainvälisen ja kansallisen suojeluaatteen nousun myötä on riistahallinnossa sekä suojelutahojen parissa vahvistunut diskurssi, jossa suurpetopolitiikan onnistumisen mittarina on pidetty kannankoon riittävää suuruutta. Kansainvälinen keskustelu luonnon monimuotoisuuden vaatimuksista on jalkautunut kansallisen ja paikallisen tason sidostyhmäkeskusteluihin, ja on siten noussut valtaa pitäväksi peruskäsitteeksi (ks. Kotilainen 1996). On tulkittavissa, että suurpetojen kannanhoidon ovat ohjanneet moraaliset arvot ja siten myös lainsäädännön tehokkuutta ja sen muutostarpeita on mitattu eettisillä perusteilla. Suurpedot on nostettu niin kutsutun *eettisen kehän* sisäpuolelle, jossa suojelutavoitteen saavuttamiseksi painotetaan eläinten itseisarvon merkitystä (ks. Rannikko 2003).

Näiden samojen vuosikymmenien mittaan on keskustelu- ja toimintayhteys yhtäältä metsästäjien ja suurpetopolitiikan toteuttajien ja toisaalta poronhoidon ja suurpetopolitiikan toteuttajien välillä kriisiytynyt (ks. Rannikko ym. 2011). Osa metsästäjistä rinnastaa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suojelutahoksi, jonka toimenpiteiden arvoastana nähdään olevan suojelliset näkökulmat (Pohja-Mykrä & Kurki 2014). Useat poroelinkeinojen harjoittajat puolestaan kokevat maa- ja metsätalousministeriön edustavan suojelutavoitteista kannanhoidon (Magga 2012). Nämä suojelliset tavoiteasettelut ovat ristiriidassa niin metsästäjien perinteisen riistavarojen hoidon ja hallinnan kanssa, kuin saamelaisen kulttuuriympäristön ymmärryksen kanssa (Magga 2007). Koska suotuisan suojelutason saavuttamisen keinot määräytyvät

tiukan suojelun kautta, ovat kentän toimijajoukot taloudellisten ja sosiaalisten kestävyystavoitteidensa kanssa alisteisessa asemassa viranomaisten ja tutkijoiden näkemyksiin nähden. Tämä liittyy näkemykseen, jonka mukaan paikallistason kiistässä ja kyseenalaistaessa suurpetopoliittiset toimet syynä on paikallisen tason tiedon puute ja väärä mielipide, joka on korjattavissa tiedon lisäämisellä ja julkishallinnon kontrolloinnilla (ks. Shiva 1993; Torp 2001).

Sosiaalisesti kestävä suden kannanhoito on osoittautunut erittäin haastavaksi. Bisi (2010) pohiessaan suomalaista susikonfliktia nostaa esiin Nien (2001) käyttämän termin 'pirullinen ongelma'. Bisin (2010) mukaan pirullisen ongelman ratkaisu on vaikea, jopa lähes mahdoton tehtävä. Susipolitiikan sidosryhmätahojen kuulee toisinaan esittävän, että susiin ja niiden esiintymiseen totutaan ajan myötä. Tutkimukset eivät kuitenkaan tue tätä väitettä (ks. Glikman ym. 2014; Kalternborn ym. 2006a). Koska sudet aiheuttavat vahinkoja ja pelkoa ja niiden esiintyminen on ennalta arvaamatonta, niin niiden aiheuttama kielteinen reaktio myös pysyy sitkeästi kielteisenä. Toteutuneilla salakaadoilla ja kannanmuutoksilla mitattuina susikonfliktin voi katsoa olevan syvää itäisissä osia Suomea, missä susikanta on ollut vahva jo useamman vuosikymmenen ajan, sekä poronhoitoalueella, missä poronhoidon tavoitteet ja toimenpiteet ovat konfliktoituneet susien esiintymisen vuoksi. Suden hiljalleen levittäytyttyä asutummille seuduille Länsi-Suomeen on susikonflikti juurtunut osaksi myös länsisuomalaisten arkea (Rannikko ym. 2011) ja tämä äänekäs susivastustus on saanut huomattavan paljon huomiota myös kansallisessa mediassa (ks. Art. IV).

Suurpetojen salakaadot ovat tulkittavissa uhmakkuutena kannanhoidon viranomaisia ja EU-vetoista kannanhoitoa kohtaan. Tässä tutkimuksessa on osoitettu (ks. Art IV), että salakaatoihin osallistuvat henkilöt ovat vieraantuneet kannanhoidon viranomaistahoista ja etteivät salakaatajat sisäistä yhteiskunnan tuomioon liittämää häpeää. Suurpetojen kannanhoidon kehittämisen kannalta on hyvä tunnistaa, että koska salakaadoista asetetut rangaistukset koetaan epäreiluina ja kohtuuttomina, ja asetetun rangaistuksen katsotaan olevan leimaava, eivät asetetut kovennetut rangaistukset vaikuta samalla lailla rikoksen toteuttamiseen tai sen uusimiseen kuin esimerkiksi talousrikollisuudessa (Sherman 1993). Tässä tutkimuksessa haastateltavat eivät kokeneet kiristyneiden rangaistusten vaikuttavan salakaatojen tekemiseen, mutta sen sijaan toiminnan katsottiin hankaloituvan ja sen myötä mahdollisesti siirtyvän entistä enemmän

virallisten tilastojen ulottumattomiin. Koska rangaistukset katsotaan kohtuuttomiksi ja sen myötä yksittäiselle salakaatajalle aiheutuva taloudellinen taakka epäreiluksi, saattaa salakaatajien yhteisö tukea salakaadoista tuomittuja jopa taloudellisesti. Maailmalla on esimerkkejä tilanteista, joissa yhteisöt ovat keränneet yhteisesti rahaa maksaakseen niin salakaatajan takuut kuin sakotkin (ks. Mischi 2013; Warchol & Johnson 2009). Tällä yhteisön toiminnalla neutralisoidaan salakaatoihin yhteiskunnan taholta liitettyä häpeää ja osoitetaan siten tuki salakaadoille.

Etenkin suojelujärjestöt leimaavat suurpetojen salakaadot yksinomaan laittomina tekoina nostamatta pohdintoihin tekoihin liittyviä sosiopoliittisia tekijöitä ja vaativat tiukempaa otetta niin tutkintaan kuin rangaistuksiinkin. Holmes (2007) pohiessaan suojelutahojen vastustusta toteaa, että taustalla on suojelijoiden pelko voimakkaasta suojelutason heikkenemisestä vaikkakin tulokset maailmalta tukevat suojelutason paranemista tapauksissa, joissa paikallisyhteisöjen vastustus on otettu vastaan signaalina legitimitteettikriisistä.

Beirnen (2007) mukaan 1700-luvun Englannissa riistaeläimet miellettiin maata omistavien, rikkaiden yläluokkien omaisuudeksi, ja salakaadoilla haluttiin tuottaa haittaa vauraille yläluokalle. Eläimiä käytettiin välineenä ihmisten välisissä kiistoissa, jolloin eläimen tappaminen oli keino kapinoida vallitsevia sosiaalisia suhteita vastaan. Suomessa suurpetojen salakaadot voidaan liittää syvempään maaseudun vastarintaan muuttuvia olosuhteita kohtaan. Kyseessä on metsästäjien ja poronhoitajien vuosisataisen roolin murentuminen, jota vastaan taistellaan käytettävissä olevin keinoin. Kyseisenlainen kiistämisen motiivista nouseva sosiopoliittinen vastarintatoiminta ei täytä rikollisuuden merkkejä yhteisön silmissä eikä siten tule myöskään ilmianetuksi. Paikallisyhteisöjen reagointi suurpetopoliittisiin toimiin antaa ymmärtää, että sosiaalisen kestävyuden saavuttamisesta on väistämättä nousemassa tulevalle ajalle keskeinen suurpetopoliittinen tavoite. Sosiaalisesti kestävämmän suurpetojen kannanhoidon kehittämistoimissa vaaditaan siten ymmärrystä salakaatojen motiiveista ja rikoksen luonteesta.

Ihmisen ja villieläinten välisten konfliktien taustalla on nähtävissä niitä ohjaavia taustekijöitä kuten esimerkiksi eläinlajien luonnollisten elinympäristöjen väheneminen ihmistoiminnan seurauksena, joka on lisännyt ihmisten ja eläinten välisiä kohtaamisia (mm. Woodroffe ym. 2005). Linnell ym. (2001) kuitenkin toteaa, että asutustiheys ei niinkään määrää onnistumista suurpetojen kohdalla vaan onnistumisen avaimena ovat kannanhoidon

tavoiteasettelu ja valitut toimenpiteet. Oleellista on tunnistaa, että ekologiset konfliktit ovat muuttuneet sosiaalisiksi ja sosioekonomisiksi kysymyksiksi, jotka konfliktituessaan muuntuvat poliittisuonteiksi kiistoiksi (Fritts ym. 2003; Treves & Karanth 2003). Cotton kirjoitti ihmisten ja mustakarhujen välisestä konfliktista (2008) vapaasti kääntäen seuraavasti: *Tutkittaessa ihmisten ja mustakarhujen välisiä konflikteja, konfliktin ratkaisu on toimimista ennemmin ihmisten hoidon kuin karhukannan hoidon kanssa.*

Tässä väitöskirjatyössä nostetaan vahvasti esiin ajatus, jonka mukaan suurpetokonfliktien hallinnassa ja hoitamisessa ydinyymmärrys löytyy kahden eri tekijän välimaastosta. On ensinnäkin tärkeää ymmärtää, että konflikti on ihmisen ja eläimen välinen siten, että asenteet lajia kohtaan voivat muoutua vahvasti kyseisen eläimen lajityypillisten piirteiden mukaisesti. Toisaalta tulee hallita ihmisten välisiä konflikteja tunnistamalla ne ihmiset ja sidosryhmät, joilla on vahva rooli kansallisen suurpetopoliittikan toteuttamisen onnistumisessa. Tätä tietopohjaa tulee käyttää kannanhoidossa, joka ei ainoastaan tunnista paikallisia ja alueellisia erityispiirteitä, mutta myös toteutuu paikallis- ja aluetasoisena. Suurpetokonfliktit ovat paikallisia ja niiden esiintymiseen vaikuttavat suurpetojen esiintymisen lisäksi myös muut riistavarat, alueen elinkeinorakenne ja infrastruktuuri, sekä alueellinen kulttuuripääoma ja perinteet.

Tässä tutkimuksessa on osoitettu, että ihmisellä on taipumus luokitella eläimiä ja nämä luokitellut muodostavat pohjan sille, miten yhteiskunnassa toimitaan eläimiä kohtaan. Samoin on osoitettu, että eläimiä luokitellaan nimenomaan moraalisiin ja sosiaalisiin perusteluihin. Ilvesviidan (2007) mukaan eläin saa kulttuurisen hahmonsä ihmisen kautta, eli eläimen asema yhteiskunnassa on riippuvainen siitä, millä tavalla kulttuuri sen konstruoi. Tämä on nähtävissä sekä historiallisessa laki-, asetus- ja media-aineistossa, että nykypäivän kannanhoidon lainsäädännössä ja suojelusopimuksissa. Tämä luokittelu on yhteistä kaikille kulttuureille (Ilomäki & Lauhakangas 2002), eikä ihminen tule vapautumaan tarpeesta luokitella eläimiä. On osoitettavissa, että tarve luokitella vahinkoa aiheuttava eläin vahinkoeläimeksi on edelleen olemassa ja tähän tarpeeseen tulee puuttua. On oleellista murtaa käsitys yksinomaan vahinkoeläimestä tuomalla sellaista arvoa eläimelle, joka nojaa perinteiseen luontosuhteeseen.

Luonnonresurssien suojeleminen vaatii laajaa ymmärrystä mekanismeista, jotka ohjaavat yhteisölähtöistä halua toimia resurssin hyväksi vastustuksen sijaan (Holmes 2007). Esimerkiksi hajautetun paik-

kallisen päätöksenteon mallin mukaisia lähestymisiä on toteutettu useammassa maassa ja yhteisön osallistumisen eri malleja on kokeiltu laajalti etenkin kehitysmaissa. On myös hyvä tunnistaa keinoja, joilla vahvistetaan esimerkiksi henkilökohtaisten kokemusten tai agraarisen perinteen kautta nousevia tarpeita suojella resursseja (ks. Nieminen 1994). Historiallisesta aineistosta on nähtävissä, että ensimmäiset askeleet suurpetojen suojelun puolesta alkoivat vasta silloin, kun ilmeni uhka niiden vähenemisestä hyödynnettävänä resurssina. Tässä väitöskirjassa nostetaan esiin uutena paikallistason lähestymistapana psykologinen omistajuus, jonka vahvistuessa voimistuu myös ihmisten vastuunkanto omistettavaa kohdetta kohtaan. Tällöin painotetaan suurpetojen välineellistä roolia paikallisyhteisöjen resurssina ja kannanhoidon onnistumisen kannalta oleellisten sidosryhmien roolia yhteisön toimijoina. Resurssiajattelun kautta voidaan arvottaa usein suojelun päätöksenteossa ohitetut paikkasidonaiset, kulttuuriset sekä subjektiiviset kokemukset ja näkemykset (ks. Nieminen 2003). Psykologinen omistajuus paikallisen hallinnoinnin toteuttamisen keinona riistaeläinten kannanhoidossa on kuvattu seuraavassa kappaleessa.

4.3.2 PSYKOLOGINEN OMISTAJUUS KANNANHOIDON TYÖKALUNA

Sosiaalisesti kestävämmän suurpetojen kannanhoidon edistäminen vaatii käsitystä arvovirtaiteihin pohjautuvien kiistojen hallinnasta. Nieminen (1994) pohtiessaan rantojensuojelun haasteita näkee todennäköisempänä kehityskulkuna maanomistuksen muuttumisen välineellisemmäksi, jolloin maanomistus riisutaan itseisarvoisesta merkityksestään ja siitä tulee keino oman toiminnan jatkuvuudelle. Vähemmän todennäköinen kehityskulku on maanomistajien arvomaailman muuttuminen luonnon itseisarvon paremmin tiedostavaksi sekä oman kokemuspäiriin ulkopuolelle suuntautuneeksi (Nieminen 1994). Tässä väitöskirjatyössä painotetaan suurpetoihin liittyen ajatusta, jonka mukaan paikallisilta suurpetoalueilla eläviltä ihmisiltä tai sidosryhmien edustajilta ei edellytetä arvomaailman muuttumista vaan hyväksytään heidän käsityksensä suurpetojen roolista vahingontekijöinä. Sen sijaan vahvistetaan suurpetojen välineellistä roolia paikallisyhteisöjen resurssina ja oleellisten sidosryhmien roolia yhteisön toimijoina.

Etenkin suden kannanhoidon kompastinkivenä on se, että paikallisilta ihmisiltä vaaditaan ohjauksessa tapahtuvaa vastuunkantoa sellaista lajia kohtaan, joka aiheuttaa taloudellista haittaa ja uhkaa

turvallisuudelle. Toistaiseksi riistahallinnon taholta on puuttunut näkemys siitä, kuinka vastuunkanto sutta (tai muitakin riistaeläimiä) kohtaan rakentuu ihmisissä. Tässä väitöskirjatyössä avataan vastuunkannon eli toisin sanoen psykologisen omistajuuden muodostumisen mekanismit sutta kohtaan käyttäen esimerkkilajeina maakotkaa, karhua ja hirveä. Tämän kappaleen sisältö on kuvattu tämän väitöskirjan artikkelissa V.

Psykologista omistajuutta, sen muodostumista ja merkitsevyyttä on tuotu esiin tutkittaessa muun muassa ihmisten työpanostusta ja sitoutumista eri organisaatioissa, asennoitumisessa ja käyttäytymisessä työympäristössä, mutta myös metsänomistajien metsänkäyttöön liittyvässä päätöksenteossa (Avey ym. 2009; Lähdesmäki & Matilainen 2013; Pierce & Rodgers 2004; Van Dyne & Pierce 2004). Etzionin (1991) mukaan omistajuus kohdistuu todelliseen kohteeseen mutta muodostuu asenteista, ja tälle omistajuudelle täytyy tulla tuki sekä yhteisöltä että ympäröivältä kulttuurilta. Konkreettinen omistajuus poikkeaa psykologisesta omistajuudesta siten, että konkreettista omistajuutta tukevat sekä yhteisön pelisäännöt että lainsäädäntö. Psykologinen omistajuus sen sijaan rakentuu nimenomaan vahvalle henkilökohtaiselle tunteelle, jolla ei täydy olla lain suomaa turvaa. Piercen ym. (2003) mukaan psykologinen omistajuus on mielentila ja muodostuu toisaalta omistamisen tunteesta (‘Mitä tunnen, on minun’), omistajan ja kohteen läheisestä suhteesta, sekä tunne- ja tietokomponenttiin pohjautuvista asenteista jotka muodostavat käsityksen omistettavasta kohteesta. Psykologinen omistajuus on yksinkertaistettuna vastuun kantoa omistettavaa kohdetta kohtaan, ja se rakentuu kolmen eri ulottuvuuden kautta; vaikutusmahdollisuus kohdetta kohtaan, kohteen tuntemus ja itsensä likoon laittaminen suuntaamalla aineellisia ja aineettomia resursseja kohteeseen (Pierce ym. 2003).

Ihmisillä on pohjimmillaan taipumus ja tarve psykologiseen omistajuuteen. Psykologinen omistajuus tyydyttää ihmisen perustarpeita, kuten tarvetta olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä ja siihen liittyvien objektien kanssa, sekä tarvetta puolustaa reviiriänsä ja tuntea alueellensa kuuluvat objektit (Pierce ym. 2003). Psykologisella omistajuudella on myös merkittävä rooli identiteetin rakentamisessa sosiaalisessa yhteisössä (Pierce ym. 2003). Parhaimmillaan psykologisen omistajuuden tunne voi johtaa tilanteeseen, jossa ihmiset omaksuvat omistajuuden osaksi identiteettiään (Avey ym. 2009; Pierce ym. 2001).

Tässä väitöskirjassa nostetaan esimerkinomaisesti esiin maakotka, jonka selviämässä pitkäkestoisesta vainosta on tunnistettavissa psykologi-

sen omistajuuden syntymistä maakotkaa kohtaan kannanhoidon onnistumisen kannalta oleellisten sidosryhmien sisällä. Maakotka katsottiin lainsäädännössä ihmisen toimille haitalliseksi vahinkoeläimeksi ja maakotkan vainoon kannustettiin valtion maksamin tapporahoin vuosina 1742–1923 ja Suomen Metsästysyhdistyksen maksamin tapporahoin vuosina 1879–1898 (ks. Art II taulukko 2). Maakotka pesi 1800-luvulla läpi Suomen, mutta hävisi eteläisistä osista vuoteen 1850 mennessä (Mela 1882; von Wright 1859; ks. Art. II). Kiivaan vainon vuoksi maakotka oli 1900-luvun alussa hävinnyt käytännössä muualta kuin Lapista (Mela & Kivirikko 1909). Merikallio totesikin vuonna 1955, että “Tuo esi-isiemme mielikuvituksessa, kuten Kalevalamte osoittaa, vankan sijan vallannut siivellinen olenno, on viimeisinä aikoina joutunut luonnonystävien huolestumisen kohteeksi sen jouduttua uhkaavan lähelle sukupuuttoon kuolemista.”

Nimenomaan kiivas vaino, yksilöiden tappaminen ja pesäpaikkojen tuhoaminen, sai aikaan maakotkan paikalliset sukupuutot (mm. Kivirikko 1926–1927). Maakotka rauhoitettiin Oulun lääniä lukuun ottamatta vuosiksi 1926–1955 ja poronhoitoalueen ulkopuolella vuosiksi 1955–1962. Vuonna 1962 maakotka rauhoitettiin koko maassa ja rauhoituksen myötä maakotkakanta saatiin uudelleen kasvuun. Lapissa vaino kuitenkin jatkui maakotkan aiheuttamien porovahinkojen vuoksi. Vainon lopettamiseksi muutettiin maakotkan vahinkokorvausta vuonna 2002 (Valtioneuvoston asetus 8/2002) siten, että paliskunnille maksetaan laskennallinen korvaus alueella tapahtuvasta maakotkan pesinnästä ja toteutuneesta poikastuotosta. Samalla mahdollistettiin kaikille osallisille vapaa pääsy maakotkan pesintätietokantaan. Muutos on ollut maakotkan ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden kannalta merkittävä. Kyseisellä kannustavalla palkkiolla on saavutettu maakotkan kannankohentumisen lisäksi hallinnollista ja taloudellista tehokkuutta, toiminnan hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaisuuden tunnetta (Suvantola 2013). Oikeudenmukaisuus tarkoittaa tässä sitä, että poromiehet kokevat maakotkan suojelusta koituvien kustannusten jakaantuvan tasaisemmin yhteiskunnan harteille sen sijaan että kustannukset koituisivat yksinomaan poronhoitajille. Korvaukset maksetaan paikalliselle tasolle, maakotkareviirien paliskunnille, mikä on edesauttanut korvausjärjestelmän hyväksyttävyyttä. Sellethinin ja Skoghin (2004) mukaan Ruotsissa maakotkan reviiripohjainen korvausjärjestelmä on koettu epäoikeudenmukaisena maksun tapahtuessa Saamelaiskäräjille, jolloin korvaus ei kohdistu suoraan maakotkan esiintymisestä kärsiville poronhoitajille.

Oheisessa esimerkissä omistajuus on syntynyt lajin hyvinvoinnin kannalta oleellisten sidosryhmien sisällä Piercen ym. (2003) määrittelemien komponenttien kautta. Omistajuus voi syntyä yksinomaan yhden komponentin, eli joko vaikutusmahdollisuuksien, kohteen tuntemuksen tai resurssien käyttämisen kautta, mutta useamman komponentin yhtäaikaisuus vahvistaa psykologista omistajuutta (Pierce ym. 2003). Poronhoitoalueella on jaettu avointa tietoa maakotkapesinnöistä, joten kohteen tuntemus on kasvanut. Poromiehet on sitoutettu kenttätöihin yhdessä riistahallinnon kanssa. Aktiivisen resurssien sitouttamisen kannanmäärittelyyn ja sidosryhmäyhteistyöhön voi todeta vahvistaneen psykologista omistajuutta (ks. Pierce ym. 2003). Vaikutusmahdollisuuksien vähyyttä on paikattu oikeuksilla saada korvauksia. Korvausten kulkeutuminen mahdollisimman lähelle kyseisen maakotkareviirin toimijoita vahvistaa kyseisen alueen yhteisöllisyyttä ja antaa vaikutusmahdollisuuksien tunnetta, ja näillä tekijöillä puolestaan on psykologista omistajuutta vahvistava vaikutus (Pierce ym. 2003).

Pohdittaessa maakotkakokemusten hyväksikäyttämistä suurpetojen ja etenkin suden kohdalla on syytä huomata erot suhtautumisessa lajeihin. Tarkasteltaessa suden ja ihmisen välistä suhdetta historiallisen aineiston valossa nousee aineistosta vahvasti esiin sutta kohtaan koettu pelko ja suden esiintymisalueilla koettu turvattomuuden tunne. On osoitettavissa, että metsästäjillä on aiemmin ollut vahva vaikutusmahdollisuus suden kannanhoitoon niin ajatuksen kuin toiminnankin tasolla (ks. Art I, V). Lainsäädännön mahdollistavat vaikutusmahdollisuudet kuitenkin puuttuvat nykypäivän susikannan hoidosta. Lisäksi susi on vahvasti koettu nimenomaan vahinkoeläimeksi ja tämä status seuraa sitä yhä tänäkin päivänä. Historiallisen aineiston valossa päädyin tarkastelemaan psykologisen omistajuuden rakentamista ensinnäkin kannanhoiton onnistumisen kannalta oleellisen sidosryhmän, eli metsästäjien kannanhoitoon sitouttamisen kautta. Toiseksi on oleellista poistaa tai ainakin hälventää suden vahinkoeläin-stigmaa sen taloudellisen arvon nostamisen kautta. Paikkaperustaisessa ongelmalähtöisessä kannanhoidossa keskiöön nousevat myös maaseudun asukkaat ja heidän kokemansa turvallisuuden tunteen vahvistaminen.

Suden arvonnousu metsästyksen kautta tähtää psykologisen omistajuuden rakentamiseen metsästäjien joukossa. Sidoryhmänä metsästäjät ovat merkittävä toimija susikannan hoidon tavoitteiden ja menetelmien hyväksymisessä. Ylhäältä alaspäin säädelty kannanhoito on metsästäjien parissa koettu paikallisten oikeuksien polkemisena. Mikäli

metsästäjille saadaan syntymään tunne oman tilan hallinnasta susikannan hoitoon liittyvien vaikutusmahdollisuuksien kautta ja samalla annetaan heille kannanhoidon toteutukseen liittyvä asema yhteisössä, vahvistuu myös metsästäjien susia kohtaan tuntema psykologinen omistajuus ja sitä kautta vastuunkanto susikannasta. Vaikutusmahdollisuuksia kannanhoitoon on mahdollista antaa useamman sudenmetsästyksen organisointitavan kautta, kuten perinteisen kaikille avoimen suden suojelumetsästyksen mahdollistamisen ja trofeemetsästyksen mahdollistamisen kautta, sekä maksamalla kannustinpalkkioita laillisesti metsästetystä sudesta. Näillä toimilla kohotetaan myös suden statusta arvokkaana riistaeläimenä vahinkoeläimen sijaan.

Suden kohdalla voi olla syytä edistää nimenomaan suojelumetsästystä, *conservation hunting*, eli metsästystä, joka tukee kohteena olevan riistalajin elinkykyisen kannan hoitoa ja tarjoaa sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia hyötyjä metsästyksen liittyville tai osallistuville paikallisyhteisöille. Suden suojelumetsästyksessä metsästäjät asettuvat yhteisössään aktiiviseen rooliin kannanhoidon suhteen ja tämä rakentaa metsästäjien susia kohtaan kokemaa psykologista omistajuutta. Psykologinen omistajuus puolestaan vahvistaa metsästäjien roolia toimia vapaaehtoisesti yhteisönsä hyväksi. Suojelumetsästyksen mukanaan tuomat edut yhteisölle legitimoivat ja vahvistavat metsästyssäättelyä ja edistävät sen myötä suojellullisia tavoitteita (Freeman & Wenzelg 2006).

Sudelle on mahdollista rakentaa arvoa myös trofeiden kautta. Nykyisellään poikkeusluvalla tai Poliisilain 16§:n (aiemmin 25§) perusteella kaadettu susi kuuluu valtiolle. Sutta ei siten käsitellä metsästyssaaliina tavalliseen tapaan. On syytä muistaa, että vastahankainen paikallisten osallistaminen yhteisiin sudenpyynteihin 1600- ja 1700-luvuilla johtui osaltaan siitä, että sudesta saatava turkki ei jäänyt paikallisille vaan kulki susivoutien kautta kruunulle (Vuorela 1975). Trofeemetsästys liittyykin suojelumetsästyksen saumattomasti toimien kannustimena, ei ainoastaan suojelumetsästykselle, mutta myös virallisen kannanhoidon tukemiselle. Trofee muistona toteutuneesta metsästyksestä linkittyy psykologien omistajuuden vahvistamiseen, koska etenkin miesten on todettu rakentavan vahvaa psykologista omistajuutta sellaisiin kohteisiin joihin liittyy fyysistä aktiiviteettia (Pierce ym. 2003).

Laittomia tekoja, kuten salakaatoja, ei todennäköisesti voida psykologisen omistajuuden rakentumisella kokonaan poistaa. Myös tässä tutkimuksessa esimerkkinä psykologisen omistajuuden synnystä esiintuotujen hirven (ks. Art. V) ja maakotkan kohdalla laittomia tappoja tapahtuu edelleen.

Oleellista suden kohdalla on pystyä vähentämään laitton toiminta sellaiselle tasolle, ettei se vaaranna hallittua kannanhoitoa. Käytännössä tämä tarkoittaa paikallisyhteisöjen tuen loppumista salakaatajilta ja sen myötä salakaatajien roolin muuttumista *pahoiksi*, eli yhteisön edun vastaisiksi. Psykologisella omistajuudella voi olla mahdollista vaikuttaa yhteisön salakaadoille antamaan tukeen. Mikäli laillisesti metsästetystä sudesta myönnetään kannustinpalkkio, on sudesta mahdollista tehdä koko paikallisyhteisön yhteinen resurssi, jonka hyvinvointia metsästysajan ulkopuolella on syytä edistää. Metsästäjien saavuttaessa yhteisössään kannanhoidon kannalta merkittävän roolin metsästäjämällä kantaa sekä tuomalla kannustinpalkkiojärjestelmän kautta taloudellista hyötyä yhteisölle, saattaa yhteisö korostetusti tukea laillisesti metsästävien toimia. Lisäksi myös taloudellisen tuen jakautuminen ja paikallisten sidosryhmien osallistaminen susikannan hoidon päätöksentekoon edesauttaa alueellisen psykologisen omistajuuden syntymistä susia kohtaan ja tällöin yhteisö myös kokee vastuuta alueensa susista.

Yhteisöllisen psykologisen omistajuuden vahvistamiseksi voi olla hyvä asettaa myös sanktioita; mikäli reviiriltä tapetaan susi laittomasti, ei kannustinpalkkiota makseta alueella luvallisesti pyydetystä sudesta. Asetettu sanktio perustuu ajatukseen, jonka mukaan ryhmässä muodostunut psykologinen omistajuus on vahvaa ja muodostuneen omistajuuden uhaksi koettu tilanne pyritään ryhmässä myös poistamaan (Pierce ym. 2001, 2003). Näin ollen susien salakaataajilta saattaa kadota yhteisön niille tällä hetkellä antama tuki tuen siirtyessä lailliseen kannanhoitoon ja siitä saatavaan hyötyyn.

Sudesta poiketen kokevat paikalliset metsästäjät karhua kohtaan yhteisöllistä psykologista omistajuutta sen hyödynnettävyyden ja vaikutusmahdollisuuksien kautta. Karhu on merkittävä saalis, sen metsästyksen liittyä vuositasaisia perinteitä ja karhun rauhoitustarpeeseen havahduttiin ensimmäisenä metsästäjien taholta jo vuonna 1900 (Finska Jagtforening 1900). Nykypäivänäkin karhunmetsästys pohjautuu nimenomaan kannanhoidollisiin poikkeuslupiin vahinkoperusteisten poikkeuslupien jäädessä hyvin vähäiselle tarpeelle (Pohja-Mykrä & Kurki 2014). Karhunmetsästys on yhteisöllistä toimintaa ja koiran käyttö tuo metsästyksen oman lisänsä. Vaikutusmahdollisuudet karhukannan hoitoon ovat johtaneet alueelliseen vastuun kanton karhukannan tilasta. Karhun alueellinen ja paikallinen omistajuus näkyy tilanteessa, jossa vakiintuneen kannan alueella ei ole haluttu käyttää kaikkia tarjolla olevia kannanhoidollisia poikkeuslupia (Pohja-Mykrä & Kurki 2014). Lisäksi

karhuun kohdistuneita salakaatoepäilyjä ilmoitetaan poliisille enemmän kuin muihin suurpetoihin kohdistuvia salakaatoepäilyjä (ks. Art IV taulukko 1). Tämä voi olla merkki siitä, että karhun salakaato haastaa karhua kohtaan tunnettua psykologista omistajuutta. 'Ne karhut ovat meidän' –ajattelun myötä muut metsästäjät tai paikallisyhteisö eivät tue salakaatoja jotka verottavat karhukantaa, eli yhdessä omistettavaa resurssia. Karhu on vaarallinen suurpeto ja sitä pelätään, mutta karhun ympärille rakentunut psykologisen omistajuuden kulttuuri tukee karhukannan hoidon tavoitteita ekologisesta, taloudellista ja sosiaalisesta kestävydestä.

Susi aiheuttaa pelkoja ja uhkaa ihmisten turvallisuuden tunnetta. Nykypäivän susikeskustelu (Pohja-Mykrä & Kurki 2014), joka kulminoituu asutuksen lähellä kulkeviin susiin ja niihin liitettyyn pelkoon, ei tältä osin eroa keskustelusta jota Suomessa on käyty jo 1800- ja 1900-luvuilla (Teperi 1977). Turvallisuuden tunteen vahvistaminen liittyy vahvasti psykologisen omistajuuden rakentumiseen sutta kohtaan vaikutusmahdollisuuksien lisäämisen kautta. Ihmiset kokevat turvallisuutta tilanteessa, jossa heillä on aito vaikutusmahdollisuus omistamaansa kohteeseen, tässä tapauksessa alueensa susiin (ks. Pierce ym. 2003). Esimerkiksi Ruotsissa tehtyjen tutkimusten mukaan ihmiset kokivat vähemmän pelkoa susia kohtaan silloin, kun heillä oli vaikutusmahdollisuuksia susiin (Johansson & Karlsson 2011; Johansson ym. 2012b).

Vaikutusmahdollisuuksien ohella avainasemassa turvallisuuden lisäämiseksi on avoin susitieto. Psykologisen omistajuuden vahvistamiseksi susireviirin asukkailla on oltava avoin pääsy kaikkeen siihen tietoon mitä susista on saatavilla. Sitä kautta heillä on mahdollisuus parantaa tuntemustaan omistettavasta kohteesta. Avoimesti jaettava susitieto rakentaa luottamusta riistahallinnon ja paikallisten asukkaiden välille, ja edelleen vahvistaa psykologista omistajuutta ja sen myötä vastuuta susista. Pääsy esimerkiksi pantasusien paikannustietoihin voi edesauttaa turvallisuuden tunteen vahvistamisessa. Samoin metsästyskoirien menetyksiä voidaan avoimesti jaetun tiedon avulla vähentää. On myös mahdollista saavuttaa metsästäjien parempi sitoutuminen muun muassa kannanseurantaan, mikäli he näkevät tuottamansa tiedon vaikuttavan kannanhoitoon ja tulevan avoimesti tarjolle. Kyse on siis vaikutusmahdollisuudesta omistettavaa kohdetta kohtaan ja tämän voi nähdä edesauttavan luottamuksen rakentumisessa tutkimuksen ja metsästäjien välille. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan luottamus riistaviranomaisiin vähentää susipelkoja (Johansson ym. 2012a) ja tämä luottamuksen rakentaminen susipolitiikan toimijoiden ja

susireviirin asukkaiden välille onkin tärkeässä asemassa pelon ja turvattomuuden vähentämisessä.

Paikallinen ja suora kontakti riistapolitiikan toimijoiden ja asukkaiden välillä on tehokas tapa vaikuttaa susiasenteisiin (ks. Erwin 2005; Kaltenborn ym. 2006b). Koska susiasenteiden synnyssä on kyse vahvoista tunteista, tulee syntyneeseen konfliktitilanteeseen vastata siten, että ihmiset tulevat kohdatuiksi tunnetasolla (ks. Johansson ym. 2012a). Länsi-Suomessa toimiva RKTL:n tutkimusapulainen eli nk. susisovittelija toimii kyseisen tutkimuslaitoksen, viranomaisten, metsästäjien ja paikallisten ihmisten välillä paikallisia konfliktitilanteita purkaen. Myös poliisiviranomaisen aktiivinen ja johdonmukainen ote turvallisuusuhkaa aiheuttavien tai poikkeuksellisesti käyttäytyvien suurpetojen poistamiseksi poliisilain 16 §:n nojalla voi vaikuttaa asenteisiin. Näillä toimilla rakennetaan luottamusta eri toimijoiden välille.

Nämä psykologista omistajuutta metsästäjien ja paikallisten ihmisten keskuudessa vahvistavat tekijät ovat toimia monien muiden joukossa, joilla voidaan rakentaa susien psykologista omistajuutta ja sen myötä tavoitella susipolitiikan tavoitetta sosiaalisesta kestävydestä. Psykologisella omistajuudella ei saada aikaan ainoastaan vastuunkantoa alueen susista, vaan paikalliselta tasolta nousevaa johtajuutta ja työskentelyä koko yhteisön hyvinvoinnin eteen (ks. Pierce ym. 2003). Psykologisen omistajuuden kehittyminen susireviirin alueella eläville ihmisille voi kuitenkin tuoda mukanaan myös uusia haasteita susipolitiikkaan. Paikallisten ihmisten voi olla entistä vaikeampi vastaanottaa ylhäältä asettuja määräyksiä, koska niillä puututaan siihen kontrollin tunteeseen, mikä paikallisilla on kehitynyt susia kohtaan (ks. Pierce ym. 2003). Psykologista omistajuutta voi olla yhtä vaikea jakaa, kuin mitä olisi konkreettisenkin omistettavan kohteen jakaminen. Omistamisen tunne 'Sudet ovat minun/meidän!' saattaa vahvistua toisten sidosryhmien vaatiessa oikeuksia susiin (ks. Pierce ym. 2003). Esimerkiksi tässä artikkelissa kuvattu metsästäjien psykologisen omistajuuden vahvistaminen susia kohtaan voi radikalisoita toisia sidosryhmiä. Mikäli joku toinen sidosryhmä ei hyväksy metsästäjien kokemaa psykologista omistajuutta, tai kokee itse oikeutetummin omistavansa sudet, voi seurauksena olla voimakkaitakin fyysisiä tekoja kuten toiminnan sabotointia (ks. Pierce ym. 2003).

4.3.3 VIIDEN ASKELEEN MALLI SOSIAALISESTI KESTÄVÄMPÄÄN LAJIEN KANNANHOITOON

Tämän väitöskirjatyön pohdinnan johtopäätöksensä on uuden sosiaalisesti kestävämmän kannanhoidon mallin esittäminen pohjautuen väitöskirjatyön osatöiden tuloksiin ja johtopäätöksiin.

Tämän esitettävän viiden askeleen toimenpidemallin sosiaalisesti kestävämpään lajien kannanhoitoon perushypoteesi on, että ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa ja sosiaalisen sietokyvyn ylittäminen vaikuttaa kielteisesti eläinlajin hyvinvointiin ja elinkykyyn. Kannanhoidon sosiaalisen kestävyden vaje hankaloittaa kyseessä olevan lajin systemaattista kannanhoitoa ja pahimmillaan jopa estää sen. Täten lajin kannanhoidon sosiaalisen kestävyden tavoittelu nousee kannanhoidon tavoiteasettelun ja toimenpidevalikoiman tärkeysjärjestyksessä ensimmäiseksi. Sosiaalisesti kestävä kannanhoito pohjaa ajatukseen paikkaperustaisesta kannanhoidosta, jossa huomioidaan paikalliset ja alueelliset sosiokulttuuriset erityispiirteet ja annetaan paikallisille ihmisille merkittävä rooli paikkaperustaisen ja ongelmaperustaisen kannanhoidon toteuttajina. Käytännössä tämä tarkoittaa vetäytymistä EU-santarin roolista (ks. Sairinen ym. 1999) ja sen myötä riistahallinnon toimintakulttuurin muutosta ja uudenlaisia suhdetta yhteiskunnan eri toimijoihin.

Tässä viiden askeleen mallissa käydään läpi seuraavat työvaiheet, jotta kokonaiskuva sosiaalisen kestävyden vajeesta, oleellisista toimijoista ja oleellisista vaadittavista toimista selkiintyisi.

- I Tunnistetaan merkit laittomista eläinyksilöihin kohdistuvista teoista, tutkitaan lajikohdattaiset asenteet ja arvioidaan näiden tekijöiden vaikutus lajin kannanhoidon onnistumiseen.
  - II Tunnistetaan ongelmaa koskevat keskeiset sidosryhmät ja paikalliset mielipidevaikuttajat.
  - III Tutkitaan psykologisen omistajuuden synnyn rakenteet ja vaikutusreitit oleellisten sidosryhmien ja paikallisten toimijoiden keskuudessa.
  - IV Toteutetaan psykologista omistajuutta vahvistavat ja rakentavat kannanhoidon toimenpiteet.
  - V Arvioidaan kannanhoidon sosiaalisen kestävyden vahvistuminen käyttämällä mittareina eläinlajin kannankehitystä, asenteiden muutosta ja laittomien tekojen määrää.
- I– Eläimen salakaadot ovat merkki kannanhoidon tavoitteiden ja toimenpiteiden kiistämisestä. Salakaadot, niiden taustat, määrä ja merkitys lajin kannanhoidossa tulee tun-

nistaa, jotta on mahdollista tehdä arvio salakaatojen vaikutuksesta kannanhoidon onnistumiseen. Tässä väitöskirjassa on aiemmin osoitettu, että *vainon* vaikutus lajeihin voi riippua niiden lajityypillisistä piirteistä tai ihmisten asenteista niitä kohtaan. Salakaatojen ja niiden motiivien tutkiminen on haastavaa. Salakaatojen määrän arvioinnissa menetelminä ovat ekologiseen tietoon perustuvat mallinnukset sekä muiden mahdollisten kuolevustekijöiden tilastot. Motiivien aineistonkeruussa on mahdollista käyttää viranomaisien tilastoja, kuten poliisin tutkintapyyntöjä tai oikeuksien tuomioita, mutta myös projektiivisiin menetelmin tuotettuja salakaatajien haastatteluita, epäsuoraa tai suoraa havainnointia, sensitiivisille aiheille hyvin soveltuvaa satunnaistetun vastauksen tekniikkaa (Gavin ym. 2010) tai vaikkapa tässä tutkimuksessa käytettyä eläytymismenetelmää.

- II– Toisessa vaiheessa tunnistetaan ongelmaa koskevat keskeiset sidosryhmät. Sidoryhmäanalyysi on hyvä valmistella käyttämällä teoriaa sidosryhmien tärkeydestä, *stakeholder salience theories*, jotta voidaan tunnistaa kannanhoidon onnistumisen kannalta merkittävät sidosryhmät (ks. Freeman 1984; Mitchell ym. 1997). Tässä väitöskirjassa on osoitettu metsästäjien merkitys sidoryhmänä suurpetojen kannanhoidon onnistumisen kannalta ja on siten painotettu kyseisen sidoryhmän tärkeyttä suhteessa käsillä olevaan suurpetokonfliktiin. Sidoryhmien kohdalla tulee tunnistaa niiden vaikutusmahdollisuus kannanhoitoon, niiden lain suoma oikeus osallistua kannanhoitoon ja asian kiireellisyys sidoryhmän kannalta (Mitchell ym. 1997). Lähdesmäki ja Siltaoja (2013) ovat lisänneet teoriaan merkittävän lisämittarin, läheisyyden. Läheisyys-ominaisuus on oleellinen tekijä paikkaperustaisen kannanhoidon toteuttamisen välineenä. Sidoryhmäanalyysin lisäksi sosiaalisten verkostojen analyysin, *social network analysis*, avulla on mahdollista tunnistaa niin paikalliset, alueelliset kuin kansallisetkin mielipidevaikuttajat, jotka toisaalta toimivat informaation välittäjinä, mutta myös informaation tuottajina, jolloin heidän suhtautumisellaan kannanhoitoon on vaikutusta muiden mielipiteisiin (ks. Prell ym. 2009). Taustalla on hyvä olla ymmärrys ryhmän mielipiteen muodostumisen teoriasta (ks. Lambert & Lambert 1971).

III – Psykologisen omistajuuden eli vastuunkannon syntyä kulloistakin lajia kohtaan tarkastellaan konfliktin sosiokulttuurisessa ympäristössä ja määritellään tärkeimmät kokemusreitit, joita pitkin voidaan vahvistaa oleellisten sidosryhmien ja mielipidevaikuttajien vastuunkannon syntyä lajia kohtaan. Ensinnä määritellään rakenteelliset (lait, normit, hierarkia) ja kulttuuriset (sosiaalinen konteksti) elementit ja muodostetaan ymmärrys niiden roolista psykologisen omistajuuden kehittymisen kannalta. Tämä tarkastelu on hyvä tehdä ympäristöhistoriallisessa kontekstissa pohdinnan kestävyuden takaamiseksi.

Toiseksi määritellään psykologisen omistajuuden kehittämisen ja vahvistamisen oleelliset kokemusreitit, jotka muodostuvat seuraavista kolmesta elementistä: vaikutusmahdollisuus kohteeseen, kohteen tuntemus ja itsensä liioon laittaminen niin psyykkisesti, fyysisesti kuin aineellisesti (ks. Pierce ym. 2003). Käytännössä yksilöllä tulee olla aito kokemus oikeudesta osallistua kohdetta koskevaan päätöksentekoon ja hänellä täytyy lisäksi olla avoin pääsy kaikkeen siihen tietoon, mitä omistettavasta kohteesta on olemassa. Hänellä täytyy myös olla mahdollisuus osallistua kohteeseen vaikuttavien konkreettisten asioiden tekemiseen. Oikeuksien, tiedon ja vahvan osallistumisen kautta rakentuu vastuun omistettavaa asiaa kohtaan (Pierce ym. 2003).

IV– Psykologisen omistajuuden eli vastuunkannon rakentamiseksi ja vahvistamiseksi toteutetaan vaadittavat kannanhoidolliset toimet. Nämä toimet ovat väistämättä luonteeltaan enimmäkseen konservatiivisia, mutta mahdollisesti myös innovatiivisia. Merkittävin muutos aiempaan on vastuunkannon kehittyminen oleellisten tunnistettujen (ks. kohta II) sidoryhmien ja mielipidevaikuttajien keskuudessa.

V– Tämän viiden askeleen mallin päättää toiminnan arviointi. Ensinnä selvitetään psykologisen omistajuuden eli vastuunkannon ilmenemistä ja sen vahvuutta sidoryhmien ja paikallisten ihmisten joukossa ennen ja jälkeen toteutettujen kannanhoidollisten toimien. Toiseksi mitataan vastuunkannon mahdollisen muutoksen vaikutusta toteutuneisiin salakaatoihin, kannankehitykseen ja ihmisten asenteisiin. Samalla arvioidaan muutoksen merkitys sosiaalisesti kestävämmän kannanhoidon toteuttamisessa.

LÄHTEET

- Agarwala M, Kumar S, Treves A & Naughton-Treves L (2010) Paying for wolves in Solapur, India and Wisconsin, USA: Comparing compensation rules and practice to understand the goals and politics of wolf conservation. *Biological Conservation* 143, 2945–2955.
- Aho J (1902) Metsästysalueiden muodostamisesta ja metsäriistan hoidosta. Werner Söderströmin kirjapaino, Porvoo.
- Anonyymi (1881) Pojat koiran virassa. Pääjänne 11.5.1881.
- Anonyymi (1887) Metsästystä; Unhotuksiin joutunut kysymys. *Uljas*, 2: 19.
- Anonyymi (1889a) 2000 markkaa petojen tapporahjoja. *Laatokka*. 26.10.1889.
- Anonyymi (1889b) Wiborgs Jagtförenings berättelse för år 1897 (1873–1897), *Tidskrift för jägare och fiskare*, 1-7.
- Anonyymi (1890–1901) Turun metsästysseuran vuosikokous, *Aura / Uusi Aura*.
- Anonyymi (1892a) Hylkeen hävittäminen Itämerestä, *Laatokasta ja Saimaasta, Suomen kalastuslehti*, 1: 56–60.
- Anonyymi (1892b) Uutisia, *Suomen kalastuslehti*, 1:82.
- Anonyymi (1892c) Uutisia, *Suomen kalastuslehti*, 1:205.
- Anonyymi (1898) *Suomen Kalastuslehti*, 2: 49, 73.
- Anonyymi (1902) Rottasota, *Uusi Aura*, 14.5.1902.
- Anonyymi (1908) Metsästysseurojen Kertomus vuodelta 1906 – Petoeläimet. *Suomen Metsästyslehti* 11: 319–321.
- Anonyymi (1909) Yhdistyksen toiminnasta, *Suomen Metsästysyhdistyksen Metsästysseurojen Kertomus vuodelta 1908 – Petolintujen pyydystäminen, Suomen Metsästyslehti* 9: 215–216.
- Anonyymi (1912) Urheiluseuran. *Eläinten Ystävät* 6-7: 53–58.
- Anonyymi (1925) Kysymyksiä ja vastauksia; Fosforimuhennos. 7: 242–243.
- Anonyymi (1935a) Vahinkoeläimistä maksettavat tapporahat. *Metsästys ja Kalastus* 2: 68–69.
- Anonyymi (1935b) Suomen yleisen metsästäjäliiton vuosikertomus ajalta 18.5.34–24.5.35. *Metsästys ja Kalastus* 7: 246.
- Anonyymi (1935c) SYM:n vuosikertomus: Tietoja varissodista. *Metsästys ja Kalastus* 7: 250–253.
- Anonyymi (1936) Suuri metsänkävijä, *Metsästys ja Kalastus* 3-7: 93–97, 117–120, 169–173, 200–204, 246–253.
- Anonyymi (1937) Varissota alkaa. *Metsästys ja Kalastus* 2: 74.
- Anonyymi (1938) Surma riistanraiskajille. *Metsästys ja Kalastus* 4: 138–140.
- Anonyymi (1940) Riistanhoitajan tehtävät tänä kesänä. *Metsästys ja Kalastus* 5-6: 90–92.
- Anonyymi (1941) Haukanjalkojen tuntoerkeitä. *Maatalousministeriö, Otava, Helsinki*.
- Anonyymi (1944a) Riistamailta ja kalavesiltä; Hylkeenpyynti vilkastumassa. *Metsästys ja kalastus* 1: 29.
- Anonyymi (1944b) Tuhoeläimistä. *Metsästys ja Kalastus* 4: 97–99.
- Anonyymi (1946a) Neljännen vuosikokouksen metsästystä ja riistanhoitoa, *Suomen yleisen metsästäjäliiton 25-vuotias. Metsästys ja Kalastus* 4: 97.
- Anonyymi (1946b) Varisten hävittämisestä fosforilla. *Metsästys ja Kalastus* 3: 93.
- Anonyymi (1947a) Vahinkoeläinten tapporahat. *Metsästys ja Kalastus* 1: 28–29.
- Anonyymi (1947b) Kuinka on haukkatuntemuksemme laita? *Metsästys ja Kalastus* 11: 289–293.
- Anonyymi (1950a) Varissodan rintamalta. *Metsästys ja Kalastus* 5: 148–150.
- Anonyymi (1950b) Varissota menestynyt kohtalaisesti. *Metsästys ja Kalastus* 6: 212.
- Anonyymi (1951a) Riistamailta ja kalavesiltä: Varisten myrkytys aikaisemmaksi *Metsästys ja Kalastus* 1: 38.
- Anonyymi (1951b) Riistamailta ja kalavesiltä: Tapporahat ja petolinnut. – *Metsästys ja Kalastus* 6: 216.
- Anonyymi (1954) Varissotaan samanaikaisesti aluettain! – Käytännön miesten kokemuksia ja neuvoja fosforin käytöstä. *Metsästys ja Kalastus* 3: 83–85.
- Anonyymi (1963) Puolin ja toisin, ehdotus varisten hävittämiseksi, *Metsästys ja Kalastus* 2: 71.
- Anonyymi (2005) To make islands safe for rare native species, biologists are mounting increasingly complex campaigns to shoot, trap, or poison exotics – *Winning the War Against Island Invaders, Science* 310: 1410–1413.

- Asia C-342/05. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio (toinen jaosto) 14 päivänä kesäkuuta 2007. Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Suomen tasavalta. Saatavilla <<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=fi&num=C-342/05>>
- Avey JB, Avolio B, Crossley C & Luthans F (2009) Psychological ownership: theoretical extensions, measurement, and relation to work outcomes. *Journal of Organizational Behavior*, 30: 173–191.
- Barclay PD (2010) A 'Curious and Grim Testimony to a Persistent Human Blindness': Wolf Bounties in North America, 1630–1752. *Ethics, Place & Environment: A Journal of Philosophy & Geography*, 5(1): 25–34, DOI:1.1080/13668790220146429
- Beirne P (2007) The use and abuse of animals in criminology: a brief history and current review. Julkaistu aiemmin teoksessa Wilkie R & Inglis D (toim.) (1995) *Boundaries and Quandaries in Human–Animal Relations, Animals and Society, Critical Concepts in the Social Sciences*. *Social Justice* 22(1). Routledge, London and New York, 167–194.
- Billig M (1996) *Arguing and thinking A rhetorical approach to social psychology*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bisi J & Kurki S (2005) *Susipuhetta Suomessa*. Julkaisuja 3, Seinäjoki: Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus, Helsingin yliopisto.
- Bisi J, Kurki S, Svensberg M, Liukkonen T (2007) Human dimensions of wolf (*Canis lupus*) conflicts in Finland. *Eur J Wildlife Res* 53: 304–314. Bisi J, Liukkonen T, Mykrä S, Pohja-Mykrä M, Kurki S (2010) The good bad wolf—wolf evaluation reveals the roots of the Finnish wolf conflict, *European Journal for Wildlife Research* 56: 771–779.
- Bjerke T & Kaltenborn BP (1999) The relationship of ecocentric and anthropocentric motives to attitudes toward large carnivores. *Journal of Environmental Psychology* 19: 415–421.
- Bjerke T, Kaltenborn BP & Thrane C (2001) Socio-demographic correlates of fear-related attitudes toward the wolf (*Canis lupus lupus*). *Fauna Norvegica* 21: 35–33.
- Bjerke T, Reitan O & Kellert SR (1998) Attitudes toward wolves in southeastern Norway. *Society and Natural Resources* 11: 169–178.
- Blanco JC (toim.) (2012) *Towards a population level approach for the management of large carnivores in Europe. Challenges and opportunities*. <http://www1.nina.no/lcie_new/pdf/634994157007889476_Task%203-Transboundary%20coop.pdf>
- Bonhomme B (2007) For the 'Preservation of Friends' and the 'Destruction of Enemies': Studying and protecting birds in late Imperial Russia. *Environment and History* 13: 71–100.
- Borgström S (2011) Legitimacy Issues in Finnish Wolf Conservation. *Journal of Environmental Law*, 1–26
- Bowman M, Davies P & Redgwell C (2010) *Lyster's International Wildlife Law*, Cambridge University press, UK, 200–201. Breckler SJ (1984) Empirical Validation of Affect, Behavior, and Cognition as Distinct Components of Attitude. *Journal of Personality and Social Psychology* 47: 1191–1205.
- Busch BC (1985) *The War Against the Seals: A History of the North American Seal Fishery*, McGill-Queen's University Press, Kanada.
- Cotton W (2008) Resolving conflicts between humans and the threatened Louisiana black bear. *Human–Wildlife Conflicts* 2: 151–152.
- de Klemm C (1996) Compensation for damage caused by wild animals. *Nature and Environment*, No 84, Council of Europe, Strasbourg.
- Dieden H (1924) *Hamiltonin haukkahäkki*. *Metsästäys ja Kalastus* 7: 197–203.
- Donner R (2000) *King Magnus Eriksson's Law of the Realm; A Medieval Swedish Code*. Ekenäs tryckeri, Suomi.
- Ericsson G, Bostedt G & Kindberg J (2008) Wolves as a Symbol of People's Willingness to Pay for Large Carnivore Conservation, *Society & Natural Resources*, 21(4): 294–309.
- Ericsson G & Heberlein TA (2003) Attitudes of hunters, locals, and the general public in Sweden now that the wolves are back. *Biological Conservation* 111: 149–159.
- Ericsson G, Sandström C & Bostedt G (2006) The problem of spatial scale when studying human dimensions of a natural resource conflict: humans and wolves in Sweden. *International Journal of Biodiversity Science and Management* 2: 343–349.
- Erkamo V (1990) *Petolintuvihan synkkää historiaa Suomessa*. *Lintumies* 25: 90–92.
- Erwin P (2005) *Asenteet ja niihin vaikuttaminen*, WSOY. Alkuperäinen painos Erwin P (2001) *Attitudes and Persuasion*, Psychology Press Ltd, Taylor & Francis, Inc.
- Eskola A (1988) *Non-Active Role-Playing; Some Experiences*, Teoksessa Eskola A, Kihlström A, Kivinen D, Weckroth K, Ylijoki OH (toim.) *Blind Alleys in Social Psychology: A Search for Ways Out*, Elsevier, Amsterdam

- Eskola J & Suoranta J (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino, Tampere, 52-59.
- von Essen E, Hansen HP, Nordström Källström H, Peterson MN & Peterson TR (2014) Deconstructing The Poaching Phenomenon – A Review of Typologies for Understanding Illegal Hunting, *British Journal of Criminology Advance Access published April 18, 2014*.
- Etzioni A (1991) The socio-economics of property. *Journal of Social Behavior and Personality* 6: 465–468.
- Eurén GE (1854) Suomen maan pedot – maalikuulla selitetyt, J.W.Lilja & Co. kirjapaino, Turku.
- Finska Jagtörening (1900) Jägarmötet år 1900, den 15. och 16. Juni i Helsingfors. Helsinki: Frenckellska Tryckeri-Aktiebolaget.
- Freeman MMR & Wenzelg W (2006) The Nature And Significance Of Polar Bear Conservation Hunting In The Canadian Arctic, *Arctic* 59(1): 21–30.
- Freeman RE (1984) Strategic management: A stakeholder approach. Pitman, Boston, MA.
- Fritts S, Stephenson R, Hayes R & Boitani L (2003) Wolves and humans. Teoksessa: Mech D, Boitani L (toim.) *Wolves: behavior, ecology, and conservation*. University of Chicago Press, Chicago, IL.
- Fuller E (2000) *Extinct Birds*. Oxford University Press, Oxford.
- Gahagan J (1977) Vuorovaikutus, ryhmä ja joukko. Weilin+Göös, Espoo.
- Gavin M, Solomon J & Blank SG (2010) Measuring and Monitoring Illegal Use of Natural Resources. *Conservation Biology* 24:89–100.
- Glikman JA, Frank B, Sponarski C & Barragán Paladines MJ (2014) Trends and evolution in Human dimensions of wildlife research, Pathways 2014 Conference: Integrating Human Dimensions into Fish and Wildlife Management, 5.-9.10.2014.
- Grönfors M (1999) Violence, masculinity and men in Sri Lanka. Teoksessa: Eskola J (toim.) *Tätä kehtoo tutkia. Sosiaalitieteitä savolaisittain*. Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 14., Kuopio University Occasional Reports E. *Social Sciences* 14: 151-156.
- von Haartman L, Hildén O, Linkola P & Tenovuo R (1963–1972) Pohjolan linnut värikuvoin I–II. Otava, Keuruu.
- Hahr T (1878) *Metsästys-kirja I – Petolintujen ja Ryöstölintujen jahdistista, Suomennettuja otteita Th. Hahrin ruotsinkielisestä jahti-käsikirjasta*. J.C. Frenckell'in ja Pojan kirjapaino, Helsinki.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsästyslain muuttamisesta (1943) Valtioapäivät N:o 128, 12.11.1943.
- Hallituksen esitys valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1976: (46.) Petoeläinten tapporahat (arviomääräraha).
- Haltia J (1950) Metsästyslainsäädäntömme kehityksestä. Teoksessa Yläne Y (toim.) *Suomen Metsästys*, Helsinki: Otava, 805–826.
- Harting JE (1994) *A Short History of the Wolf in Britain*. Pryor Publications, Whitstable, UK.
- Haukioja E & Haukioja M (1971) Kanahaukkakanan verottaminen ja sen merkitys. *Suomen Riista* 23: 17–22.
- Hepola M (1991) *Metsästysrikokset*. Helsinki: lakimiesliiton Kustannus.
- Hintze A (toim.) (1906) *Petolintujen jalat kuvittuina kuntien ohjeeksi tapporahoja suoritettaessa*. Aktiebolaget Lilius & Hertzberg Osakeyhtiö, Helsinki.
- Hintze A (1912) Vastine kirjoitukseen Palmgren, R. Några ord i en aktuell fridlysningsfråga. *Tidskrift för Jägare och Fiskare* 20(1):11-13.
- Hobsbawm E (1959) *Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*. WW Norton.
- Holmes G (2007) Protection, Politics and Protest: Understanding Resistance to Conservation, *Conservation & Society*, 5: 184–201.
- Hrdina F (1997) Marsupial destruction in Queensland 1877–1930. *Australian Zoologist*, 30: 272–286.
- Ilomäki H & Lauhakangas O (2002) *Eläin ihmisen sielumaisemassa, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 885*, Hakapaino Oy, Helsinki.
- Ilvesviita P (2005) *Paaluraudoista kotkansuojeluun*. Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Impiö L, Hanhiova V, Jokela M, Ajo A, Väitinen-Kuikka A & Vilmi P (1975) *Määrärahan osoittamisesta petoeläinten tapporahan säilyttämiseksi vähintäänkin entisen suuruuisena*. Raha-asia-aloite n:o 169 Eduskunnalle.
- International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN), UNEP, WWF (1980) *World Conservation Strategy, Living Resources Conservation for Sustainable Development*. IUCN, Gland.
- Jacobs, MH, Vaske JJ & Roemer JM (2012) *Toward a mental systems approach to human relationships with wildlife: The role of emotional dispositions*. *Human Dimensions of Wildlife* 17: 4–15.

- Jhala YV & Sharma DK (1997) Child-lifting by wolves in Eastern Uttar Pradesh, India. *J Wild Res* 2: 94–101.
- Johansson M & Karlsson J (2011) Subjective experience of fear and the cognitive interpretation of large carnivores. *Human Dimensions of Wildlife* 16, 15–29.
- Johansson M, Karlsson J, Pedersen E & Flykt A (2012a) Factors governing human fear of brown bear and wolf. *Human Dimensions of Wildlife* 17: 58–74.
- Johansson M, Sjöström M, Karlsson J & Brännlund R (2012b) Is human fear affecting public willingness to pay for the management and Conservation of large carnivores? *Society of Natural Resources* 25: 610–620.
- Johnson-Laird PN & Oatley K (2004) Cognitive and social construction in emotions. Teoksessa Lewis M & Haviland-Jones JM (toim.) *Handbook of emotions*. New York: The Guilford Press. ss. 458–475.
- Kaltenborn, Bjørn P., Bjerke, Tore & Nyahongo, Julius (2006a) Living with Problem Animals—Self- Reported Fear of Potentially Dangerous Species in the Serengeti Region, Tanzania, *Human Dimensions of Wildlife*, 11: 397–409.
- Kaltenborn, Bjørn P., Bjerke, Tore, Nyahongo, Julius & Williams Daniel R. (2006b) Animal preferences and acceptability of wildlife management actions around Serengeti National Park, Tanzania, *Biodiversity and Conservation* 15: 4633–4649.
- Kansallisarkisto (1909–1910) Kirjeenvaihtoa vuosina 1909–1910, Maataloushallitus/kalastushallitus Da 18.
- Kansallisarkisto (1918–1919) Kirjeenvaihtoa vuosina 1918–1919, Maataloushallitus/kalastushallitus Da 18.
- Kantola I (1989) Kommunikatiivinen rationaalisuus yksilöllisten ja yhteisöllisten arvojen prosessoijana. Teoksessa Malaska P, Kantola I & Kasanen P: *Energiapolitiikan arvoristiriidat*. Turun kauppakorkeakoulu julkaisuja sarja A-1:1989: 191–206.
- Kardell Ö & Dahlström A (2012) Wolves in the early nineteenth century county of Jönköping, Sweden. *Environment and History* 19(3): 339–370.
- Karlsson J & Sjöström M (2007) Human attitudes towards wolves, a matter of distance. *Biological Conservation*, 137: 610–616.
- Keisarillisen majesteetin armollinen asetus metsästyksestä ja otusten pyynnöstä Suomessa (1868) Suomen Suuriruhtinamaan Asetus-Kokous, 6/1868.
- Keisarillisen Majesteetin Armollinen Asetus metsästyksestä (1898) Suomen Suuriruhtinamaan Asetuskokoelma, 45/1898.
- Kenward, R. E, Walls, S. S, Hodder, K. H., Pahkala, M., Freemann, S. N. & Simpson, V. R. (2000) The prevalence of non-breeders in raptor populations: evidence from rings, radio-tags and transect surveys. – *Oikos* 91: 271–279.
- Kivirikko KE (1926–1927) Suomen Linnut I-II. – Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.
- Kivirikko KE (1940) Suomen selkärangaiset – Vertebrata Fennica. – Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo, Helsinki.
- Koivusaari J, Nuuja I, Palokangas R & Vihko V (1972) Decrease in eggshell thickness of the White-tailed Eagle in Finland during 1884–1971. *Ornis Fennica* 49: 11–13.
- Kojola I & Heikkinen S (2013) Susikonfliktin biologia, Kansalliset riistapäivät 22.1.2013. Abstrakti ladattavissa < http://www.rktl.fi/www/uploads/pdf/RiPa_2013/riistapaivat_2013_tiivistelmat.pdf>
- Kojola I, Helle P & Heikkinen S (2011) Susikannan viimeaikaiset muutokset Suomessa eri aineistojen valossa, *Suomen Riista* 57: 55–62.
- Komitean mietintö (1896) Komitean mietintö Keisarilliselle Majesteetille voimassa olevan metsästyslainsäädännön tarkastusta varten asetetulta komitealta alaimaisimmasti. Helsingin sentraalikirjapaino, Helsinki, Finland.
- Komitean mietintö (1921) Mietintö metsästyslainsäädännön uudistamista varten asetetulta komitealta valtioneuvostolle. Komiteanmietintö Nr. 12, Valtioneuvostonkirjapaino, Helsinki, Finland.
- Korhonen T (1999) Tekniikkaa, taidetta ja taikauskoa. Kirjoituksia aineellisesta kansankulttuurista. SKS, Helsinki.
- Koskela A (2013) Wolverine habitat selection, diet and conservation. Väitöskirja, *Genetics acta universitatis ouluensis; a scientia e rerum naturalium* 614.
- Koskimies P & Ollila T (2008) Tunturihaukan suojelun taso Suomessa. *Linnut vuosikirja 2008*: 7–13.
- Kotilainen J (1996) Between the global and the local in environment politics – the social construction of biodiversity issue in the context of the Finnish forest question, *Nordisk Samhällsgeografisk Tidskrift* 23: 61–68.
- Kruuk H (2002) *Hunter and Hunted – Relationships between carnivores and people*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Kumar S (2003) Wolf-human conflicts in Uttar Pradesh, India. 3rd International Wildlife Management Congress, December 2003, Christchurch, New Zealand.
- Kuninkaallinen asetus eräiden ryöstö- ja haittalintujen tappamiseksi (1741) Kongliga Förordning angående rof- och skadefoglars utdödande den 16. Oktober 1741. Författnings-Samling. I. 1538–1799. Frenckell & Son [painettu 1855], Helsinki.
- Kuninkaallinen metsästysasetus (1647) Kongl. Maj: til. til Sverige, Ordning och Stadga huru alle Rijkens Inbyggjare figk förkål la viole mech Jachter, Djurefång och Fuglefriutande. Giord på Rijkisdagen I Stockholm årh 1647. Henrich Renfer, Stockholm, Sweden.
- Kuula A (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino, Tampere.
- Lahtinen R (2005) Ympäristökeskustelua kaupungissa. Kaupunkiympäristö ja ympäristöasetteet Turussa 1890–1950. Turun yliopiston julkaisuja C 230, Painosalama Oy, Turku.
- Lahtinen R & Vuorisalo T (2005) In search for the roots of environmental concern – Water management and animal welfare issues in the Finnish local press in 1890–1950. *Scandinavian Journal of History*, 30(2): 177–197.
- Laki metsästyksestä lokakuun 20 päivänä 1898 annetun asetuksen eräiden pykäläin muuttamisesta toisin kuuluviksi. Suomen Säädöskokoelma, 72/1923.
- Lambert WW & Lambert WE (1971) Sosiaalipsykologia. Suomentaja Ilse Koli. K.J. Gummerus Oy, Jyväskylä. Alkuteos Social Psychology 1964. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J.
- Lehikoinen H (2007) Metsästäjän kalenteri, metsästysriitejä ja eläinuskomuksia, Teoksessa Tuo hiisi hirviäsi, Metsästyksen kulttuurihistoria Suomessa, Otavan kirjapaino Oy, Keuruu. ss. 241–268.
- Lehtinen A (2003) Johdanto: ympäristö, yhteisö ja oikeudenmukaisuus. Teoksessa Lehtinen A & Rannikko P (toim.) Oikeudenmukaisuus ja ympäristö. Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd., Tammer-paino, Tampere, 9–31.
- Liberg O, Chapron G, Wabakken P, Pedersen HC, Hobbs NT & Sand H (2011) Shoot, shovel and shut up: cryptic poaching slows restoration of a large carnivore in Europe. *Proc. R. Soc. B* 279, 1730: 910–915.
- Lindgren SO (1939) Uusi haukkapyydydys. Metsästys ja kalastus 4: 126.
- Lindgren SO (1943) Riistanhoitajan käsikirja. Ota-va, Helsinki.
- Lindholm K (1894) Metsänriistan hoidosta Suomessa, Tuhansille kodeille tuhatjärvien maassa; N:o 17. Werner Söderström, Porvoo.
- Linna H (1974) Vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 356 Eduskunnan Herra Puhemiehelle.
- Linnell J, Swenson JE & Anderson R (2001) Predators and people: conservation of large carnivores is possible at high human densities if management policy is favourable. *Animal Conservation*, 4: 345–349. doi: 10.1017/S1367943001001408.
- Linnell J, Andersen R, Andersone Z, Balčiauskas Z, Blanco L, Boitani L, Brainerd S, Breitenmoser U, Kojola I, Liberg O, Loe J, Okarma H, Pedersen HC, Promberger C, Sand H, Solberg EJ, Valdman H & Wabakken P (2002) The fear of wolves: a review of wolf attacks on humans. *NINA Oppdragsmelding* 731: 1–65.
- Linnell J, Solberga EJ, Brainerda S ym. (2003) Is the Fear of Wolves Justified? A Fennoscandian Perspective. *Acta Zool Lit* 13: 34–40.
- Liukkonen T, Mykrä S, Bisi J, Kurki S (2006) Ilveksiä ja ihmisiä. Julkaisuja 7, Ruralia Institute, University of Helsinki, Seinäjoki.
- Livneh H & Antonak RF (1994) Indirect methods to measure attitudes toward persons with disabilities. *Rehabilitation Education*, 8: 103–137.
- Luonnonsuojelulaki (1923) Suomen säädöskokoelma, 71/1923.
- Luontodirektiivi eli Euroopan unionin luontotyyp-
pien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kas-
viston suojelusta annettu direktiivi (92/43/
ETY). Saatavilla <[http://eurlex.europa.eu/
LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:3199
2L0043:FI:HTML](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0043:FI:HTML)>
- Lähdesmäki H (2011) Hallittu ja hallitsematon susi – Valta ihmisen ja suden välisessä suhteessa poronhoitoalueen ulkopuolisessa Suomessa 1990-luvun lopulla. Pro gradu -tutkielma, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Turun yliopisto.
- Lähdesmäki M & Matilainen A (2013) Born to be a forest owner? An empirical study of the aspects of psychological ownership in the context of inherited forests in Finland. *Scandinavian Journal of Forest research*. 29(2): 101–110.
- Lähdesmäki M & Siltaoja ME (2013) Stakeholder salience and proximate relations in small business context, *Academy of Management Proceedings*, Academy of Management, Annual conference, Orlando, Florida, June 2013.

- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) (2005) Suomen susikannan hoitosuunnitelma 2005. Maa- ja metsätalousministeriö 11/2005, Vammalan kirjapaino Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) (2007a) Suomen ilveskannan hoitosuunnitelma 2007. Maa- ja metsätalousministeriö 1/2007, Vammalan kirjapaino Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) (2007b) Suomen karhukannan hoitosuunnitelma 2007. Maa- ja metsätalousministeriö 2/2007, Vammalan kirjapaino Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) (2014) Suomen ahmakannan hoitosuunnitelma. <http://www.mmm.fi/attachments/riistatalous/WHcnAGgpx/140619_ahma.pdf>
- Magga A-M (2012) Pedot – monimuotoisen luonnon osa vai saamelaisen poronhoidon voimattomuuden symboli? Petokäsitykset ja diskursit saamelaisten poronhoitajien ja suurpetojen suojelua ajavan diskurssikoalition välisessä petokiistassa vuosina 2010–2011, Pro gradu –tutkielma Saamelainen kulttuuri, Giellagas-instituutti, Oulun yliopisto.
- Magga P (2007) Rakennuksia, kotasijoja, muistoja. Teoksessa Tiina Elo & Päivi Magga (toim.) Eletty, koettu maisema: näkökulmia saamelaiseen kulttuurimaisemaan. Suomen ympäristö 34/2007. Rovaniemi: Lapin ympäristökeskus, 11–24.
- Magnus O (1555) Historia om de Nordiska Folken (Historia de gentibus septentrionalibus). Julkaistu uudelleen vuonna 1925. Uppsala & Stockholm: Almqvist & Wiksells Boktryckeri.
- Majic' A (2007) Human Dimensions in Wolf Management in Croatia: Understanding Public Attitudes Toward Wolves Over Time and Space. Thesis, Memorial University of Newfoundland, St. John's.
- A Manifesto for Large Carnivore Conservation in Europe, 6/2013. Saatavilla: <<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2370514&SecMode=1&DocId=2065886&Usage=2>>
- Martin-Lopez B, Montes C & Benayas J (2008) Economic Valuation of Biodiversity Conservation: the Meaning of Numbers, Conservation Biology, 22(3): 624–635.
- Massa I (1990) Suunnistus suomalaisen riskiyhteiskuntaan. Teoksessa Riihinen O (toim.) Suomi 2017, Gummerus, Jyväskylä, 547–567.
- McIntyr R (toim.) (1995) War against the Wolf: America's Campaign to Exterminate the Wolf, Stillwater, MN: Voyageur.
- McNaught DA (1987) Wolves in Yellowstone-park visitors respond. Wildlife Society Bulletin 15: 518–521.
- McNay ME (2002) Wolf-Human Interactions in Alaska and Canada: A Review of the Case History. Wildlife Society Bulletin 30: 831–843.
- McNay ME & Mooney PW (2005) Attempted predation of a child by a Gray Wolf, *Canis lupus*, near Icy Bay, Alaska. Canadian Field-Naturalist 119:197–201
- Mech LD (1995) The challenge and opportunity of recovering wolf populations. Conservation Biology 9: 270–278.
- Mehtälä J & Vuorisalo T (2007) Conservation policy and the EU Habitats Directive: favourable conservation status as a measure of conservation success. European Environment 17: 363–375.
- Mela AJ (1882) Suomen luurankoiset eli luonnon-tieteellisen Suomen luurankois-eläimistö. Helsinki: Helsingin kirjapaino-yhtiön kirjapaino.
- Mela AJ (1902) Kenen ammuttavia hirvemme ovat? Luonnon Ystävä 6, 116–119.
- Mela AJ & Kivirikko KE (1909) Suomen luurankoiset; Vertebrata Fennica. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Merikallio E (1958) Finnish Birds. Their distribution and numbers. Societas pro Fauna et Flora Fennica, Fauna Fennica V, Helsinki.
- MH/SRK (Metsähallitus ja Suomen riistakeskus, tutkimuksen tilaajat) (2013) Tutkimus suomalaisten karhu- ja susipelosta 2013 (vrt. 2009), Taloustutkimus Oy:n toteuttama kysely. Saatavilla <http://www.suurpedot.fi/www/fi/liitetiedostot/Suurpetopelot2013_ja_2009.pdf>
- Mischi J (2013) Contested Rural Activities: Class, Politics, and Shooting in the French Countryside, Ethnography, 14: 64–84.
- Mitchell RK, Agle BR & Wood DJ (1997) Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. Academy of Management Review 22: 853–886.
- Munsterhjelm L (1929) Är fredandet av vårt större rovvilt önskvärt ur nationalekonomisk synpunkt? Tidskrift för jakt och Fiske 12: 364–367.
- Myllyniemi R (1969) Yksilö ja ryhmä. Teoksessa Takala K (toim.) Psykologian sovelluksia Prisma-tietokirjasto 6. Oy Weilin+Göös Ab:n kirjapaino, Tapiola. ss. 36–45.
- Myllyntaus T (1991) Ympäristöhistorian näkökulma – Ympäristö suomalaisessa historian tutkimuksessa. teoksessa Massa I & Sairinen R

- (toim.) Ympäristökysymys – Ympäristöuhkien haaste yhteiskunnalle. Helsinki: Painokaari Oy.
- Mykrä S, Liukkonen T, Bisi J & Kurki S (2006) Kansalaisten karhukannat. Julkaisuja 6, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Mykrä S & Pohja-Mykrä M (2005) Suomen susipolitiikan historiaa. Teoksessa Suomen susikannan hoitosuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriö 11/2005.
- Mykrä S, Pohja-Mykrä M & Vuorisalo T (2014) The emergence of species conservation in Finland: development of wildlife attitudes, Conservation and Society, käsikirjoitus, lähetetty julkaitavaksi.
- Mykrä S, Vuorisalo T & Pohja-Mykrä M (2005) A history of organized persecution and conservation of wildlife: species categorizations in Finnish legislation from medieval times to 1923. *Oryx* 39(3): 275–283.
- Newton I (1979) Population Ecology of Raptors. T. & A.D. Poyser, Berkhamsted.
- Newton I (1998) Population limitation in birds. Academic Press, London.
- Nieminen M (1994) Rantojen suojeluohjelma – kilpailevia tulkintoja ja vertautumatonta rationalisuutta. Publications of the department of sociology, University of Jyväskylä, 59.
- Nieminen M (2003) Globaalin ja paikallisen kohtaaminen luonnonsuojelussa. Teoksessa: Suopajärvi L & Valkonen J (toim.) Pohjoinen luontosuhde. Elämäntapa ja luonnon politisoituminen. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä, 43: 145–161.
- Nienstedt S (1997) Ympäristöpolitiikan alkua: Ympäristönsuojelun tulo Suomen valtakunnalliseen politiikkaan 1960- ja 1970-luvun vaihteessa. Turun yliopiston poliittisen historian tutkimuksia 9. Turku: Karhu-kopio, 80–82.
- Oatley K & Jenkins JM (1996) Understanding emotions, Cambridge, MA: Blackwell Publishing.
- Ollila T & Koskimies P (2007) Maakotkan ja muutohaukan suojelutaso Suomessa. Linnut vuosikirja 2007: 8–17.
- Paddle R (2000) The Last Tasmanian Tiger – The History and Extinction of the Thylacine. Cambridge University Press, Cambridge.
- Palmén JA (1896) I jagtlagsfrågan. – Tidskrift för Jägare och Fiskare 4(6): 227–232.
- Palmén JA (1905) Luonnon muistomerkkien suojelemisesta. Luonnon ystävä 6-7: 145–153.
- Palmén JA, Federley H, Levander KM, Luther A, Palmgren R & Poppius B (1916) Petolintujen asemasta voimassa olevassa metsästysasetuksessa ja niiden suojelemisesta. Luonnon Ystävä 2: 43–59.
- Palmgren R (1915) Vildnaden och Människan. Reflexioner och kritiker i jaktlagsfrågor. Lilius & Herzbergs Förlag, Helsinki.
- Parkes J & Murphy E (2003) Management of introduced mammals in New Zealand, New Zealand Journal of Zoology, 30:4: 335–359, DOI: 10.1080/03014223.2003.9518346.
- Peltola T, Ratamäki O & Pellikka J (2013) Salametsästyksen ja oikeuttamisen yhteisölliset strategiat, Teoksessa Ismo B, Jokinen J, Kottilainen J, Schuurman N & Sireni M, (toim.) Korpisiologi(aa), University Press of Eastern Finland. 208–223.
- Pierce JL, Kostova T & Dirks KT (2001) Towards a theory of psychological ownership in organizations. *Academy of Management review* 26: 298–310.
- Pierce JL, Kostova T & Dirks KT (2003) The state of psychological ownership: Integrating and extending a century of research. *Review of General Psychology* 7: 84–107.
- Pierce JL & Rodgers L (2004) The psychology of ownership and worker-owner productivity. *Group Organization Management* 29: 588–613.
- Pohja-Mykrä M & Kurki S (2008) Asialistalla ahma. Julkaisuja 13, Ruralia-instituutti, Helsingin yliopisto, Seinäjoki.
- Pohja-Mykrä M & Kurki S (2013) Suurpetopoliittikka kriisissä – salakaadot ja yhteisön tuki, Raportteja 98, Seinäjoki: Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Pohja-Mykrä M & Kurki S (2014) Kansallisen suurpetopoliittikan kehittämisarviointi (Evaluation of national large carnivore management), Raportteja 114, Seinäjoki: Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
- Pohja-Mykrä M & Mykrä S (2006) Luonnonvaraiset eläimet sodassa ja sodan kohteina. Teoksessa Laakkonen S & Vuorisalo T (toim.) Sodan ekologia, Nykyaikaisen sodankäynnin ympäristöhistoriaa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pousette E (2000) De människoätande vargarna. Björkelangen: Björkelangen Bok & Papir.
- Prell C, Hubacek K & Reed M (2009) Stakeholder Analysis and Social Network Analysis in Natural Resource Management, *Society & Natural Resources*, 22(6): 501–518.
- Pulliaainen E (1974) Suomen suurpedot. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Pulliainen E (1984) Petoja ja ihmisiä. Tammi.
- Putkonen TA (1935) Pöllölaajien runsaussuhteista Kaakkois-Suomessa. *Ornis Fennica* 12(2): 33-44.
- Putkonen TA (1942) Die Vogelfauna der Gegend von Viipuri. Ökologisch-quantitative Untersuchungen. – *Annales Zoologici Societatis Zoologicae-Botanicae Fennicae*, Vanamo 9(2): 1-92.
- Pyka M, Nyqvist A, Monstad T, Hagstedt J & Korsell L (2007) Illegal jakt på stora rovdjur. Konflikt i laglöst land? Brå rapport No22, Brottsförebyggande rådet, Tukholma.
- Rahnarvonkerroin Nordea. Saatavilla <<http://www.nordea.fi/Henkil%C3%B6asiakkaat/S%C3%A4%C3%A4st%C3%B6t/Sijoittaminen/Rahnarvotaulukko/42727.html>>
- Rangarajan M (2001) *India's Wildlife History*. Permanent Black, New Delhi. ss. 28–32, 43.
- Rannikko P (2003) Oikeudenmukaisuuskysymys suomalaisen ympäristöliikelihoodinnän aalloissa. Teoksessa Lehtinen A & Rannikko P (toim.) *Oikeudenmukaisuus ja ympäristö*. Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd., Tammer-paino, Tampere, 160-180.
- Rannikko P (2012) Susien suojelun tragedia: autoetnografinen tutkimus salametsästyksen paikallisesta hyväksyttävyydestä. Alue ja ympäristö 42(2): 70–80.
- Rannikko P, Hiedanpää J, Pellikka J, Ratamäki O, Härkönen S & Salmi P (2011) Kohtaamisia metsässä, eläinkiistoista yhteistoimintaan, Metsäkustannus Oy, Otavan kirjapaino, Keuruu.
- Rantanen T & Vesala KM (1999) Soveltuuko asenteen käsite myös laadulliseen tutkimukseen? *Psykologia* 5-6: 343-348.
- Ratamäki O (2009) Societal sustainability and governance in Finland's wolf policy. Väitöskirja, Joensuun yliopisto.
- Rautiainen SA (1998) Saimaannorpan vuosisata. Pro gradu, Talous ja sosiaalishistoria, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto 1998, 25–26.
- Recommendation No 59 (1997) on the Drafting and Implementation of Action Plans of Wild Fauna Species <http://www1.nina.no/lcie_new/pdf/634989787742957547_COE%20Bern%20convention%20activities%20on%20field%20of%20large%20carnivores%202003.pdf>
- Recommendation No. 115 (2005) of the Standing Committee, adopted on 1 December 2005, on the conservation and management of transboundary populations of large carnivores.
- Recommendation No. 137 (2008) of the Standing Committee, adopted on 27 November 2008, on population level of large carnivores in Europe.
- Recommendation No. 163 (2012) of the Standing Committee, adopted on 30 November 2012, on the management of expanding populations of large carnivores in Europe. <<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2010757&Site=&BackColorInternet=B9BDEE&BackColorIntranet=FFCD4F&BackColorLogged=FFC679>>
- Reeve N(1994) *Hedgehogs*. University Press, Cambridge, UK, 82, 249.
- Renvall T (1896) *Hyödylliset ja vahingolliset linnut Suomessa*. Kansanvalistusseura, Helsinki.
- Renvall T (1902) *Variksen hyödyistä ja vahingosta*. Luonnon Ystävä 6: 299–303.
- Renvall T (1912) *Skadedjuren och de skyddslösa i vår jaktlag*. Sosialistin kirjapaino-osuuskunta, Turku.
- Report from a Stakeholder Workshop on EU Action on Large Carnivores Brussels, 25 January, 2013 Executive Summary, Saatavilla: <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/task_5_workshop_report.pdf>
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) lausunnot suurpedoista <http://www.rktl.fi/riista/suurpedot/rktln_lausunnot_suurpedoista.html>
- Rosenberg MJ (1960) A structural theory of attitude dynamics. *Public Opinion Quarterly* 24: 319–340.
- Ruotsin Waltakunnan Laki, hyväksytty ja vahvistettu Waltiopäivillä vuonna 1734. Uusi suomennos. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran kirjapaino, Helsinki (1865).
- Røskoft E, Handel B, Bjerke T & Kaltenborn BP (2007) Human attitudes towards large carnivores in Norway. *Wildlife Biology*, 13(2): 172–185.
- Sairinen R, Viinikainen T, Kanninen V & Lindholm A (1999) Suomen ympäristöpolitiikan tulevaisuuskuvat. Gaudeamus Oy Yliopistokustannus, Tammer-paino, Tampere.
- Salminen J (2014) Ekologinen näkökulma haittalintukeskustelussa 1800-luvun lopusta 2000-luvulle: petoasenteista merimetsäkusteluun, Pro gradu – tutkielma, Turun yliopisto, Biologian laitos.
- Salolainen P (1974) Tapporahajärjestelmän poistamisesta. Kirjallinen kysymys n:o 356 Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

- Sarmela M (1991) Karhu ihmisen ympäristössä. Teoksessa Laaksonen Pekka & Mettomäki Sirkka-Liisa (toim.) Kolme on kovaa sanaa – Kirjoituksia kansanperinteestä. Kalevalaseuran vuosikirja 71, Suomalaisen kirjallisuuden seura, ss.209–250
- Saurola P (1985a) Finnish birds of prey: status and population changes. *Ornis Fennica* 62: 64–72.
- Saurola P (1985b) Persecution of raptors in Europe assessed by Finnish and Swedish ring recovery data. *ICBP Technical Publication* 5: 439–448.
- Schanning K (2009) Human dimensions: public opinion research concerning wolves in the Great Lakes States of Michigan, Minnesota, and Wisconsin. Teoksessa Wydeven AP, Van Deelen TR, & Heske EJ (toim.) Recovery of Gray Wolves in the Great Lakes Region of the United States. New York: Springer, 1–15.
- Sellethin M & Skogh G (2004) Property rights in endangered species: the wolverine case. *European Journal of Law and Economics* 18: 239–247.
- Sharpe VA, Norton B & Donnelley S (2001) Wolves and Human Communities: Biology, politics, and ethics. Island Press, Washington, D.C., USA, s. 280.
- Sherman L (1993) Defiance, Deterrence, and Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30: 445–73.
- Shiva V (1993) *Monocultures of the Mind; Perspectives on Biodiversity and Biotechnology*, London: Zed Books.
- Siivonen L (1936) Havainnot Pieksämäen linnustosta. *Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen julkaisuja*, Sarja B 1(9): 1–95.
- Simpura J, Fahrenkrug H, Hyttinen M & Thorsten T (1990) Drinking, everyday life situations and cultural norms in Denmark, Finland, and West Germany: an experiment with non-active role-playing. *Journal of Drug Issues* 20: 403–416.
- Sovinen T (1948) Havainnot riistalle vahingollisten lintujen tappopalkkioiden maksamisesta. *Luonnon Tutkija* 52(4): 115–117.
- Stjernberg T, Koivusaari J, Högmänder J, Ollila T, Keränen S, Munsterhjelm G & Ekblom H (2008) Suomen merikotkat 2007–2008. *Lintu vuosikirja 2008*: 14–21.
- Suomalainen EW (1916) Mihin asiantuntemattomuus petolintujen tapporahain maksamisessa voi johtaa. *Luonnon Ystävä* 20: 220–225.
- Suomalainen EW (1927) Kokemäenjoen laakson ja läheisen merenrannikon linnusto. – Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.
- Suomen Metsästäjäliitto (SML) (2009–2013) Lausunnot ladattavissa sivuilta <<http://www.metsastajaliitto.fi/?q=lausunnot>>
- Suomen tilastolliset vuosikirjat (1866–1942) Tapettujen petoeläinten luku ja niistä maksettujen palkintojen määrä. Helsinki: Keisarillisen senaatin kirjapaino/Valtioneuvoston kirjapaino.
- Suomen Suuriruhtinaanmaan Asetuskokoelma (1908) Keisarillisen Suomen Senaatin päätös, sisältävä määräyksiä palkinnon maksamisesta tapetuista hylkeistä. N:o 65, 1908
- Suominen T (1967) *Lintujemme katoava aateli*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.
- Suvantola L (2013) The Golden Eagle Compensation Scheme in Finland as an Example of Incentive Measures – Potential for Conflict Management? Teoksessa Klenke RA, Ring I, Kranz A, Jepsen N, Rauschmayer F & Henle K (toim.) Human – Wildlife Conflicts in Europe – Fisheries and Fish-eating Vertebrates as a Model Case. Springer, 201–219.
- Swenson JE, Sandegren F, Söderberg A, Heim M, Sorensen OJ, Bjärvall A, Franzen R, Wikan S & Wabakke NP (1999) Interactions between brown bears and humans in Scandinavia. *Biosphere Conservation*, 2 (1): 1–9.
- Sykes GM & Matza D (1957) Techniques Of Neutralization: A Theory Of Delinquency, *American Sociological Review*, 22(6): 664–670.
- Teel TL & Manfredo MJ (2010) Understanding the diversity of public interests in wildlife conservation. *Conservation Biology* 24:128–39.
- Teperi J (1977) Sudet Suomen rintamaiden ihmisten uhkana 1800-luvulla. Historiallisia tutkimuksia 101, Suomen historiallinen seura, Helsinki.
- Thiollay JM (1994) Family Accipitridae (hawks and eagles). Teoksessa: del Hoyo J, Elliot A & Sargatal J (toim.) *Handbook of the Birds of the World. Volume 2. New World Vultures to Guineafowl*, Lynx Editions, Barcelona. ss. 52–205
- Topelius Z (1874) Ensimmäinen Kewätkirja Suomen Kewätyhtiöille. –Hufvudstadsbladetin kirjapaino A.E. Holm, Helsinki, s.6.
- Tornberg R (2000) Effects of changing landscape structure on the predator-prey interaction between goshawk and grouse. *Acta Universitatis Ouluensis A* 346.
- Tornberg R, Korpimäki E, Jungell S & Reif V (2005) Delayed numerical response of goshawks to population fluctuations of forest grouse. *Oikos* 111: 408–415.
- Torp E (2001) Sámi Traditional Knowledge of Predators and Swedish Environmental Policy. *Acta Borealis* 2-2000. 18: 3–19.

- Treves A (2008) Beyond Recovery: Wisconsin's Wolf Policy 1980–2008, *Human Dimensions of Wildlife*, 13(5): 329–338.
- Treves A & Karanth KU (2003) Human – carnivore conflict and perspectives on carnivore management worldwide. *Conservation Biology* 17: 1491–1499.
- Tuomivaara S (2010) Eläimet – luonnon ja yhteiskunnan rajoilla. Teoksessa Valkonen J (toim.) *Ympäristösosiologia*. WSOYpro Oy, Helsinki, 115–142.
- Turpeinen V (1976) Petovihan historiaa. *Suomen Luonto* 35: 3–8.
- Törrönen J (2001) Haastatteleminen virikkeillä: virike johtolankana, pienoismaailmana ja/tai provosoijana. *Sosiologia*, 3: 205–217.
- Valkama J, Vepsäläinen V & Lehtikoinen A (2011) Suomen III lintuatlas. – Finnish Museum of Natural History & Ministry of Environment. <http://atlas3.lintuatlas.fi>.
- Valkonen K & Saaristo K (2010) Ympäristökonfliktit. Teoksessa Valkonen J (toim.) *Ympäristösosiologia*. WSOYpro Oy, Helsinki, 101–140.
- Van Dyne L & Pierce JL (2004) Psychological ownership and feelings of possession: three field studies predicting employee attitudes and organizational citizenship behavior. *Group Organization Management*, 25: 439–459.
- Vaske JJ, Roemer JM & Taylor JG (2013) Situational and emotional influences on the acceptability of wolf management actions in the Greater Yellowstone Ecosystem. *Wildlife Society Bulletin* 37: 122–128.
- Vesala K & Rantanen T (2007) Laadullinen asennetutkimus: lähtökohtia, periaatteita, mahdollisuuksia, Teoksessa: Vesala K & Rantanen T (toim.) *Argumentaatio ja tulkinta. Laadullisen asennetutkimuksen lähestymistapa*. Gaudeamus, Helsinki, 11–61.
- Vikström S (2000) Suurpetoasenteet poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1999. Pro gradu -tutkielma, Maantieteen laitos, Oulun yliopisto.
- Viljanen TV (1965) Suomen Metsästysyhdistys ry., Finska Jaktföreningen rf. 100-vuotishistoriikki. Erikoispaino Oy, Helsinki.
- Vilmi P, Ajo A, Saimo S, Asunmaa M, Raudaskoski V, Härkönen E, Vesterinen P, Pesälä M, Lattula E, Hanhivirova V, Ekorre M, Mattila K, Koskenniemi N & Pekonen E (1976) Ehdotus laiksi metsästyslain 69 §:n muuttamisesta. Laki-aloite n:o 44 Eduskunnalle.
- Vuorela T (1975) II Metsästys, Suomalainen kansankulttuuri, WSOY, Porvoo, 25–118.
- Vuorisalo T & Laihonen P (2000) Biodiversity conservation in the north: history of habitat and species protection in Finland. *Annales Zoologici Fennici* 37: 281–297.
- Vuorisalo T, Lahtinen R & Laaksonen H (2001) Urban biodiversity in local newspapers: a historical perspective, *Biodiversity and Conservation* 10: 1739–1756.
- Väisänen RA, Lammi E & Koskimies P (1998) Muuttuva pesimälinnusto. Otava, Helsinki, s.490.
- Warchol GL & Johnson BR (2009). Wildlife crime in the game reserves of South Africa, *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 33: 143–54.
- Wight HM (1931) The effect of pole traps on harmless and beneficial species. *The Wilson Bulletin* 43: 282–292.
- Williams CK, Ericsson G & Heberlein TA (2002) A quantitative summary of attitudes toward wolves and their reintroduction 1972–2000. *Wildlife Society Bulletin* 30: 575–584.
- Woodroffe R, Thirgood S & Rabinowitz A (2005) The impact of human–wildlife conflict on natural systems. Teoksessa: Woodroffe R, Thirgood S & Rabinowitz A (toim.) *People and wildlife. Conflict or coexistence?* 1–12.
- von Wright M (1859) Finlands foglar, hufvudsakligen till deras dragter, Förra afdelningen. Finska Litteratur-sällskapet Tryckeri, Helsinki.
- von Wright M & Palmén JA (1873) Finlands foglar, hufvudsakligen till deras dragter. Senare afdelningen. – Finska Litteratur-Sällskapet tryckeri, Helsinki.
- WWF Suomi (2009) Ahmojen salakaadot Suomessa. Raportti.
- Yalden DW & Albarella U (2009) *The History of British birds*. Oxford University Press, New York.
- Ylimaunu J (2000) Itämeren hylkeenpyyntikulttuurit ja ihminen-hylje – suhde. SKS, Helsinki, 118–128.
- Yläne Y (1948) *Metsästäjän käsikirja*. 4. painos, Otava, Helsinki.

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET JA SUOSITUKSET

- Bernin sopimus eli Yleissopimus Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristön suojelusta
- Biodiversiteettisopimus eli biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön sopimus
- CITES-yleissopimus
- Euroopan Unionin CITES-asetus (338/1997)

**KÄYTETYT LAIT JA ASETUKSET VUODEN 1975
JÄLKEEN**

Laki Metsähallituksen erävalvonnasta (2005/1157)

Laki Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta
(1987/1131).

Laki rikoslain 48 a luvun muuttamisesta (232/2011)

Luonnonsuojelulaki (1096/1996)

Luonnonsuojeluasetus (160/1997)

Maa- ja metsätalousministeriön asetus elävän riis-
taeläimen ohjeellisista arvoista (241/2010)

Metsästyslaki (615/1993)

Metsästysasetus (666/1993).

Riistahallintolaki (158/2011)

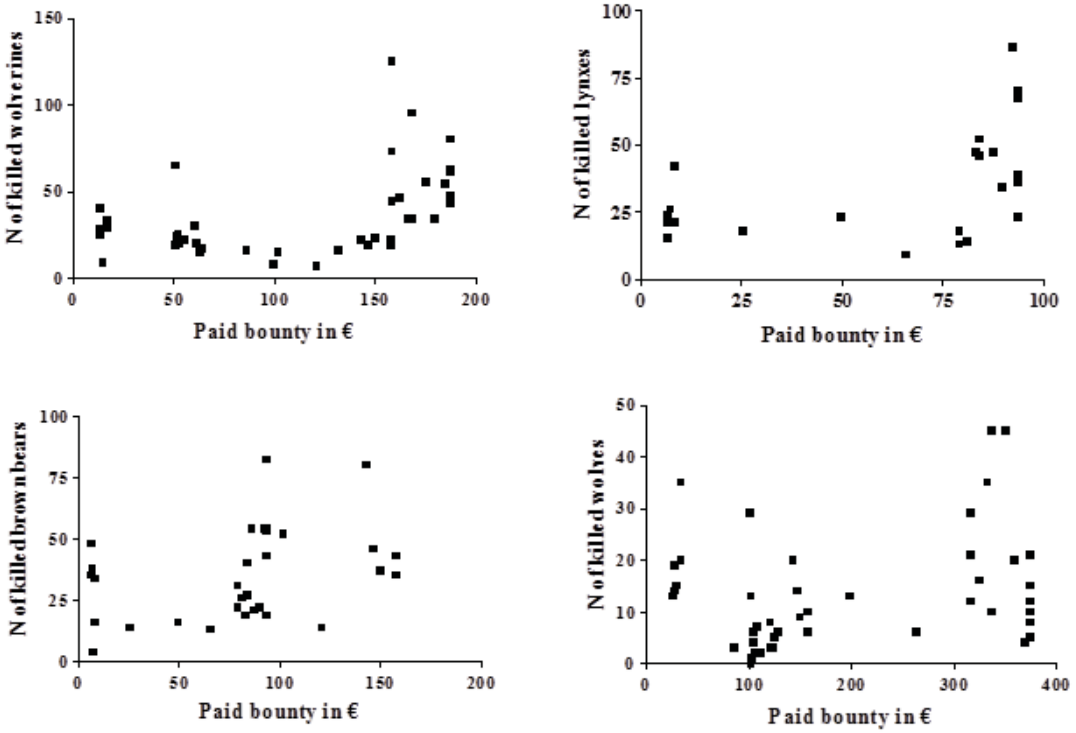
Riistahallintoasetus (171/2011)

Riistavahinkolaki (105/2009)

Rikoslaki (391/899)

Valtioneuvoston asetus metsästyslaissa säädetyistä
poikkeusluvista (169/2011 ja 452/2013).

Kuva 1. Ahman, ilveksen, karhun ja suden tapporahan suuruuden ja tapettujen yksilöiden suhde tarkasteltuna Spearmanin korrelaatiokertoimella (ks. Art V Taulukko 2).

Taulukko 1. Ahman, Ilveksen, karhun ja suden tapetut yksilömäärät vuosina 1899–1942 ja niistä maksetut tapporahat muunnettuna nykypäivän arvoon rahanarvon kertoimella (Tilastokeskus).

Vuosi	Rahan arvonkerroin (2013)	Ahma		Ilves		Karhu		Susi	
		n tapetut ahmat	tapporaha suuruus (€)	n tapetut ilvekset (€)	tapporaha suuruus (€)	n tapetut karhut (€)	tapporaha suuruus (€)	n tapetut sudet (€)	tapporaha suuruus (€)
1899	4,48	63	224	67	112	82	112	15	448
1900	4,42	54	221	86	110	54	110	4	442
1901	4,48	47	224	70	112	43	112	21	448
1902	4,48	63	224	67	112	54	112	12	448
1903	4,48	80	224	39	112	53	112	8	448
1904	4,48	43	224	23	112	19	112	5	448
1905	4,48	61	224	36	112	19	112	10	448
1906	4,30	34	215	34	107	22	107	20	430
1907	4,18	55	209	47	105	21	105	45	418
1908	3,97	34	199	47	99	19	99	35	397
1909	4,02	95	201	52	101	40	101	45	402
1910	4,02	34	201	46	101	27	101	10	402
1911	3,88	46	194	14	97	26	97	16	388
1912	3,78	44	189	18	95	22	95	12	378
1913	3,78	125	189	13	95	31	95	21	378
1914	3,78	73	189	13	95	31	95	29	378
1915	3,15	16	157	9	79	13	79	6	315
1916	2,37	8	119	23	59	16	59	13	237
1917	1,22	65	61	18	30	14	30	13	122
1918	0,36	9	18	26	9	4	9	15	36
1919	0,40	29	20	42	10	34	10	35	40
1920	0,40	33	20	21	10	16	10	20	40
1921	0,32	40	16	24	8	35	8	13	32
1922	0,33	25	17	21	8	38	8	19	33
1923	0,33	28	16	15	8	48	8	14	33
1924	0,32	22	64					7	129
1925	0,31	24	62					6	124
1926	0,32	20	64					2	127
1927	0,31	25	62					4	125
1928	0,31	19	61					0	122
1929	0,31	20	61					1	123
1930	0,33	22	67					2	133
1931	0,36	30	72					3	145
1932	0,37	20	73					3	147
1933	0,38	15	75					5	150
1934	0,38	17	77					6	153
1935	0,38	19	189			43	189	6	189
1936	0,38	22	188			35	188	10	188
1937	0,36	23	179			37	179	9	179
1938	0,35	19	175			46	175	14	175
1939	0,34	22	171			80	171	20	171
1940	0,29	7	145			14	145	8	145
1941	0,24	15	122			52	122	29	122
1942	0,21	16	103			54	103	3	103